

Betænkning om instansordningen i civile retssager

Afgivet af Retsplejerådet

BETÆNKNING NR. 1348

1997

Købes hos boghandleren
eller hos Statens Information, publikationsafdelingen
Postboks 1103, 1009 København K
Tlf. 33 37 92 28, Fax 33 37 92 80

Kr. 75,- inkl. moms

Tryk: K. Larsen & Søn A/S

ISBN 87-601-2714-7

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1	Indledning	Side
1.	Retsplejerådets kommissorium m.v..	7
2.	Resumé af Retsplejerådets forslag	7
3.	Retsplejerådets sammensætning	10
Kapitel 2	De gældende regler og deres baggrund	13
1.	Gældende regler om saglig kompetence	13
1.1.	Byretter og landsretter	13
1.2.	Sø-og Handelsretten	14
2.	Baggrunden for de gældende regler	15
2.1.	Tidligere regler	15
2.2.	Baggrunden for den seneste ændring af retsplejelovens regler om retternes saglige kompetence i civile sager	16
3.	Reglerne om kære i civile sager	18
3.1.	De gældende regler	18
3.2.	Baggrunden for de gældende regler om karebegrænsning	20
Kapitel 3	Retsplejerådets generelle overvejelser om saglig kompetence	23
1.	Generelle overvejelser	23
2.	Statistiske oplysninger om sagsantal m.v.	25
2.1.	Landsretterne	25
2.2.	Højesteret	26
2.3.	Sø-og Handelsretten	27
3.	Kriterier for udskillelse af sager, der bør behandles ved landsret i 1. instans og sager, der ikke ubegrænset bør kunne ankes til Højesteret	28
Kapitel 4	Formueretlige sager	29
1.	Ophævelse af den automatiske henvisningsregel i retsplejelovens § 227	29
2.	Indførelse af en omvendt henvisningsregel, således at sager om krav over 500.000 kr., der indbringes for landsretten i	31

	henhold til § 227, af landsretten kan henvises til behandling ved byretten	
3.	Indførelse af en ankebegrænsningsregel i sager, der i medfør af retsplejelovens § 227 anlægges ved landsretten som 1. instans	32
4.	Forhøjelse af værdigrænsen i retsplejelovens § 227	33
Kapitel 5	Sager anlagt på forvaltningsretligt grundlag	35
1.	Indførelse af ankebegrænsning vedrørende sager anlagt på forvaltningsretligt grundlag	35
2.1.	Indførelse af ankebegrænsning i sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig klageinstans	36
2.2.	Indførelse af en særlig værdigrænse i skattesager	38
Kapitel 6	Sø- og Handelsretten	43
1.	Forhøjelse af værdigrænsen i retsplejelovens § 9, stk. 4	43
2.	Ankebehandling ved Sø- og Handelsretten	45
3.	Udvidelse af Sø- og Handelsrettens geografiske område	48
Kapitel 7	Kærereglerne	51
1.1.	Ændring af karebegrænsningsreglen i retsplejelovens § 392	51
1.2.	Delafgørelser efter retsplejelovens § 253	54
2.	Kære i sø- og handelssager	55
Kapitel 8	Udkast til lov om ændring af retsplejeloven med bemærkninger	57
1.	Lovudkast	57
2.	Bemærkninger til lovudkastet	63
Bilag		71
Bilag 1	Oversigt over civile 1. instanssager ved Vestre Landsret i perioden 1993-96	71
Bilag 2	Oversigt over civile 1. instanssager ved Østre Landsret i perioden 1993-96	73
Bilag 3	Oversigt over indkomne og afsluttede sager ved Højesteret i perioden 1990-96	75

Bilag 4	Diagram over indkomne sager ved Højesteret i perioden 1990-96	77
Bilag 5	Diagram over afsluttede sager ved Højesteret i perioden 1990-96	79
Bilag 6	Oversigt over Højesterets beholdning af uafgjorte sager i perioden 1990-96	81
Bilag 7	Oversigt over antallet af skriftligt behandlede civile ankesager i perioden 1991-96	83
Bilag 8	Oversigt over civile sager fordelt på søgsmålsgrundlag og værdi ved Højesteret i perioden 1993-96	85
Bilag 9	Oversigt over antallet af ankesager fra Sø- og Handelsretten ved Højesteret i perioden 1993-96	87
Bilag 10	Oversigt over værdien af de skattesager, der blev indbragt for Højesteret i 1996	89
Bilag 11	Oversigt over civile sager ved Sø- og Handelsretten i perioden 1993-96	91
Bilag 12	Den gældende formulering af de kapitler i retsplejeloven, som berøres af ændringsforslagene i betænkningens lovudkast	93

Kapitel 1

Indledning

1. Retsplejerådets kommissorium m.v.

Ved skrivelse af 9. juni 1995 har Justitsministeriet anmodet Retsplejerådet om bl.a. at vurdere og udforme forslag til nye regler i retsplejeloven vedrørende instansordningen i civile sager.

Skrivelsen har følgende ordlyd:

"1. Folketinget har netop vedtaget et lovforslag om ændring af retsplejeloven (Oprettelse af et procesbevillingsnævn m.v.) - (L 217).

Hovedformålet med lovændringen er at overføre kompetencen til at meddele 2. og 3. instansbevillinger i straffesager og civile sager fra Justitsministeriet til et uafhængigt procesbevillingsnævn.

Lovændringen bygger på Retsplejerådets betænkning nr. 1260/1993 om et procesbevillingsnævn.

I et høringssvar fra juni 1994 over denne betænkning har Højesteret givet udtryk for nogle generelle synspunkter om karakteren af de ankesager, som efter den gældende instansordning kommer til pådømmelse i Højesteret.

Højesteret tager udgangspunkt i en opfattelse af, hvilke opgaver der efter Højesterets stilling som den øverste domstol bør varetages af retten. Centrale elementer i disse opgaver må efter Højesterets mening være at sikre retsenheden og at træffe afgørelse i sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Derimod bør den øverste domstols ressourcer som udgangspunkt ikke benyttes til at behandle sager, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger, eller som angår rets anvendelse på områder, hvor de principielle retsspørgsmål allerede er afklaret. Ud fra disse synspunkter finder Højesteret grund til at overveje, om de gældende regler er hensigtsmæssige.

Det hedder i Højesterets skrivelse bl.a.:

"Hvad angår de civile sager indebar den reform, som blev gennemført i 1989, at disse sager som udgangspunkt hører under byretterne som 1. instans. Det blev i den forbindelse fremhævet, at adgangen til efter en parts begæring at henvise en sag fra byret til landsret som 1. instans, jf. rpl. § 226, ville være et hensigtsmæssigt middel til at sikre, at betydningsfulde og principielle sager vil kunne undergives landsretsbehandling i 1. instans, således at Højesteret kunne bevare en usvækket placering i retssystemet.

Udviklingen siden reformens ikrafttræden tyder imidlertid på, at de forventninger, der i denne henseende stilledes til henvisningsreglen, ikke er blevet indfriet. Antallet af henviste sager er kun steget i beskedent omfang. I

1990-93 blev der således henvist gennemsnitlig 81 sager pr. år, hvoraf 40 til Østre Landsret og 41 til Vestre Landsret. Heraf angår skønsmæssigt halvdelen en henvisningsgrund, som er relevant i den foreliggende sammenhæng (§ 226, stk. 1, nr. 1, 2 og 5). Indtrykket bekræftes af, at sager, som er startet i landsretten i kraft af en henvisning, kun udgør en meget beskedent del af de civile ankesager i Højesteret. I 1992 indkom der således 181 civile ankesager. Heraf var kun 7 startet i landsretten i medfør af retsplejelovens § 226. I 1993 var tallet henholdsvis 220 og 7. Henvisningsreglen synes således i hvert fald i den nuværende udformning kun i ret beskedent omfang at sikre, at sager, som ud fra de foran anførte generelle betragtninger bør kunne indbringes for Højesteret, faktisk starter i landsretten med deraf følgende fri adgang til indbringelse for Højesteret. Dette må sammenholdes med det beskedne antal 3. instansbevillinger, som meddeles i civile sager. I 1985-1993 blev der således meddelt gennemsnitlig 9 tilladelser pr. år. I 1992 og 1993 udgjorde "henvisningssager" og 3. instanssager ca. 7% af de indkomne civile ankesager.

Omvendt må det konstateres, at en del af de civile sager, som efter de gældende regler frit kan ankes til Højesteret, fordi de har været behandlet af landsretten eller Sø- og Handelsretten som 1. instans, ikke rejser problemer, som efter de foran anførte synspunkter kan begrunde, at sagen forelægges for Højesteret."

Højesteret bemærker, at der er tale om en kompliceret problemstilling, dels fordi også andre hensyn gør sig gældende, dels fordi den tillige involverer kompetencefordelingen mellem de øvrige domstole. Selv om en reform af de relevante bestemmelser i retsplejeloven blev gennemført i 1989, kan der efter Højesterets opfattelse være anledning til på ny at overveje behovet for en justering af reglerne.

Højesteret anfører vedrørende straffesagerne følgende:

"Med hensyn til straffesagerne angår skønsmæssigt 2/3 af de 50-60 ankesager, som er pådømt i de seneste år, afgørelse, der er truffet af landsretten som 1. instans under medvirke af nævninger. Størstedelen af disse sager rejser ikke spørgsmål af principiel betydning, men angår alene den konkrete sanktionsfastsættelse. Ud fra Højesterets synsvinkel er dette ikke en hensigtsmæssig resourceanvendelse. Dette problem vil blive løst, såfremt der, således som det af andre grunde er foreslået fra forskellige sider, gennemføres en reform af nævningsystemet, som indebærer indførelse af en egentlig to-instans ordning."

Højesteret bemærker afslutningsvis, at de sagstyper, som i dag uden tilladelse kan indbringes for Højesteret, stort set udfylder de sagstyper, som Højesteret har kapacitet til at behandle, således at der under de nuværende forhold ikke er plads for nogen væsentlig udvidelse af antallet af sager, der indbringes for retten i kraft af en 3. instansbevilling.

Højesteret tilføjer, at hensigten har været at pege på, at der er behov for at overveje en vis omlægning af de sagstyper, der behandles af Højesteret, og at en sådan omlægning formentlig bl.a. vil indebære, at sager, der indbringes på grundlag af en 3. instansbevilling, vil komme til at indtage en mere fremtrædende plads, end tilfældet er i dag.

2. De spørgsmål, som Højesteret rejser, er af fundamental betydning for domstolenes funktion i samfundet.

Efter Justitsministeriets opfattelse er det derfor vigtigt at få igangsat et udvalgsarbejde om de spørgsmål, der er berørt i Højesterets høringssvar.

Justitsministeriet skal på denne baggrund anmode Retsplejerådet om at behandle disse spørgsmål.

Et centralt element i et sådant arbejde bør være at overveje at ændre nævningsystemet,

navnlig således at skyldsspørgsmålet kan prøves i to instanser.

Retsplejerådet bør derfor vurdere og udforme forslag til nye regler, som indebærer, at nævningsager kan pådømmes i byretten i 1. instans i forbindelse med indførelse af en egentlig to-instansordning med mulighed for en fuldstændig ankebehandling. I tilslutning hertil bør rådet overveje spørgsmålet om fælles votering mellem nævningene og de juridiske dommere og spørgsmålet om begrundelse af nævningetingets afgørelser samt de eventuelle grundlovsmæssige aspekter af en nyordning, jf. herved grundlovens § 65, stk. 2.

Retsplejerådet bør ligeledes vurdere virkningerne af den ændring af reglerne om retternes kompetence i civile sager, der blev gennemført ved lov nr. 273 af 3. maj 1989, og hvorefter byretterne er den almindelige 1. instans i civile sager, men med adgang til at henvise betydningsfulde og principielle sager til behandling ved landsretterne. Rådet bør i givet fald stille forslag om en ændring af reglerne om instansfølgen i retsplejeloven (§§ 224-227) og i anden lovgivning.

Rådet bør i sine overvejelser tillige inddrage spørgsmålet om appel af sager fra Sø- og Handelsretten i København.

Retsplejerådet bør som led i behandlingen af kommissoriet også vurdere hensigtsmæssigheden af de nugældende regler om begrænsning af adgangen til at appellere byretsafgørelser i civile sager og straffesager, jf. lov nr. 396 af 13. juni 1990.

I lyset af sine overvejelser kan Retsplejerådet vurdere spørgsmålet om hensigtsmæssigheden og udformningen af hele regelsættet om procesbevillinger.

Rådet bør i sit arbejde inddrage hensynet til menneskerettighederne og herunder særligt muligheden for at ophæve de danske forbehold til artikel 14, stk. 5, i Den Internationale Konvention om Borgerlige og Politiske rettigheder og til artikel 2 i Den 7. Tillægsprotokol til Dert Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Justitsministeriet forudsætter, at Retsplejerådet under behandlingen af kommissoriet inddrager de synspunkter om instansfølgens opbygning, som en arbejdsgruppe under Den danske Dommerforening i januar 1993 fremkom med i et idéoplæg om "Domstolernes opgaver, struktur m.v.", jf. oplæggets s. 46-70.

Der vil i forbindelse med Retsplejerådets behandling af kommissoriet kunne nedsættes en eller flere arbejdsgrupper under rådet."

Retsplejerådet har i denne betænkning overvejet spørgsmålet om instansordningen i civile sager. Retsplejerådet påbegyndte dette arbejde i efteråret 1996.

Retsplejerådet har til brug for overvejelserne indhentet en række statistiske oplysninger fra domstolene og har endvidere haft lejlighed til at drøfte forskellige emner med præsidenten for Sø- og Handelsretten og med afdelingschef Jens Drejer, Skatteministeriet.

Spørgsmålet om nye regler om behandling af nævningsager vil blive behandlet i en senere betænkning.

Efter aftale med Justitsministeriet har Retsplejerådet ikke i denne betænkning vurderet spørgsmålet om hensigtsmæssigheden af de nugældende regler om begrænsning af adgangen til at appellere byretsafgørelser i civile sager og straffesager, jf. lov nr. 396 af

13. juni 1990. Retsplejerådet finder, at dette spørgsmål bør vurderes i forbindelse med en mere omfattende revision af den civile retspleje.

2. Resumé af Retsplejerådets forslag

Retsplejerådet foreslår, at grænsen i retsplejelovens § 227 for, hvornår en sag efter begæring fra en af parterne skal behandles i landsretten som 1. instans, forhøjes fra 500.000 kr. til 1.000.000 kr.

Endvidere foreslår et flertal af rådets medlemmer, at grænsen i retsplejelovens § 9, stk. 4, for, om en sø- og handelssag i det storkøbenhavnske område skal behandles ved byret eller ved Sø- og Handelsretten, hæves fra 100.000 kr. til 500.000 kr. Samtidig foreslår et flertal, at Sø- og Handelsretten skal være ankeinstans for sø- og handelssager, som i 1. instans er behandlet ved en byret inden for Sø- og Handelsrettens geografiske område.

For så vidt angår skattesager, som er behandlet af Landsskatteretten, og som i medfør af skattestyrelseslovens § 33 anlægges ved landsretten som 1. instans, foreslår et flertal af Retsplejerådets medlemmer, at sager med en økonomisk værdi under 500.000 kr. kun skal kunne indbringes for Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Endelig foreslås en ændring af kærebegrænsningsreglen i retsplejelovens § 392, således at afgrænsningen i forhold til bestemmelsen i § 253, stk. 4 om kære af delafgørelser klargøres, og således at landsrettens og Sø- og Handelsrettens kendelser og beslutninger i øvrigt i alt væsentligt kun kan kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Herved udvides kærebegrænsningsreglen til også at omfatte dels landsrettens og Sø- og Handelsrettens almindelig sagsbehandling, dels disse retters afgørelser om sagsomkostninger m.v.

3. Retsplejerådets sammensætning

Rådet har ved afgivelsen af denne betænkning haft følgende sammensætning:

Højesteretsdommer Poul Sørensen (formand)

Fhv. retspræsident Knud Arildsen

Advokat Karen Dyekjær-Hansen

Afdelingschef Torsten Hesselbjerg

Dommer Poul Holm

Advokat Jørgen B. Jepsen

Kst. dommer Linda Lauritsen

Professor, lic. jur. Gorm Toftegaard Nielsen
Landsdommer Kjeld Wiingaard

Som sekretær for udvalget fungerede ved betænkningens afgivelse fuldmægtig Anne
Louise Bormann.

København, den

Poul Sørensen
Knud Arildsen
Karen Dyekjær-Hansen
Torsten Hesselbjerg
Poul Holm

.

Jørgen B. Jepsen
Linda Lauritsen
Gorm Toftegaard Nielsen
Kjeld Wiingaard

Anne Louise Bormann

Kapitel 2

De gældende regler og deres baggrund

1. Gældende regler om saglig kompetence

1.1, Byretter og landsretter

Almindelige bestemmelser om retternes saglige kompetence findes i retsplejelovens kapitel 21 (§§ 224-232), som senest er affattet ved lov nr. 273 af 3. maj 1989. Revisionen af kapitel 21 bygger på Retsplejerådets betænkning nr. 1130/1988 om retternes saglige kompetence i civile sager.

Efter retsplejelovens § 224 behandles civile retssager i 1. instans ved byret, medmindre andet er bestemt i retsplejeloven eller i anden lov. Hovedreglen efter retsplejeloven er således, at civile sager skal anlægges ved byretten i 1. instans.

En væsentlig undtagelse herfra er efter retsplejelovens § 225 sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og private, idet sådanne sager henhører under landsretterne som 1. instans. Parterne kan dog vedtage, at sager skal behandles ved byret, jf. retsplejelovens § 225, stk. 2.

§ 225 suppleres af en række særlovsbestemmelser med tilsvarende indhold, således f.eks. bistandslovens § 129, stk. 1, skattestyrelseslovens § 33, ekspropriationsproceslovens § 26, stk. 1, planlovens § 62, stk. 5, naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 3, og konkurrencelovens § 18, stk. 4. Sådanne særbestemmelser antages ofte at udelukke vedtagelse af byretsbehandling.

Efter en parts begæring kan byretten efter retsplejelovens § 226, stk. 1, endvidere henvise en sag til behandling ved landsretten i 1. instans, såfremt en af de i bestemmelsen nævnte 6 henvisningsgrunde foreligger. Der er herefter mulighed for at henvise en sag, hvis 1) sagen er principiel, 2) sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne, 3) sagen har særlig indgribende betydning for en part, 4) sagen rejses af eller mod en offentlig myndighed eller institution, 5) sagen rejser spørgsmål om anvendelse af fællesmarkedsret eller fremmed ret, eller 6) sagen efter indhentet udtalelse fra landsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag,

der verserer ved landsretten.

Herudover kan byretten efter § 226, stk. 3, på en parts begæring henvise ansættelsessager til behandling ved Sø- og Handelsretten, såfremt fagkundskab til sø- og handelsforhold skønnes at være af betydning for sagens afgørelse og henvisningen er begrundet i en eller flere af henvisningsgrundene som nævnt i § 226, stk. 1.

Retsplejelovens § 227 indeholder endelig en - i praksis betydningsfuld - "obligatorisk" henvisningsregel, hvorefter alle sager om krav, der har en økonomisk værdi over 500.000 kr., på begæring af en af parterne skal henvises til behandling ved landsretten i 1. instans. Endvidere kan en sagsøger efter eget valg umiddelbart anlægge sådanne sager ved landsretten, jf. retsplejeloven § 227, stk. 2. Det antages dog, at parterne på forhånd kan aftale, at en sag med en økonomisk værdi over 500.000 kr. skal anlægges ved byretten med den virkning, at en part ikke kan begære henvisning til eller anlægge sagen ved landsretten i medfør af § 227.

1.2. Sø- og Handelsretten

Sø- og Handelsrettens saglige kompetence omfatter efter retsplejelovens § 9, stk. 3, nr. 1-6, følgende sager: 1) sø- og handelssager (d.v.s. borgerlige sager, i hvilke fagkundskab til søforhold eller til handelsforhold skønnes at være af betydning, jf. § 6, stk. 5), 2) straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning, 3) søforklaringer, 4) foretagelse af retshandlinger til brug for andre retter i sø- og handelssager, i straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning, og i sager om afgivelse af søforklaring, 5) behandling af konkursboer og begæring om gældssanering, ledelse af akkordforhandling og modtagelse af anmeldelser om betalingsstandsning, jf. konkurslovens § 4, samt 6) sager, der ved særlige lovbestemmelser er henlagt til retten, (jf. navnlig markedsføringslovens § 13 og varemærkelovens § 43, stk. 4).

Efter retsplejelovens § 9, stk. 4, skal sø- og handelssager om krav, der har en økonomisk værdi af højst 100.000 kr., henvises til vedkommende byret, medmindre de er omfattet af en eller flere af henvisningsbestemmelserne i retsplejelovens § 226, stk. 1, eller behandling findes mest hensigtsmæssigt at kunne ske i forbindelse med en anden sag, der verserer ved Sø- og Handelsretten.

Endvidere bestemmes det i § 9, stk. 6, at sager, der opstår af ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, kun - dvs. uanset sagsværdien - kan behandles ved Sø- og Handelsretten i det omfang, disse sager er henvist til denne ret efter bestemmelsen i § 226, stk. 3. Efter denne bestemmelse kan efter de dér nævnte betingelser ansæt-

telsessager fra hele landet henvises til Sø- og Handelsretten.

Sø- og handelssager, der efter § 9, stk. 2, skulle behandles ved en anden ret, fordi sagsøgte ikke har værneting inden for Storkøbenhavn, kan indbringes for Sø- og Handelsretten, når parterne er enige herom, jf. § 9, stk. 5. Modsvarende kan ifølge § 20, stk. 1, sø- og handelssager behandles ved de almindelige domstole, når parterne er enige herom.

2. Baggrunden for de gældende regler

2.1. Tidligere regler

Ved retspleiereformen i 1916 gennemførtes væsentlige ændringer i den danske retspleje. Hovedbestemmelserne om instansordningen fik ved vedtagelsen af retsplejelov nr. 90 af 11. april 1916 følgende ordlyd:

"§224.

Enhver borgerlig Retstrætte behandles i første Instans ved Landsret, medmindre den er henlagt til Underret eller den ved Overenskomst mellem Parterne indbringes ved Underret, for saa vidt dette lovligt kan ske. Om Virkekredsen for Sø- og Handelsretten i København gælder denne Lovs § 9.

§225.

Til Underretterne henlægges:

- 1) Søgemaal angaaende private Formueanliggender, naar Genstanden for samme i Penge eller Penges Værd ikke overstiger 300 kr.
- 2) Sager angaaende Skatter, Afgifter og andre lignende Ydelser af offentligretlig Beskaffenhed til Stat, Kommune, Embeder og andre offentlige Indretninger, naar Genstanden for samme ikke overstiger 300 kr.
- 3) Sager angaaende Servitutter og partielle Brugsrettigheder.
- 4) Sager om Veksler og visse andre Gældsbreve (§ 446, jfr. § 443).
- 5) Ægteskabssager (§ 448).
- 6) Sager angaaende mortifikation af Gældsbreve, ved hvilke der er givet Pant i Fast Ejendom (§ 468), samt Mortifikation af Servitutter, Brugsrettigheder og Grundbyrder (§ 447).
- 7) Sager angaaende erhvervelse af Ejendomsdom.
- 8) Sager, hvorved Faderskabet til Børn udenfor Ægteskab søges oplyst, for at Underholdsbidrag kan pålægges Faderen.
- 9) Sager, anlagte i Medfør af Forordning af 28. Marts 1845 § 17 til Hæftelsesbrevs udslettelse.
- 10) Sager angaaende strafbare Handlinger, der ved Lovgivningen er henviste til privat Forfølgning, jfr. § 725, for saa vidt der ikke paastaas højere Erstatning end 300 kr."

Hovedreglen var således, at alle civile sager bortset fra de særligt opregnede sager behandlede ved landsretten i 1. instans.

Værdigrænsen for byretsbehandling fastsattes i retsplejeloven fra 1916 til 300 kr. Allerede inden lovens ikrafttræden i 1919 forhøjedes beløbet dog til 800 kr. Siden blev

værdigrænsen forhøjet adskillige gange under henvisning til den almindelige stigning i priser og lønninger, og den blev i 1965 sat til 6.000 kr. I 1970 blev den forhøjet til 10.000 kr., i 1975 til 30.000 kr. og i 1980 til 100.000 kr. Disse seneste forhøjelser lå over, hvad en almindelig pristalsregulering kunne begrunde, og var derfor også begrundet i behovet for at aflaste landsretterne.

Ved lov nr. 260 af 8. juni 1979, der trådte i kraft den 1. januar 1980, blev det i forbindelse med forhøjelsen af værdigrænsen til 100.000 kr. vedtaget at indføre en henvisningsregel i retsplejelovens § 227. Bestemmelsen indebar, at byretten på begæring af en part under nærmere angivne betingelser kunne henvise en sag til behandling ved landsretten. Henvisningsbetingelserne i den dagældende § 227 svarer til den gældende henvisningsbestemmelse i retsplejelovens § 226. Formuleringen af henvisningsreglen byggede på Retsplejerådets forslag i betænkning nr. 773/1976 om retternes kompetence og arbejdsform i civile sager side 27 ff.

En værdigrænse på 200.000 kr. blev fastsat ved lov nr. 298 af 6. juni 1984. Denne lovændring byggede på Retsplejerådets forslag af april 1983, der er gengivet i rådets betænkning nr. 994/1983 om lægdommerordningen i straffesager m.v. side 134 ff. I forbindelse med afgivelsen af dette lovudkast oplyste Retsplejerådet, at man havde overvejet yderligere ændringer af sagsfordelingen mellem retterne, men at man havde afstået fra at fremsætte konkrete forslag herom, indtil der havde været lejlighed til at overveje spørgsmålene nærmere.

2.2. Baggrunden for den seneste ændring af retsplejelovens regler om retternes saglige kompetence i civile sager

Bl.a. på baggrund af den ovennævnte udtalelse af april 1983 fra Retsplejerådet samt på baggrund af en stigning i antallet af civile sager ved landsretterne med en øget sagsrestance til følge anmodede Justitsministeriet ved skrivelse af 7. maj 1986 Retsplejerådet om at foretage en gennemgang af domstolenes opbygning i civile sager m.v. og herunder overveje bl.a. instansfølgen.

I Justitsministeriets kommissorium anførtes:

"Både hensynet til en rimelig hurtig behandling af retssager og til det ønskelige i, at retssager så vidt muligt bør afgøres i det lokalsamfund, hvor tvisten er opstået, taler for, at det bør være den almindelige regel, at civile retssager behandles ved byret som første instans.

I samme retning taler også hensynet til, at den kollegiale afgørelsesform ved landsretterne og Højesteret bør forbeholdes sager, som giver anledning til særligt vanskelige spørgsmål, først og fremmest principielle retsspørgsmål."

Kommissoriet lagde således op til, at byretten skal være den normale 1. instans ved behandlingen af civile sager.

I betænkning nr. 1130/1988 om retternes saglige kompetence i civile sager udtalte Retsplejerådet, at afgrænsningen af kompetencen mellem byret og landsret efter rådets opfattelse bør foretages ud fra en vurdering af, om de sager, der efter den gældende kompetencefordeling er henlagt til landsretten, kan behandles af en enkelt dommer (en byret), uden at væsentlige retsplejemæssige hensyn derved tilsidesættes.

Retsplejerådet anførte videre, at en udskillelse af de sager, der bør undergives kollegial behandling ved landsretten, volder praktiske vanskeligheder. Opdeling efter sagens værdi er et relativt enkelt kriterium, men efterhånden som værdigrænsen er blevet forhøjet, har man imidlertid måttet erkende, at den er et uhensigtsmæssigt kriterium til at udskille de mere betydningsfulde sager, for hvilke kollegial behandling er påkrævet, jf. betænkningen s. 38.

Rådet udtalte endvidere side 40 i betænkningen, at målet for en hensigtsmæssig afgrænsning mellem byret og landsret må være, at såvel sager, for hvilke der bør være fri adgang til anke til Højesteret, som sager, for hvilke den kollegiale afgørelsesform må foretrækkes med henblik på at nå en endelig afgørelse i 1. instans, henlægges til landsretten.

Vedrørende rådets forslag til den nugældende henvisningsregel i retsplejelovens § 226 udtalte rådet, at en adgang til henvisning til landsretten efter en regel formuleret på samme - tilstrækkeligt rummelige - måde som den tidligere gældende § 227 kunne sikre, at de mere betydningsfulde sager kommer for landsretten som 1. instans med fri ankeadgang til Højesteret. En sådan henvisningsregel vil derfor efter rådets opfattelse være egnet som undtagelse fra en hovedregel om 1. instans behandling ved byret.

Sammenfattende udtalte rådet, at henvisningsreglen efter en generel kompetenceomlægning fra landsretten til byretten må antages at få et væsentligt større anvendelsesområde end hidtil (ca. 50 tilfælde årligt), og at den vil være et hensigtsmæssigt middel til at sikre, at betydningsfulde og principielle sager vil kunne undergives landsretsbehandling i 1. instans. Højesteret vil herved kunne virke som almindelig ankeinstans i disse sager og således bevare en usvækket placering i retssystemet.

Rådet foreslog endvidere den i retsplejelovens § 227 gældende "automatiske" henvisningsregel for sager om krav, der har en økonomisk værdig af over 500.000 kr. Om dette forslag bemærkede rådet, at baggrunden for bestemmelsen er, at sager med en værdi over 500.000 kr. allerede som følge heraf må antages at opfylde kriteriet "særlig

indgribende betydning for en part" som angivet i en af henvisningsgrundene (jf. § 226, stk. 1, nr. 3), således at særskilt stillingtagen hertil fra byretsdommeren skulle være overflødig.

Endelig fandt rådet ikke anledning til at foreslå ændring i den gældende retstilstand, hvorefter sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans henhører under landsretten i 1. instans. Som begrundelse herfor henviser rådet til disse sagers ankeagtige karakter og det forhold, at landsretterne må anses for det naturlige forum for kritik af de øverste statslige myndigheder, jf. betænkningen s. 50.

3. Reglerne om kære i civile sager

3.1. De gældende regler

Efter retsplejelovens § 389, stk. 1, kan kendelser og beslutninger, der er afsagt af en byret, medmindre andet er bestemt i loven, kæres til den landsret, i hvis kreds byretten ligger. Efter § 389, stk. 4, kan kendelser og beslutninger, der er afsagt af en landsret eller af Sø- og Handelsretten, medmindre andet er bestemt i loven, kæres til Højesteret.

Efter konkurslovens § 252 sker kære eller anke af afgørelser truffet af Sø- og Handelsrettens skifteafdeling dog til Østre Landsret.

Efter retsplejelovens § 392, stk. 1, kan landsrettens afgørelser i følgende sager ikke kæres:

- 1) afgørelser i kæresager
- 2) kendelser og beslutninger, der afsiges under behandling af en ankesag
- 3) enstemmige kendelser og beslutninger, som afsiges under sagsforberedelsen eller domsforhandlingen, jf. kapitel 33-34, eller som afsiges efter §§ 378 eller 381-384 under behandlingen af en ankesag.

Bestemmelsen i § 392, stk. 1, nr. 3, har i praksis givet anledning til en række fortolkningsproblemer.

Højesteret har i en kendelse (Ugeskrift for Retsvæsen 1987.23H) antaget, at en afgørelse truffet af retsformanden på afdelingens vegne i så henseende kan sidestilles med en enstemmig afgørelse. Enstemmige afgørelser er således alle afgørelser, der ikke er truffet under dissens.

Et andet problem er, hvilke afgørelser der omfattes af bestemmelsen. Højesteret har i en række afgørelser fortolket bestemmelsen sådan, at den udelukker kære af kendelser og beslutninger, der træffes under sagsforberedelsen eller domsforhandlingen, selv om afgørelsen ikke kan siges at vedrøre sagsforberedelsen og/eller domsforhandlingen, mens kære af kendelser og beslutninger, der er truffet under ankesager, kun afskæres, hvis de er truffet efter §§ 378 eller 381-384, jf. Hanne Lübeck Johansen i Ugeskrift for Retsvæsen 1997 B side 37f.

For så vidt angår sagsomkostninger antages det i praksis, at bestemmelsen ikke berører kæreadgangen vedrørende omkostninger i hævede og forligte sager og afgørelser om salær til beskikkede advokater i sager, hvori der er meddelt fri proces. Derimod har Højesteret i en kendelse af 1. juli 1997 i medfør af § 392, stk. 1, nr. 3, afvist et kæremål vedrørende honorar til en syns- og skønsmand, idet der var tale om en enstemmig beslutning truffet af landsretten under forberedelsen af en 1. instanssag, og idet der ikke forelå tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Endelig har afgrænsningen af bestemmelsen i forhold til § 253, stk. 4, om kære af delafgørelser givet anledning til problemer.

Retsplejelovens § 253 har følgende ordlyd:

"§ 253. Retten kan bestemme, at forberedelsen eller domsforhandlingen foreløbig skal begrænses til en del af det krav, som sagen angår, eller, hvor sagen omfatter flere krav eller spørgsmål, til et af disse.

Stk. 2. Retten kan træffe særskilt afgørelse om en del af det krav, som sagen angår. Omfatter sagen flere krav eller spørgsmål, kan retten træffe særskilt afgørelse om et af disse.

Stk. 3. Særskilte afgørelser om modkrav eller krav, over for hvilke der er fremsat modkrav, kan kun fuldbyrdes, hvis retten i afgørelsen har truffet bestemmelse om, at afgørelsen mod eller uden sikkerhedsstillelse skal kunne fuldbyrdes for en del eller i sin helhed. Det samme gælder særskilte afgørelser om et enkelt af sagens spørgsmål, der ikke afslutter rettens behandling af sagen eller et af kravene i sagen.

Stk. 4. De i stk. 3 nævnte afgørelser kan først indbringes for højere ret i forbindelse med den endelige afgørelse i sagen, medmindre afgørelsen kan fuldbyrdes, eller afgørelsen vedrører sagens formalitet, eller den højere ret har tilladt, at afgørelsen indbringes særskilt. Anmodning om sådan tilladelse skal indgives til den højere ret inden udløbet af den almindelige frist for indbringelse af afgørelsen. Meddeles tilladelsen, skal sagen indbringes for den overordnede ret inden 4 uger."

Afgrænsningsproblemet i forhold til karebegrænsningsreglen i § 392, stk. 1, nr. 3, opstår, hvor landsretten træffer en delafgørelse ved kendelse, dvs. hvor landsretten træffer afgørelse om et enkelt af sagens spørgsmål, der ikke afslutter rettens behandling af sagen eller et af kravene i sagen.

Hvis landsretten enstemmigt afsiger en delafgørelse ved kendelse, opstår spørgsmålet,

om kære af kendelsen kræver tilladelse af Procesbevillingsnævnet efter § 392, stk. 1, nr. 3, eller af Højesteret efter § 263, stk. 4, eller begge dele. Der er ikke taget stilling til spørgsmålet i forarbejderne til § 392, stk. 1, nr. 3, men Højesteret er i en række kendelser nået frem til, at delafgørelser, der er truffet i henhold til retsplejelovens § 253, ikke omfattes af karebegrænsningsreglen i § 392, stk. 1, nr. 3, jf. Hanne Lübeck Johansen, Ugeskrift for Retsvæsen 1997 B side 37 f. Dette gælder også, hvor der er tale om en formalitetsafgørelse, som efter § 253, stk. 4, kan kæres uden tilladelse fra Højesteret.

En lignende regelkonflikt kan tænkes at opstå i forhold til reglen i § 392, stk. 1, nr. 2, om kære af afgørelser, der er truffet under behandlingen af ankesager. Såfremt landsretten under en ankesagen ved en delafgørelse afsiger kendelse f.eks. om, at et krav ikke er forældet, og byretten også har taget stilling til dette spørgsmål, vil kære af kendelsen efter § 392, stk. 1, nr. 2, kræve Procesbevillingsnævnets tilladelse og efter § 253, stk. 4, kræve Højesterets tilladelse. '

3.2. Baggrunden for de gældende regler om karebegrænsning

Bestemmelserne i § 392, stk. 1, nr. 1 og 2, fik deres nuværende ordlyd ved lov nr. 260 af 8. juni 1979, som bygger på Retsplejerådets betænkning nr. 698/1973 om behandling af borgerlige sager.

I bemærkningerne til § 394, stk. 1, 1. og 2. pkt., i betænkningens lovudkast, som svarer til den nugældende § 392, stk. 1, nr. 1 og 2, anføres bl.a. følgende:

"Reglen i *stk. 1, 1. pkt.*, svarer til gældende ret (§ 441, stk. 3).

Efter retsplejelovens § 435, stk. 3, kan kære til højesteret i ankesager kun iværksættes med justitsministerens tilladelse. Bestemmelsen omfatter **kendelser** og beslutninger, der afsiges af landsretten under behandling af en ankesag, og kære af landsretsdomme i ankesager med hensyn til dommens bestemmelser om processuelle straffe og sagsomkostninger.

Reglen, der må ses på baggrund af bestemmelsen om, at domme afsagt af landsretten i ankesager kun kan ankes til højesteret med justitsministerens tilladelse, er indsat som § 346, stk. 3, i civilprocesudkastet af 1899. I motiverne til bestemmelsen anføres alene, at reglen er om ikke selvfølgelig, så dog højst naturlig.

Efter § 435, stk. 3, er 3. instansbevilling nødvendig, selv om det spørgsmål, landsrettens afgørelse angår, først er kommet frem under ankebehandlingen, og landsrettens afgørelse således ikke har karakter af en prøvelse af en afgørelse truffet af underretten.

Reglen er næppe rimelig for så vidt angår disse afgørelser. Det er et gennemgående træk i dansk retspleje, at et spørgsmål kan undergives en 2. instans behandling uden særlig tilladelse. Der foreslås derfor indsat en regel, hvorefter kendelser og beslutninger, der afsiges af landsretten under behandlingen af en ankesag, frit kan kæres, såfremt underretten ikke har taget stilling til

det spørgsmål, afgørelsen angår. En sådan regel vil bl.a. få betydning med hensyn til afgørelser om ankens admittering og dommens bestemmelser om processuelle straffe og sagsomkostninger. Det er næppe nogen berettiget indvending mod forslaget, at der også ofte i ankedomme tages stilling til forhold, som ikke har været behandlet i underretten, og at en sådan dom ikke kan ankes uden tilladelse. Dommen må ses som en helhed, medens de afgørelser, der her er tale om, angår et bestemt afgrænset spørgsmål.

Bestemmelsen i § 435, stk. 2, foreslås derimod opretholdt for så vidt angår spørgsmål, der tidligere er afgjort af underretten, f.eks. spørgsmålet om, hvorvidt en sag bør afvises fra domstolene på grund af voldgiftsaftale, eller om, hvorvidt en bestemt person har pligt til at afgive vidneforklaring. Der vil utvivlsomt kunne forekomme tilfælde, hvor det kan være vanskeligt at afgøre, om underretten kan siges tidligere at have taget stilling til et spørgsmål. Sådanne tilfælde vil dog næppe medføre vanskeligheder i praksis, hvis kompetencen til at meddele 3. instansbevilling i overensstemmelse med rådets forslag henlægges til højesteret. Den kærende kan i tvivlstilfælde indgive ansøgning om karettilladelse, og højesteret må så enten meddele, at tilladelsen er unødvendig, eller realitetsbehandle ansøgningen.

I overensstemmelse med det anførte foreslås i § 394, stk. 1, 2 pkt., indsat en bestemmelse, der udelukker kære af kendelser og beslutninger, der afsiges af landsretten under behandling af en ankesag, såfremt underretten har taget stilling til det spørgsmål, som afgørelsen angår. Det følger af denne bestemmelse sammenholdt med bestemmelsen i forslaget § 391, stk. 2, - *[svarende til nugældende 389, stk. 4, hvorefter kendelser afsagt af landsret eller Sø- og Handelsretten kan indbringes for højesteret med mindre andet er bestemt]* - at andre afgørelser, der træffes under behandlingen i landsretten, frit kan ankes.

Det foreslås endvidere i § 393, stk. 1, *[hvorefter bestemmelser i domme, herunder domme afsagt af en landsret i en ankesag, om sagsomkostninger og processuelle straffe, skulle kunne indbringes særskilt for Højesteret ved kære]* præciseret, at denne bestemmelse også omfatter kære af en ankedoms bestemmelser om processuelle straffe og sagsomkostninger. Dette gælder, selv om landsrettens bestemmelse om f.eks. sagsomkostninger indbefatter afgørelse af spørgsmål, der er taget stilling til af underretten."

Bestemmelsen i § 392, stk. 1, nr. 3, blev indsat ved lov nr. 320 af 4. juni 1986 på baggrund af en henvendelse til Justitsministeriet fra Højesteret. Formålet med lovændringen var ifølge bemærkningerne til lovforslaget (Folketingstidende 1985/86, tillæg A, sp. 368 f) at frigøre Højesteret for at behandle en række sager, som "fuldt forsvarligt kan afgøres endeligt af landsretterne". I bemærkningerne til forslaget til § 392, stk. 1, nr. 3, anføres bl.a. følgende:

"Bestemmelsen indebærer, at der gennemføres en begrænsning i adgangen til at kære enstemmige kendelser og beslutninger, som landsretten afsiger under sagsforberedelsen og domsforhandlingen i 1. instans, eller som afsiges af landsretten efter § 378 eller §§ 381-384 under behandlingen af en ankesag. Det skal i den forbindelse fremhæves, at den foreslåede bestemmelse ikke indebærer begrænsninger i adgangen til at kære kendelser og beslutninger, som ikke er enstemmige, men altså afsagt under dissens, ligesom muligheden for at inddrage afgørelser, der træffes under sagens behandling under en anke mod landsrettens dom, ikke begrænses ved lovforslaget, jfr. herved den formulering af § 368, stk. 3, som er foreslået ved lovforslagets § 1, nr. 10."

Kapitel 3

Retsplejerådets generelle overvejelser om instansordningen

1. Generelle overvejelser

Som det fremgår af Justitsministeriets skrivelse af 9. juni 1995 til Retsplejerådet, som er gengivet ovenfor i kapitel 1, er baggrunden for rådets kommissorium en udtalelse fra Højesteret fra juni 1994, afgivet i forbindelse med en høring over Retsplejerådets betænkning nr. 1260/1993 om et procesbevillingsnævn. Højesteret fremkom i denne udtalelse med nogle generelle betragtninger om karakteren af de ankesager, som efter den gældende instansordning kommer til pådømmelse i Højesteret.

Højesteret udtalte som nævnt bl.a., at henvisningsreglen i retsplejelovens § 226, stk. 1, i hvert fald i den nuværende udformning kun i begrænset omfang synes at sikre, at betydningsfulde og principielle sager vil kunne undergives landsretsbehandling i 1. instans, således at Højesteret kan bevare en usvækket placering i retssystemet. Omvendt konstaterede Højesteret, at en del af de civile sager, som efter de gældende regler frit kan ankes til Højesteret, fordi de har været behandlet af landsretten eller Sø- og Handelsretten som 1. instans, ikke rejser problemer, som kan begrunde, at sagen forelægges for Højesteret.

Ved skrivelse af 12. september 1996 har Den Danske Dommerforening foreslået justitsministeren at tage initiativ til en generel reform af den civile retspleje. Dommerforeningen har i den forbindelse fremhævet en række punkter, det efter foreningens opfattelse er nødvendigt at foretage en vurdering af.

Som eksempler på retsplejespørgsmål, der presser sig på for en nærmere vurdering, nævner Dommerforeningen bl.a. følgende emner: En vurdering af, i hvilket omfang forhandlingsprincippet skal gælde, overvejelse af en mere fleksibel retsplejeordning, der omfatter forskellige behandlingsformer til forskellige sagstyper, herunder en mere fleksibel anvendelse af henholdsvis skriftlig og mundtlig behandling af de enkelte led i processen, overvejelse om nye former for bevisførelse, overvejelser om retsplejens principper om offentlighed og mundtlighed, vurdering af, hvorledes borgerne sikres en rimelig adgang til efterprøvelse af den offentlige forvaltnings afgørelser, samt overvejelse af, hvorledes domstolsorganisationen kunne indrettes med henblik på bedre at sikre en hensigtsmæssig praksisdannelse og en hurtigere afklaring af retlige tvivlsspørgsmål.

Foreningen anfører videre, at en generel revision af den civile retspleje efter de af foreningen anførte synspunkter er en meget omfattende og tidskrævende opgave. Foreningen finder derfor grund til at understrege vigtigheden af, at nedsættelse af et civilprocesudvalg ikke bør bremse igangværende bestræbelser på at effektivisere den civile retspleje, herunder bl.a. Retsplejerådets igangværende overvejelser vedrørende instansfølgem.

Retsplejerådet har på den baggrund i sine overvejelser på den ene side forsøgt på hensigtsmæssig måde at løse de overordentlig presserende problemer, som de gældende regler vedrørende instansordningen er forbundet med, i særdeleshed for Højesteret, herunder med risiko for helt uacceptabelt lange berammelsestider. På den anden side har Retsplejerådet fundet at måtte afholde sig fra at fremkomme med mere principielle ændringer af den civile retspleje, idet sådanne mere grundlæggende ændringer i de gældende procesordninger bør behandles i et kommende civilprocesudvalg.

Retsplejerådet har således forsøgt at drage en grænse i sit arbejde i forhold til et kommende civilprocesudvalg ved mere principielle retsspørgsmål og ved grundlæggende ændringer i den gældende retsplejeordning. Desuagtet har rådet dog fundet det påkrævet at komme med forslag, der på den efter omstændighederne mest hensigtsmæssige måde vil kunne løse de mest akutte problemer, der er forbundet med den gældende sagsfordeling mellem de enkelte instanser ved domstolene.

Retsplejerådets forslag skal derfor til en vis grad ses som foreløbige løsninger for at dække presserende problemer, mens mere grundlæggende og langsigtede løsninger forudsætter en mere omfattende udredning i forbindelse med det kommende civilprocesarbejde.

De foreliggende oplysninger om sagsmængden ved retterne fører efter rådets opfattelse til en konstatering af, at der er et yderst presserende behov for at søge sagsantallet ved landsretterne og i særdeleshed ved Højesteret nedbragt. I forbindelse med omlægningen skal der skaffes ekstra kapacitet ved byretterne til behandling af yderligere civile sager, hvilket er lettere end at skaffe ekstra kapacitet ved landsretterne.

Det fremgår endvidere af udtalelsen fra Højesteret, at Højesterets kapacitet i for høj grad anvendes til at behandle sager, som ikke bør finde deres endelige afgørelse ved landets øverste domstol. Der synes således ved Højesteret at være en for stor del af sagerne, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger, eller som angår retsanvendelsen på områder, hvor de principielle retsspørgsmål allerede er afklaret. Det bemærkes i den forbindelse, at Højesterets behandlingsform ikke er udformet

eller særlig egnet til vurdering af sådanne bevisspørgsmål.

Udviklingen i sagsantallet ved Højesteret siden Højesterets høringsvar fra juni 1994 har kraftigt understreget behovet for, at sagstilgangen til Højesteret begrænses. Der henvises herved til de statistiske oplysninger gengivet nedenfor. Det er stærkt utilfredsstillende, at sagsbehandlingstiden urimeligt forlænges for de principielle sager, hvis afgørelse må være Højesterets hovedopgave, og hvis afgørelse en række verserende retssager ved by- og landsretterne ofte afventer. Hertil komme Danmarks forpligtelse til at overholde Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Hvis den seneste udvikling i Højesterets sagsmængde fortsætter - hvad der desværre er meget, der tyder på - giver lovgivningen ikke Højesteret mulighed for at overholde konventionens artikel 6, stk. 1, om retten til "rettergang inden rimelig tid". Som bekendt vurderer Menneskerettighedsdomstolen de perioder, hvor sagerne f.eks. på grund af berømmelse ligger stille, ganske strengt.

Under Retsplejerådets drøftelser har det på den baggrund i høj grad været målet at begrænse den automatiske tilgang af sager til Højesteret, således at der bliver plads for en også i tidsmæssig henseende forsvarlig behandling af de sager af principiel karakter, der indbringes for Højesteret på grundlag af Procesbevillingsnævnets 3. instansbehandling. Disse sager kommer dermed i overensstemmelse med Højesterets funktion og formål til at indtage en mere fremtrædende plads, end det i dag er tilfældet.

Rådets intention har hermed været lovgivningsmæssigt at fastlægge en prioritering med hensyn til, hvilke sager der i 1. instans skal afgøres af henholdsvis byret, landsret og Sø- og Handelsretten, hvilke sager der herefter frit skal kunne ankes til Højesteret, og hvilke sager der endeligt skal afgøres af landsretten eller Sø- og Handelsretten som 1. instans og kun med Procesbevillingsnævnets tilladelse kan indbringes for Højesteret.

2. Statistiske oplysninger om sagsantal m.v.

Retsplejerådet har med henblik på at belyse landsretternes, Sø- og Handelsrettens og navnlig Højesterets nuværende arbejdsbyrde og mulige konsekvenser af en ændret instansordning indhentet en række statistiske oplysninger.

2.1. Landsretterne

Som bilag 1 og 2 er optaget oversigter vedrørende antallet af civile 1. instanssager i de to landsretter i perioden 1993-1996. For begge landsretter gælder, at antallet af 1. instanssager stort set har været konstant i perioden. Af oversigterne fremgår, at ca. 40 pct. af sagerne er forvaltningsretlige sager, der er anlagt ved landsret i medfør af §

225, stk. 1 - prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans eller i medfør særlovgivning. Af de forvaltningsretlige sager er ca. 2/3 af sagerne i Vestre Landsret og ca. 1/3 af sagerne i Østre Landsret skattesager.

For så vidt angår de øvrige sager fremgår det af oversigten, at ca. 1/3 af sagerne har en værdi på mellem 500.000 kr. og 1.000.000 kr.

2.2. Højesteret

Som bilag 3-7 er optaget oversigter over antallet af indkomne og afgjorte sager i Højesteret i perioden 1990-1996.

Tallene viser, at der i 1996 er afsluttet ca. 20 pct. flere sager end i 1995 og ca. 33 pct. flere sager end gennemsnittet for årene 1990-1995. Ses der på ankesagerne alene, er antallet ca. 30 pct. større end både i 1995 og gennemsnittet for årene 1990-1995. Heroverfor er der i 1996 indkommet ca. 25 pct. flere sager end gennemsnittet for årene 1990-1995.

For så vidt angår ankesager er der i 1996 sket en betydelig stigning i antallet af afgjorte sager. Der er således truffet afgørelse i 204 sager, et antal der overstiger antallet af afgjorte sager i hvert af de foregående 5 år. Denne forøgelse af antallet af afgjorte sager er opnået dels ved meget tætte berammelser på begge Højesterets afdelinger, dels ved - for de civile ankesagers vedkommende - at lade et stigende antal sager udgå til skriftlig behandling.

Forøgelsen i antallet af afgjorte sager opvejes imidlertid af stigningen i antallet af indkomne civile ankesager. Tallet var i 1995 og 1996 henholdsvis 232 og 249, hvilket navnlig for 1996's vedkommende indebærer en betydelig stigning i forhold til foregående år. Dette har betydet, at antallet af uafgjorte borgerlige ankesager ved udgangen af 1996 lå på ca. 400, hvilket stort set er uændret i forhold til ultimo 1995. Den samlede beholdning af uafgjorte sager - anke og kæresager, civile og straffesager - udgjorde ca. 480. Berammelsestiden i borgerlige ankesager er på ca. 9 måneder.

Udviklingen er - forstærket af den koncentration af sagsforberedelsen, der er tilsigtet ved ændringen af retsplejeloven ved lov nr. 414. af 10. juni 1997 - accelereret voldsomt i 1. halvdel af 1997, hvor der er indkommet 151 civile ankesager mod 111 i den tilsvarende periode i 1996, dvs. en stigning på 36 pct. I samme periode er i 1997 blevet afgjort 145 borgerlige ankesager (heraf 92 domme) mod 127 i 1. halvdel af 1996 (heraf 73 domme). Uafgjorte borgerlige ankesager udgør 434 pr. 1. august 1997. Berammelsestiden er fortsat ca. 9 måneder, hvilket i sig selv er uacceptabelt. Men når de mange

nytilkomne sager bliver klar til berømmelse af domsforhandling, må der igen forventes en stigning i berømmelsestiden. Ved berømmelsestiden forstås det tidsrum, der forløber, fra afslutningen af forberedelsen - dvs. skriftveksling, indhentelse af supplerende bevismateriale i form af dokumenter og subsidiære afhøringer, yderligere udtalelser fra skøns mænd m.v. - er afsluttet, indtil domsforhandling kan foretages. Trods de nævnte tætte berømmelser og skriftlig behandling af et stigende antal ankesager er der således ingen udsigt til, at sagsbehandlingstiden ved Højesteret kan nedbringes, uden at der ad lovgivningens vej sker en markant begrænsning af sagstilgangen.

For så vidt angår kæresager m.v. har udviklingen været den samme som for ankesagerne. Også her er der sket en klar stigning i antallet af såvel afgjorte som indkomne sager både i 1995 og 1996.

Som bilag 8 er optaget en oversigt over antallet af civile sager, der er indbragt for Højesteret i perioden 1993-1996. Af oversigten fremgår, at ca. 1/3 af sagerne er forvaltningsretlige sager, og at mere end halvdelen af disse sager er skattesager. Som bilag 9 er optaget en oversigt over antallet af sager fra Sø- og Handelsretten, der er indbragt for Højesteret i perioden 1993-96. Endelig er som bilag 10 optaget en oversigt over værdien af de skattesager, der i 1996 blev indbragt for Højesteret. Af oversigten fremgår, at mere end halvdelen af de indbragte sager havde en økonomisk værdi under 200.000 kr.

2.3. Sø- og Handelsretten

Som bilag 11 er optaget en oversigt over den økonomiske værdi af de sager, som er indleveret til Sø- og Handelsretten i perioden 1993-96.

Af oversigten for 1993-96 fremgår, at der i denne periode er sket en betydelig stigning i sagsantallet. En væsentlig del af stigningen er sket i den del af sagerne, der har en økonomisk værdi på 100.000 kr. eller derunder. Disse sager henvises som udgangspunkt til behandling ved byretten, jf. retsplejelovens § 9, stk. 4.

Af oversigten for 1993-96 kan ses, at en forhøjelse af sø- og handelsretsgrænsen i retsplejelovens § 9, stk. 4, til f.eks. 500.000 kr. vil medføre, at langt over halvdelen af sagerne som udgangspunkt vil henhøre under byretterne. Der blev i 1996 anlagt 602 sager, hvoraf 464 var uden økonomisk værdi eller havde en økonomisk værdi på 400.000 kr. eller derunder, mens 49 havde en økonomisk værdi mellem 400.000 kr. og 600.000 kr.

Et mindre antal sager under 500.000 kr. er varemærkesager og markedsføringssager,

hvor rettens kompetence ikke berøres af en ændring af retsplejelovens værdigrænse. I andre sager under værdigrænsen kan retten blive kompetent efter retsplejelovens § 226, stk. 1, nr. 1-5. Det gælder f.eks. kommanditistsager. Disse udspringer af anpartsprojekter og er typisk anlagt af skuffede investorer. I disse sager er der sædvanligvis et stort antal sagsøgere (investorer) mod et lille antal af sagsøgte (komplementar, udbyder, financiers), hvilket giver basis for sammenlægning i et vist omfang. Bortset fra disse og lignende tilfælde bliver det store flertal af sager under værdigrænsen henvist til byretten.

Kun en mindre del af de sager, der behandles af Sø- og Handelsretten, bliver domsforhandlet. I 1996 afsluttede retten behandlingen af 448 sager, Heraf blev 326 (72 pct.) afsluttet før domsforhandling, således at der fandt domsforhandling sted i 122 sager. Den økonomiske værdi af de sager, der blev domsforhandlet, kan ikke ses af statistikkerne, men Sø- og Handelsretten skønner, at sagernes værdi fordeler sig på nogenlunde samme måde som for de indleverede sagers vedkommende, måske med en vis overrepræsentation af større sager.

3. Kriterier for udskillelse af sager, der bør behandles ved landsret i 1. instans, og sager, der ikke ubegrænset bør kunne ankes til Højesteret

Rådet har i sine overvejelser valgt at sondre mellem på den ene side sager, der anlægges i henhold til retsplejelovens § 225, stk. 1, samt forvaltningssager anlagt ved landsretten i henhold til særlovgivning (kapitel 5), og på den anden side øvrige sager (kapitel 4) - i det følgende kaldet henholdsvis "sager på forvaltningsretligt grundlag" og "formueretlige sager".

Kapitel 4

Formueretlige sager

1. Ophævelse af den automatiske henvisningsregel i retsplejelovens § 227

Efter retsplejelovens § 224 behandles civile sager i 1. instans ved byret, medmindre andet er bestemt i retsplejeloven eller i anden lov.

Efter retsplejelovens § 226, stk. 1, kan byretten på en parts begæring henvise en sag til behandling ved landsretten i 1. instans, såfremt én af 6 henvisningsgrunde foreligger. Der er efter bestemmelsen adgang til at henvise en sag til landsretten, hvis 1) sagen er principiel, 2) sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne, 3) sagen har særlig indgribende betydning for en part, 4) sagen rejses af eller mod en offentlig myndighed eller institution, 5) sagen rejser spørgsmål om anvendelse af fællesmarkedsret eller fremmed ret, eller 6) sagen efter indhentet udtalelse fra landsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved landsretten.

Herudover kan byretten efter § 226, stk. 3, på en parts begæring henvise funktionærsager til behandling ved Sø- og Handelsretten, såfremt fagkundskab til sø- og handelsforhold skønnes at være af betydning for sagens afgørelse og henvisningen er begrundet i en eller flere af henvisningsgrundene i § 226, stk. 1.

Endelig indeholder retsplejelovens § 227 en "obligatorisk" henvisningsregel, således at alle sager om krav, der har en økonomisk værdi over 500.000 kr., på begæring af en af parterne skal henvises til behandling ved landsretten i 1. instans. Disse sager kan endvidere af sagsøger anlægges direkte ved landsretten, jf. § 227, stk. 2.

Det volder vanskeligheder at finde enkle og entydige kriterier for udskillelse af de sager, som efter deres karakter bør undergives kollegial behandling i 1. instans, og som derfor bør anlægges ved landsretten eller Sø- og Handelsretten. Hidtil har sagsgenstandens værdi på forskellig måde været afgørende for kompetencen. Dette har været tilfældet, fordi dette kriterium er relativt enkelt og klart, og ud fra en vurdering af, at værdien nødvendigvis må tillægges betydning for den vægt, parterne tillægger sagen, og dermed har sammenhæng med chancen for, at sagen kan finde sin endelige afgørelse i 1. instans ved en byret, hvor der ikke finder kollegial behandling sted.

Ved de løbende forhøjelser, der siden retsplejelovens ikrafttræden i 1919 er sket af værdigrænsen, er det imidlertid blevet mere og mere klart, at dette kriterium ikke er hensigtsmæssigt til entydigt at udskille de sager, som har en sådan betydning og karakter, at de bør undergives kollegial behandling i 1. instans. En stor del af de sager, som vedrører betydelige værdier, har intet særskilt vanskeligt juridisk indhold, men beror i højere grad på bevismæssige vurderinger end på principielle juridiske overvejelser.

I det omfang, det er muligt, bør det undgås, at Højesteret skal behandle en række ankesager, der ikke vedrører principielle retsspørgsmål. Højesterets arbejdsform er tilrettelagt med henblik på den bedst mulige behandling af principielle sager og er som nævnt ikke særlig egnet til afgørelse af bevisspørgsmål. Bevisbedømmelse foretages bedst efter umiddelbar bevisførelse i form af parts- og vidneforklaringer m.v. Det ville derfor være en nærliggende mulighed helt at ophæve den automatiske henvisningsregel i retsplejelovens § 227. Dette ville indebære, at alle formueretlige sager som udgangspunkt skulle starte ved byretten i 1. instans alene med mulighed for henvisning til landsretten efter de særlige betingelser i retsplejelovens § 226, stk. 1.

Sager, som angår meget store økonomiske værdier, må imidlertid med stor sandsynlighed antages at opfylde henvisningskriterierne i § 226, stk. 1, nr. 3, om tilfælde, hvor "sagen har særlig indgribende betydning for en part". Disse sager må derfor kunne forventes henvist til behandling ved landsretten, såfremt det begæres af en af parterne. En ophævelse af § 227 vil derfor efter rådets opfattelse ikke sikre, at antallet af sager, der vil starte i landsretten i 1. instans med deraf følgende fri ankemulighed til Højesteret, vil falde svarende til antallet af sager, der i dag henvises efter § 227. Ændringen vil selvsagt betyde, at sagens parter ved sagens påbegyndelse må gøre sig overvejelser dels om karakteren af de retsspørgsmål, den rejser, dels om dens betydning for sagens parter. En konsekvens af ændringen vil endvidere være, at det kommer til at afhænge af sagens parter, om sagen kan anlægges ved landsretten.

I det hele taget må sagsgenstandens værdi antages at blive tillagt stor betydning af både parterne og deres advokater. Det er derfor muligt, at parterne alene på grund af sagens værdi finder, at den har en sådan karakter, at der er behov for 1. instans behandling ved landsretten, og at parterne ikke finder det tilfredsstillende i en sådan sag først at skulle procedere henvisningsspørgsmålet i byretten. En ophævelse af § 227 vil derfor kunne betyde, at sagens parter tilskyndes til at vælge en afgørelsesform uden for de almindelige domstole, typisk i form af voldgift.

Da den kollegiale afgørelsesform i en række sager må antages at blive tillagt betydelig vægt af sagens parter, kunne det spørgsmål rejses, om det ville være praktisk og ønske-

ligt at gennemføre en mulighed for kollegial behandling ved byretterne i "større" civile sager. Ordningen skulle i givet fald omfatte sager, hvor den kollegiale afgørelsesform måtte forventes tillagt betydning, og som er mere komplicerede end almindelige borgerlige sager, men hvor der på den anden side ikke skønnes behov for, at sagen blev behandlet ved landsretten med deraf følgende fri ankemulighed til Højesteret. Et sådant forslag finder rådet imidlertid - som en række af de øvrige spørgsmål, der er nævnt i pkt. 1.2. - må henhøre under et kommende civilprocesudvalg. Forslaget vil have umiddelbar sammenhæng med domstolenes "konkurrencedygtighed" over for alternative afgørelsesformer. For nærværende må rådet blot tage i betragtning, at konkurrencedygtigheden ikke bør forringes.

En modifikation til forslaget om ophævelse af § 227 kunne være at indføje en forudsætning i bestemmelsen om, at parterne er enige om behovet for landsretsbehandling. Dette forslag vil dog, sammenholdt med det ovenfor nævnte om § 226, stk. 1, nr. 3, også kunne indebære, at parterne skal procedere spørgsmålet, forinden sagen kan gennemføres ved landsretten, og vil derfor næppe indebære selvstændige fordele.

Retsplejerådet finder på den baggrund, at spørgsmålet om en fuldstændig ophævelse af § 227 må ses i sammenhæng med de reformer af den civile retspleje, herunder spørgsmålet om kollegial behandling af civile sager i byretten, som vil blive behandlet af et kommende civilprocesudvalg. Retsplejerådet finder derfor ikke på nuværende tidspunkt grundlag for at foreslå bestemmelsen ophævet.

2. Indførelse af en omvendt henvisningsregel, således at sager om krav over 500.000 kr., der indbringes for landsretten i henhold til § 227, af landsretten kan henvises til behandling ved byretten

Som supplement til den fri adgang for hver af parterne til at kræve sagen behandlet ved landsretten efter § 227 kunne man forestille sig, at parternes dispositionsret blev begrænset ved, at landsretten blev tillagt kompetence til at henvide en sag anlagt efter § 227 til behandling ved byretten, såfremt sagen ikke skønnedes omfattet af en af henvisningsbetingelserne i retsplejelovens § 226, stk. 1.

Et noget tilsvarende forslag har Retsplejerådet overvejet i sin betænkning nr. 1130/1988 om retternes saglige kompetence i civile sager. Rådet overvejede dengang en regel, hvorefter parternes ret efter § 227 begrænsedes til en adgang til at forlange en sag - over en vis værdi - forelagt for landsretten til afgørelse af, om henvisning skulle ske.

Rådet udtalte om dette forslag side 42 i betænkningen:

"Et krav om, at landsretten på denne måde skulle godkende henvisningen, ville fjerne det tilfældige præg fra kompetencefordelingen, der ligger i, at parterne er rådig herover, og muliggøre en opstilling af visse retningslinjer i praksis. På den anden side kan man rejse spørgsmålet, om et sådant system ville få et praktisk anvendelsesområde ved siden af den gældende henvisningsregel i § 227, stk. 1, der ikke har nogen værdigrænse. Denne regel giver, som tidligere påpeget, efter sit indhold mulighed for landsretsbehandling i 1. instans i de tilfælde, hvor der kan antages at være behov for det, herunder fordi sagens værdi er et kriterium også efter den gældende henvisningsordning, jf. § 227, stk. 1, nr. 3, om tilfælde, hvor sagen har særlig indgribende betydning for en part. Forskellen mellem de to henvisningsordninger ville være, at det i denne situation skulle være landsretten og ikke parterne, der havde kompetencen til at henvise. Det forekommer ikke hensigtsmæssigt at indføre en sådan dobbeltkompetence ved henvisning af sager til landsret, dels efter bestemmelse af en byret, dels efter landsrettens egen bestemmelse. En supplerende henvisningsadgang for sager over en vis værdi må, hvis den skal have selvstændig betydning, formuleres som en adgang for parterne til at kræve sager over en vis værdi behandlet ved landsret og således, at en sagsøger skal kunne anlægge sager over en vis værdi ved landsretten."

Rådets nuværende medlemmer kan i det væsentlige tiltræde de synspunkter, som dengang blev anført imod en sådan dobbelt henvisningskompetence.

Retsplejerådet kan således heller ikke nu anbefale en sådan løsning, der indebærer ret omfattende anvendelse af ressourcer på et meget tidligt stadium i sagen.

3. Indførelse af en ankebegrænsningsregel i sager, der i medfør af retsplejelovens § 227 anlægges ved landsretten som 1. instans

Rådet har overvejet om, der kunne indføres ankebegrænsning i de sager, der anlægges ved landsretten som 1. instans i medfør af retsplejelovens § 227. En sådan regel kunne bestå i, at domme afsagt af landsretten i disse sager alene kunne ankes til Højesteret med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, således at kriterierne i § 226, stk. 1, f.eks. kunne være afgørende for, om nævnet skulle meddele anketilladelse.

Det forekommer dog umiddelbart retssikkerhedsmæssigt betænkeligt generelt at afskære anke til anden instans i alle civile sager med en sagsværdi over 500.000 kr, som er blevet anlagt ved landsretten.

Der er tale om sager, som allerede på grund af sagsgenstandens størrelse i de fleste tilfælde må antages at have stor betydning for parterne, og som ikke forud for landsrettens afgørelse har været undergivet nogen prøvelse af juridiciel karakter.

Der er derfor enighed i rådet om, at et sådant forslag ikke kan anbefales.

En anden mulighed kunne være at give adgang til at give ankeafkald på forhånd - dvs.

en undtagelse fra § 370, hvorefter parterne ikke kan give afkald på anke, inden dommen i den pågældende sag er afsagt. Rådet finder imidlertid, at spørgsmålet om forhåndsankeafkald bør behandles mere indgående i forbindelse med et kommende civilprocesarbejde.

For så vidt angår rådets overvejelser vedrørende sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig klageinstans henvises til kapitel 5.

4. Forhøjelse af værdigrænsen i retsplejelovens § 227

Som alternativ til de ovenfor omtalte forslag har rådet overvejet muligheden for at forhøje værdigrænsen i § 227 fra det gældende beløb på 500.000 kr.

Som anført er sagens økonomiske værdi ikke i sig selv afgørende for sagens betydning, og værdien alene giver ikke nogen dækkende vurdering af sagens principielle karakter. Alene det forhold, at sagens genstand ligger over et vist beløb, betyder derfor ikke, at sagen naturligt bør henhøre under landsrettens kompetence i 1. instans med deraf følgende fri appelmulighed til Højesteret. På den anden side finder rådet, at en forhøjelse af værdigrænsen i § 227 vil kunne være et anvendeligt alternativ til den gældende ordning, indtil mere vidtgående reformer i en bredere sammenhæng kan behandles i et kommende civilprocesudvalg.

Det vil være en umiddelbar følge af at forhøje værdigrænsen, at en del af de sager, der i dag behandles af landsretterne og Højesteret, herefter vil finde deres endelige afgørelse for nogles vedkommende i byretten og for de resterendes vedkommende (efter anke) i landsretterne.

Der er på denne baggrund enighed i Retsplejerådet om, at værdigrænsen i § 227 kan forhøjes til 1.000.000. kr. En forhøjelse til 1.000.000 kr. vil ud fra de foreliggende statistiske oplysninger skønsmæssigt medføre, at 35-40 pct. af de formueretlige sager, der i dag behandles af landsretterne som 1. instans, flyttes til byretterne.

Det må ganske vist tages i betragtning, at en forhøjelse af værdigrænsen formentlig vil medføre, at der i flere sager end i dag vil opstå spørgsmål om henvisning til landsretten efter § 226, stk. 1, nr. 1-6, ligesom der i nogle sager vil blive givet 3. instansbevilling. Men forhøjelsen til 1.000.000 kr. vil under alle omstændigheder medføre en mærkbar nedgang i sagsantallet ved landsretten og dermed - omend på længere sigt - i antallet af civile ankesager for Højesteret. Omvendt skønnes den foreslåede forhøjelse ikke at være forbundet med de ulemper, der foran er anført imod helt at ophæve værdigrænsen.

Kapitel 5

Sager anlagt på forvaltningsretligt grundlag

1. Indførelse af ankebegrænsning vedrørende sager anlagt på forvaltningsretligt grundlag

Efter retsplejelovens § 225, stk. 1, behandles ved landsret i 1. instans sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og private.

Overvejende sammenfaldende hermed er det endvidere i en række særlove bestemt, at visse sager af forvaltningsretlig karakter uanset deres værdi er landsretssager i 1. instans. Det drejer sig eksempelvis om skattestyrelseslovens § 33, jf. lovbekendtgørelse nr. 517 af 14. juni 1996 (skattesager - prøvelse af Landsskatterettens afgørelser), lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom § 26, jf. lovbekendtgørelse nr. 522 af 4. juli 1991 (ekspropriationssager - prøvelse af taksationskommissionsafgørelser) og bistandslovens § 129, stk. 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 1024 af 13. december 1994 (prøvelse af Den Sociale Ankestyrelses afgørelser).

Den generelle regel om prøvelse af de øverste forvaltningsmyndigheders afgørelser, der blev indført ved lov nr. 260 af 8. juni 1979, bygger på Retsplejerådets forslag i betænkning nr. 773/1976 side 56-57. Reglen blev begrundet med sagernes ankeagtige karakter og det forhold, at landsretterne måtte anses for det naturlige forum for kritik af de øverste statslige myndigheder. De tilsvarende bestemmelser i en række særlove er båret af de samme hensyn.

I betænkning nr. 1130/1988 udtalte Retsplejerådet side 50, at rådet fortsat fandt, at disse hensyn bør tillægges afgørende vægt. Rådet bemærkede videre, at man ved en ophævelse af den dagældende § 226, stk. 1, nr. 2 (svarende til den gældende § 225, stk. 1) nok ville opnå, at et ret stort antal sager flyttes fra landsret til byret, men samtidig ville en spredning på et langt større antal retter i sig selv rumme større risiko for uensartethed i afgørelserne. Som følge heraf forventede rådet, at der ville blive et forholdsvis stort antal anker i disse sager, samt at det måtte påregnes, at parterne hyppigt ville søge - og opnå - 3. instansbevilling på grund af sagernes principielle karakter. Rådet fandt således ikke at kunne anbefale, at denne gruppe sager blev henlagt til byretterne som 1.

instans.

Rådet kan fortsat tilslutte sig disse overvejelser. Rådet er opmærksom på, at byretterne som led i straffesager behandler en lang række sager vedrørende principielle forvaltningsretlige spørgsmål. Retsplejerådet finder imidlertid, at overvejelser om, hvorledes denne gruppe civile sager skal behandles, bør ske som led i et mere omfattende civilprocesarbejde. For nærværende har rådet overvejet andre muligheder for at begrænse disse sagers belastning af retssystemet.

Bestemmelsen i § 225, stk. 1, vedrører som nævnt to typer af sager, nemlig dels sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium, dels sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og private.

For så vidt angår førstnævnte type af sager finder Retsplejerådet ingen anledning til at foreslå ændringer hverken med hensyn til landsrettens saglige kompetence eller med hensyn til ankeadgangen til Højesteret.

For så vidt angår de sager, der angår prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig klageinstans, finder rådet derimod, at der kan være anledning til at foretage visse overvejelser med hensyn til ankeadgangen til Højesteret.

2.1. Indførelse af ankebegrænsning i sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig klageinstans

Rådets udgangspunkt er som nævnt, at disse sager fortsat skal behandles ved landsretterne som 1. instans - i hvert fald indtil der måtte indføres mulighed for kollegial behandling i byretterne. Efter det almindelige to-instansprincip vil landsrettens afgørelse i disse sager endvidere frit kunne ankes til Højesteret. Landsrettens afgørelser i sager om prøvelse af Den Sociale Ankestyrelses afgørelser i børnefjernelsessager kan dog kun indbringes for Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. bistandslovens § 131.

Rådet har overvejet, om Højesteret eventuelt vil kunne aflastes ved, at der indføres ankebegrænsning også i andre af de sager, som i henhold til § 225, stk. 1, eller særlovgivning i øvrigt anlægges ved landsretten, og som vedrører prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og private.

Et noget tilsvarende forslag har rådet behandlet i betænkning nr. 1130/1988 side 54.

Rådet udtalte dengang:

"Højesteret vil eventuelt kunne aflastes for nogle skattesager, såfremt landsretterne blev den normale sidste (eneste) domstolsinstans, således at anke til Højesteret betinges af en særlig tilladelse. Som eksempel på sådanne ordninger kan nævnes bistandslovens § 13 (børnefjernelsessager), hvorefter Justitsministeriet undtagelsesvis kan give anketilladelse. Kriterierne kunne eventuelt præciseres på samme måde som betingelserne for 3. instansbevilling, jf. retsplejelovens § 371, stk. 1. Det forekommer dog umiddelbart betænkeligt generelt at indføre sådan ankebegrænsning.

Talmæssigt udgør det samlede antal ankesager om skattespørgsmål, der domsforhandles ved Højesteret, en forholdsvis beskeden andel af det samlede antal domsforhandlede borgerlige sager (i årene 1981-85 i gennemsnit 235 sager). I betragtning af, at en del af disse sager måtte forventes at blive forelagt Højesteret under alle omstændigheder på grundlag af en regel om tilladelse til anke af principielle skattespørgsmål, er det også på denne baggrund Retsplejerådets opfattelse, at der ikke er tilstrækkelig grund til i retsplejeloven at indføre en generel ankebegrænsning i skattesager."

Rådet har overvejet, om der kunne indføres en mere generel ankebegrænsning i alle sager, som vedrører afgørelser truffet af en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og private, og som har en domstolslignende behandlingsmåde.

Disse sager skulle herefter alene kunne indbringes for Højesteret med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Kriterierne for meddelelse af anketilladelse kunne fastsættes i overensstemmelse med betingelserne i retsplejelovens § 371, stk. 1., 2. pkt, for meddelelse af 3. instansbevilling, dvs. hvis sagen er af principiel karakter.

Ankebegrænsningen skulle i givet fald alene gælde for de sager, i hvilke afgørelse er truffet af et øverste statsligt klagensævn eller råd, der undergiver sagerne en særlig domstolslignende behandlingsmåde. Kriterierne for, hvilke afgørelser der som udgangspunkt skulle kunne indbringes for landsretten som eneste domstolsinstans, skulle herefter være, at der er tale om nævn eller råd, der ifølge loven skal have en dommer som formand, og hvis procedure/sagsbehandling har væsentlige domstolslignende træk, f.eks. kollegial behandling, mundtlig sagsforelæggelse m.v.

Såfremt ankebegrænsningen alene kommer til at gælde for afgørelser truffet af denne type nævn eller råd, kan det forekomme mindre betænkeligt at begrænse domstolsprøvelsen til én instans. Disse sager vil jo i realiteten allerede have fået én domstolslignende prøvelse.

Endvidere vil muligheden for at søge anketilladelse via Procesbevillingsnævnet tilsikre, at de sager, som angår principielle retsspørgsmål, vil kunne blive prøvet af Højesteret.

En sådan ankebegrænsning kendes som nævnt allerede efter bistandslovens § 131 (børnefjernelsessager).

Det kan også som et væsentligt moment anføres, at det i kraft af oprettelsen af **Proces-**bevillingsnævnet er sikret, at spørgsmålet om anketilladelse i disse sager vil blive behandlet af et organ, som er uvildigt og helt uafhængigt af den offentlige forvaltning.

En afgrænsning i loven af, hvilke nævn der undergiver sagerne en særlig domstolsliggende behandling, vil dog være vanskelig at gennemføre, og regler som de nævnte bør afvente en mere principiel drøftelse af instansordningen i et kommende civilprocesudvalg.

2.2. Indførelse af en særlig værdigrænse i skattesager

Rådet har imidlertid overvejet, om der med den påkrævede rationaliserende effekt for Højesteret i stedet alene kan indføres en appelbegrænsning i skattesager af mindre værdi.

Ifølge de indhentede statistiske oplysninger om sagsfordelingen i Højesteret udgør skattesagerne mere end halvdelen af de offentligretlige sager, der indbringes for Højesteret. En ikke uvæsentlig del af disse skattesager har betydning for mange andre skatteydere end sagens parter, men der er også mange skattesager, der er uden særlig principiel betydning, og hvor en behandling i Højesteret ikke synes påkrævet.

Skattesagerne har, inden de når domstolene, været undergivet en grundig behandling i det administrative klagesystem. En skattesag har således normalt været behandlet først af den kommunale skattemyndighed, derefter af skatteankenævnet og endelig af Landsskatteretten. I Landsskatteretten er sagen undergivet en behandling, der har flere lighedspunkter med en domstolsbehandling. Landsskatteretten er et kollegialt organ, hvor der i behandlingen af den enkelte sag deltager mindst 3 af rettens medlemmer, hvoraf retsformanden skal opfylde betingelserne for at kunne blive landsdommer. - Landsskatterettens præsident kan dog bestemme, at rettens fuldmægtige eller kontorchefer kan fungere som retsformænd, jf. skattestyrelseslovens § 20, stk. 6. Det er således ikke alle sager, hvor der medvirker en dommer. - Klageren har adgang til at udtale sig ved en mundtlig forhandling over for Landsskatterettens kontor. Klageren kan endvidere efter skattestyrelseslovens § 27 begære et retsmøde, hvorunder klageren får lejlighed til mundtligt at udtale sig over for de retsmedlemmer, der skal afgøre sagen. Landsskatteretten kan dog afslå at holde et retsmøde, hvis retten finder det åbenbart overflødigt, jf. skattestyrelseslovens § 27, stk. 3. Skatteministeriet har oplyst, at der kun afholdes retsmøder i ca. 5 % af sagerne.

Endelig har Landsskatteretten mulighed for at udmelde syn og skøn efter retsplejelovens regler, jf. skattestyrelseslovens § 30.

På baggrund af den særlige prøvelsesordning for skattesagerne, inden de indbringes for landsretten, finder et flertal af Retsplejerådets medlemmer (Poul Sørensen, K. Arildsen, Poul Holm, Linda Lauritsen, Gorm Toftegaard Nielsen og K. Wiingaard), at det over for det akutte behov for at nedbringe sagstilgangen til Højesteret er forsvarligt at indføre en ankebegrænsningsregel for så vidt angår skattesager. .

Skatteministeriet har oplyst, at skatteyderen fik medhold i ca. 35 pct. af de sager, der blev afgjort af Højesteret i 1996. Det må imidlertid understreges, at det forhold, at skatteyderen får medhold ved domstolene, ikke behøver at være udtryk for, at sagen er principiel. Der kan således lige så vel være tale om en helt konkret bevisvurdering.

Det forhold, at skattesager ofte er af principiel karakter, og at en skattesag om et mindre beløb kan have konsekvenser for et meget stort antal skatteydere, taler ikke imod en ankebegrænsning, idet Procesbevillingsnævnet må forventes at ville meddele anketil-ladelse i disse sager. En ankebegrænsningsregel vil derimod betyde, at Højesteret undgår at skulle behandle en del skattesager, som ikke er principielle, herunder sager, der alene vedrører bevisspørgsmål.

Flertallet finder dog, at der i sager, der vedrører meget betydelige beløb fortsat bør være ubegrænset adgang til domstolsprøvelse i 2 instanser.

Flertallet foreslår herefter, at der i skattestyrelseslovens § 33 indføres en ankebegrænsningsregel, således at skattesager med en sagsværdi på under 500.000 kr. kun kan indbringes for Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Tilladelse til anke kan gives, hvis sagen er af principiel karakter, jf. betingelserne i retsplejelovens § 371, stk. 1.

Et mindretal (Jørgen B. Jepsen) finder det retssikkerhedsmæssigt meget betænkeligt at indføre en regel, hvorefter en borger alene vil kunne få prøvet bestemte forvaltningsaf-gørelser i en enkelt instans hos domstolene.

Mindretallet lægger i den forbindelse vægt på, at Landsskatteretten, hvis afgørelser skulle være omfattet af ordningen, uanset den har visse domstolslignende træk, ikke for den enkelte borger fremtræder som en uafhængig domstol.

En generel appelbegrænsning inden for skatterettens område er tidligere blevet drøftet

af Retsplejerådet, og mindretallet finder her i det hele at kunne tilslutte sig Retsplejerådets enstemmige anbefaling i betænkning nr. 1130, hvorefter skattemyndighederne i perioden 1979 til 1986 i gennemsnit indbragte 5 sager om året fra Landsskatteretten til landsretterne. Dette skal sammenlignes med oplysningerne om, at der i 1985 i alt blev indbragt 227 skattesager for landsretterne, hvoraf de 68 sager resulterede i en dom fra landsretterne.

Når ovenstående tal sammenholdes med oplysningerne i betænkning nr. 1130 om, at Skatteministeriet årligt appellerer ca. 30 landsretsdomme - dvs. knap halvdelen af de afsagte domme - synes det med betydelig klarhed at fremgå, at der i Landsskatterettens regi forekommer at være en væsentlig større forståelse for forvaltningens synspunkter end hos de uafhængige domstole.

Det bør endvidere tages i betragtning, at netop skatteretten er et centralt område af meget stor betydning, hvor man gennem tiden - med rette - har udfoldet store bestræbelser på at sikre borgernes retssikkerhed.

Det forekommer på denne baggrund ikke oplagt, at man på et område, hvor grundlovens givere har fundet anledning til at give særlige regler, hvorved forvaltningens kompetence i relation til regelfastsættelse begrænses, fratager borgerne muligheden for at få prøvet myndighedernes afgørelser hos to uafhængige instanser.

Hertil kommer, at netop skatterettens område er et område, hvor afgørelserne i betydeligt omfang må siges at være principielle.

Det må således forventes, at en betydelig del af de pågældende afgørelser under hensyn til deres principielle karakter under alle omstændigheder fortsat bør finde deres endelige afgørelse i Højesteret.

Efter mindretallets opfattelse vil det i øvrigt ikke være hensigtsmæssigt at lade de pågældende sager behandle i en byret i 1. instans, idet dette vil indebære en betydelig risiko for en uensartet praksis vedrørende de ofte ganske komplicerede skatteregler i de enkelte retskredse, ligesom en sådan ordning vil medføre, at afgørelser vil skulle træffes af dommere, der kun sjældent beskæftiger sig med skatteret.

Endelig kommer Højesterets centrale og vigtige placering inden for skatterettens område ikke mindst til udtryk ved, at Højesteret i ikke ubetydeligt omfang ændrer de indbragte landsretsafgørelser. Således var ca. 1/3 af Højesterets domme i 1996 afgørelser, hvorved landsretternes domme blev ændret.

På denne baggrund finder mindretallet ikke, at der på det foreliggende grundlag, hvor der ikke er foretaget nærmere undersøgelser af, i hvilket omfang de hidtil for Højesteret indbragte afgørelser må siges ikke at være af principiel karakter, bør indføres regler, som medfører, at borgerne alene kan få prøvet offentlige myndigheders afgørelser i landsretten.

Mindretallet finder det mindre betænkeligt, såfremt man af hensyn til aflastning af Højesteret etablerede en ordning, hvorefter landsretsafgørelser i offentligretlige sager alene kunne indbringes af det offentlige efter tilladelser fra Procesbevillingsnævnet.

Et andet mindretal (Torsten Hesselbjerg) udtaler følgende:

Opgaven for Retsplejerådet i denne betænkning er at komme med forslag, der kan medføre en aflastning af domstolene, herunder navnlig af Højesteret, hvor berammelsestiden er uacceptabel lang (9 måneder).

Skattesager udgør en ganske betydelig del af Højesterets sager.

I årene 1993-1996 udgjorde de således mellem 53 og 72 pct. af ankesagerne med offentligretligt søgsmålsgrundlag (i 1996 48 ud af 89 sager). I samme periode udgjorde de ca. 1/5 af alle civile anker. Medtages straffesager, var hver sjette ankesag i 1996 en skattesag. Endelig kan nævnes, at 2/3 af sagerne (31 ud af 48) i 1996 havde en værdi på under 200.000 kr. (gennemsnitsværdi pr. sag 63.000 kr.).

På denne baggrund og under hensyn til den særlige prøvelsesordning for skattesager, der som hovedregel behandles i 3 instanser i det administrative system, inden de indbringes for landsretten, finder dette medlem det rigtigt og også retssikkerhedsmæssigt forsvareligt at foretage visse begrænsninger i den gældende helt frie adgang til at indbringe en landsretsdom i en skattesag for Højesteret.

Da der imidlertid er tale om et centralt retsområde, hvor domstolene og herunder navnlig Højesterets afgørelser har stor præjudikatsværdi, foreslår dette medlem, at Procesbevillingsnævnet skal kunne meddele tilladelse til at anke en landsretsdom i en skattesag, ikke blot hvor sagen er af principiel karakter, men også hvor særlige grunde i øvrigt taler derfor.

Dette svarer til de sædvanlige betingelser for meddelelse af 2. instansbevilling. Dette kriterium er også valgt, fordi der af de anførte grunde alene tilsigtes en vis begrænsning i antallet af højesteretssager på området, og fordi det må antages at være for snævert at afgrænse de sager, hvor der er grundlag for en højesteretsprøvelse, med ordene

"principiel karakter". Omvendt får Procesbevillingsnævnet adgang til at undlade at meddele bevilling i tilfælde, hvor sagen er af mindre betydende karakter for fastlæggelsen af myndighedernes praksis på skatteområdet, eller sagen drejer sig om en bevisvurdering.

Dette medlem foreslår i øvrigt, at ankebegrænsningen skal gælde for alle skattesager, dvs. uanset sagens værdi. Dette skyldes, at det efter det oplyste kan være noget tilfældigt, hvor stor sagens værdi er, idet det også kan afhænge af, hvor mange indkomstår der er medtaget i sagen. Hertil kommer, at der **med** flertallets værdigrænse på 500.000 kr. kun vil være fri ankeadgang i en mindre del af sagerne (i 1996 ca. 1/5 sager).

Et tredje mindretal (Karen Dyekjær-Hansen) kan tilslutte sig de af det første mindretal (Jørgen B. Jepsen) anførte betragtninger om værdien af stedse at sikre borgernes retssikkerhed inden for skatteretten, men kan på den anden side ikke tiltræde, at det forhold, at mange skattesager har principiel betydning, tillægges afgørende betydning i forhold til flertallets forslag, idet det må forudsættes, at principielle skattesager altid meddeles anketilladelse, ligesom dette medlem kan tiltræde, at Landsskatteretten på **relevant** måde bidrager til borgernes retssikkerhed.

Herefter findes det af det andet mindretal (Torsten Hesselbjerg) fremsatte forslag egnet til indenfor den nuværende struktur at afbalancere de af flertallet og det første mindretal anførte betragtninger, men med den ændring, at flertallets forslag om, at sager over en vis værdi frit kan appelleres, bør opretholdes. Det samlede resultat forventes i så fald alene at medføre den ændring af den nuværende ordning, at mindre skattesager, hvis afgørelse alene afhænger af en bevisvurdering inden for en fast etableret praksis, ikke belaster Højesteret.

Kapitel 6

Sø- og Handelsretten

1. Forhøjelse af værdigrænsen i retsplejelovens § 9, stk. 4

Efter § 9, stk. 4, skal Sø- og Handelsretten henvise sager om krav, der har en økonomisk værdi af højst 100.000 kr., til behandling ved byret, medmindre sagen er omfattet af en af bestemmelserne i § 226, stk. 1, nr. 1-5, eller sagen mest hensigtsmæssigt findes at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved Sø- og Handelsretten.

Retsplejerådet har overvejet, om en forhøjelse af værdigrænsen i § 9, stk. 4, kunne være en hensigtsmæssig måde at opnå den ønskede tilpasning af Højesterets sagsportefølle.

Hertil kommer, at der ved en forhøjelse som foran nævnt af byretsgrænsen til 1.000.000 kr. vil blive et alt for stort misforhold mellem sager ved Sø- og Handelsretten og sager ved byretten, hvis værdigrænsen ikke forhøjes. Sø- og handelssagerne vil i så fald frit kunne ankes til Højesteret, blot sagsværdien er over 100.000 kr., mens andre civile sager skal have en værdi på over 1.000.000 kr.

Bestemmelsen i § 9, stk. 4, blev indsat ved lov nr. 273 af 3. maj 1989 på baggrund af Retsplejerådets betænkning nr. 1130/1988. Bestemmelsen blev indføjet i konsekvens af den ændrede kompetencefordeling mellem landsret og byret, idet der samtidig fandtes at burde ske en vis begrænsning i de sø- og handelssager, der behandledes ved Sø- og Handelsretten med umiddelbar ankeadgang til Højesteret. Det fandtes således vanskeligt at begrunde, at sø- og handelssager af mindre betydning skulle kunne ankes direkte til Højesteret, i særdeleshed når denne adgang efter den generelle omlægning af retternes saglige kompetence ikke længere eksisterede for mindre sager af anden art.

Retsplejerådet er enig i de hensyn, der ligger bag bestemmelsen, og rådet finder, at det vil være hensigtsmæssigt i forbindelse med en forhøjelse af værdigrænsen i § 227 også at forhøje værdigrænsen i § 9, stk. 4.

I de sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten, har parterne typisk et stærkt ønske om, at sagen behandles netop dér på grund af den særlige ekspertise, retten besidder

bl.a. i kraft af, at der medvirker sagkyndige. I større sager vil der derfor kunne være en tendens til, at henvisning af sagen til byretten kan tilskynde parterne til at vælge en afgørelsesform uden for de almindelige domstole. Endvidere må der tages hensyn til, at Sø- og Handelsretten får den fornødne sagsmængde, jf. nærmere nedenfor under 2. Rådet finder på denne baggrund, at værdigrænsen i § 9, stk. 4, bør være lavere end grænsen i § 227. Et flertal af Retsplejerådets medlemmer (Poul Sørensen, K. Arildsen, Karen Dyekjær-Hansen, Torsten Hesselbjerg, Jørgen B. Jepsen, Gorm Toftegaard Nielsen og K. Wiingaard) foreslår derfor, at værdigrænsen i § 9, stk. 4, forhøjes fra 100.000 kr. til 500.000 kr.

Ved en sådan forhøjelse af værdigrænsen må det ud fra de foreliggende statistiske oplysninger skønsmæssigt anslås, at Højesteret vil få omkring 10 færre ankesager fra Sø- og Handelsretten årligt. Det bemærkes herved, at en mindre del af sagerne må forventes at henhøre under Sø- og Handelsretten i medfør af § 9, stk. 4, jf. § 226, stk. 1-5.

Rådet bemærker, at forhøjelsen af værdigrænsen ikke vil få betydning for de sager, der ved særlig lov, f.eks. markedsføringsloven, er henlagt under Sø- og Handelsrettens kompetence.

Forhøjelsen af værdigrænsen vil samtidig ud fra de foreliggende statistiske oplysninger betyde, at omtrent 200-250 sager årligt vil blive flyttet fra Sø- og Handelsretten til de storkøbenhavnske retskredse.

Efter de foreliggende statistiske oplysninger udgør sager, hvis økonomiske værdi ikke overstiger 500.000 kr., ca. 70-80 pct. af de anlagte sager ved Sø- og Handelsretten. På den baggrund må det anses for uhensigtsmæssigt at bibeholde lovens formelle regel, hvorefter alle sager skal anlægges ved Sø- og Handelsretten, medmindre parterne aftaler det modsatte, for derefter at blive henvist til byretten, når de ligger under værdigrænsen. Det er da også i dag den altovervejende praktiske hovedregel, at sager under værdigrænsen anlægges ved byretten.

Flertallet foreslår derfor, at § 9 ændres, således at sø- og handelssager med en økonomisk værdi, der ikke overstiger 500.000 kr., skal anlægges ved byretten. Byretten kan så henvise sagen til behandling ved Sø- og Handelsretten, hvis den er omfattet af en af henvisningsbestemmelserne i § 226, stk. 1.

Flertallet finder, at denne henvisningsordning i hvert fald ikke for nærværende bør suppleres med en udvidelse af Sø- og Handelsrettens geografiske område. Hvis sagen behandles af en byret uden for Sø- og Handelsrettens geografiske område, skal henvisning kun kunne ske, hvis parterne er enige herom, jf. nærmere nedenfor under 3.

Et mindretal (Poul Holm og Linda Lauritsen), der i øvrigt er enig med flertallet, kan dog ikke tilslutte sig forslaget om at forhøje grænsen i § 9, stk. 4, til 500.000 kr. Som anført vil en sådan forhøjelse medføre, at hovedparten af Sø- og Handelsrettens sager flyttes fra denne ret. En væsentlig forhøjelse af grænsen må derfor nødvendigvis ses i sammenhæng med overvejelserne om på anden måde at tilføre Sø- og Handelsretten andre sager, hvis denne rets særlige ekspertise - og eksistensgrundlag - skal¹ bevares. Mindretallet kan som anført i mindretalsudtalelsen i kapitel 6, afsnit 2 i slutningen, ikke tilslutte sig flertallets forslag om at gøre Sø- og Handelsretten til ankeinstans for sø- og handelssager afgjort af byretterne i det storkøbenhavnske område, fordi et sådant forslag bør overvejes i en bredere sammenhæng. Mindretallet, der også med rådets flertal er enig i, at der ikke i den her drøftede sammenhæng bør stilles forslag om en geografisk udvidelse af Sø- og Handelsrettens område, finder derfor, at også forslaget om en væsentlig forhøjelse af grænsen i § 9, stk. 4, som mindretallet ikke kan være uenig i, ikke bør gennemføres isoleret med risiko for at fjerne grundlaget for Sø- og Handelsretten, men bør overvejes i en sådan bredere sammenhæng. Hertil kommer, at en væsentlig forhøjelse af grænsen efter de foreliggende oplysninger kun kan antages at få en begrænset effekt på sagsantallet ved Højesteret. Efter mindretallets opfattelse vil denne effekt uden væsentlige retssikkerhedsmæssige betænkeligheder kunne opnås ved f.eks. at gennemføre en ankebegrænsningsregel for mindre sager anlagt ved Sø- og Handelsretten.

2. Ankebehandling ved Sø- og Handelsretten

Som ovenfor anført vil en forhøjelse af værdigrænsen til 500.000 kr. berøre ca. 70-80 pct. af Sø- og Handelsrettens sager. Selv når der tages højde for, at nogle af sagerne af byretten vil blive henvist til behandling ved Sø- og Handelsretten, fordi de er omfattet af en af henvisningsbestemmelserne i § 226, stk. 1, og at en del sager fortsat skal anlægges ved Sø- og Handelsretten i henhold til særlig lov, herunder markedsføringslovens § 13 og varemærkelovens § 43, stk. 4, må det antages, at mere end halvdelen af de sager, der i dag behandles af Sø- og Handelsretten, fremover vil skulle afgøres ved byret i 1. instans.

Konsekvensen af en så voldsom sagsnedgang kan for Sø- og Handelsretten være, at retten vil have vanskeligt ved at oparbejde og vedligeholde den erfaring, som behandling af et større antal sager kan give. F.eks. vil der forsvinde et betydeligt antal landtransportsager (CMR-sager). Det kan føre til, at Sø- og Handelsretten på dette område kommer til at behandle nogle få, større eller principielle sager uden den baggrund og ekspertise, som behandlingen af en række konkrete sager kan give. Dette problem gør sig allerede i dag gældende for så vidt angår funktionærsagerne, som efter § 9, stk. 6,

jf. § 226, stk. 3, kun behandles ved Sø- og Handelsretten, hvis de er omfattet af en af henvisningsgrundene i § 226, stk. 1, nr. 1-5.

Retsplejerådet har på denne baggrund overvejet at gøre Sø- og Handelsretten til ankeinstans for de sø- og handelssager, der skal behandles ved byret i 1. instans, fordi de ligger under den foreslåede værdigrænse, eller fordi der er tale om en funktionærsag.

Retsplejerådet har også tidligere overvejet, om Sø- og Handelsretten burde gøres til ankeinstans. I betænkning nr. 1130/1988 side 62 f udtalte rådet således:

"Det kunne endvidere overvejes at udnytte rettens særlige sagkundskab ved at gøre Sø- og Handelsretten til ankeinstans i funktionærsager og måske også i andre sagskategorier, f.eks. søsager fra hele landet eller måske kun henviste søsager for Storkøbenhavn og herved også aflaste landsretterne og navnlig Østre Landsret for en del sager.

Der kan imidlertid anføres principielle betænkeligheder ved en sådan ændring i appelreglerne. Ved lov nr. 187 af 9. maj 1984 gennemførtes den ordning, at Sø- og Handelsrettens skifteafdelings afgørelser i sager om gældssånering kæres til Østre Landsret, jf. konkurslovens § 252, stk. 2. Senere er konkurslovens § 252 ved lov nr. 320 af 4. juni 1986 blevet ændret således, at anke og kære af Sø- og Handelsrettens skifteretsafgørelser nu sker til Østre Landsret og ikke til Højesteret. Retsplejerådet foreslog i sin udtalelse af 10. december 1984, at kun afgørelser, truffet af Sø- og Handelsrettens skifteafdeling uden deltagelse af sagkyndige meddommere skulle indbringes for Østre Landsret. Kriteriet for ankekompetencen var således, om sagkyndige havde medvirket i afgørelsen. Den vedtagne affattelse af konkurslovens § 252, hvorefter Sø- og Handelsrettens skifteafdelings afgørelser ankes til Østre Landsret, er udtryk for et ønske om, at aflastningen af Højesteret blev så stor som mulig, og at ordningen samtidig skulle gøres så enkel som mulig.

De anførte ændringer i Sø- og Handelsrettens skifteafdelings stilling stemmer mindre godt med en tanke om at gøre retten til ankeinstans.

Retsplejerådet finder i øvrigt - og mere principielt - at der næppe er behov for en yderligere ankeinstans efter landets størrelse. En sådan nyordning vil kunne påvirke de almindelige bestræbelser på at opretholde retsenhed.

På den anden side er det rådets opfattelse, at en aflastning af Højesteret ikke bør søges gennemført ved i videre omfang end ved ændringen i 1986 at gøre Østre Landsret til ankeinstans i forhold til Sø- og Handelsretten."

Retsplejerådet flertal (Poul Sørensen, K. Arildsen, Karen Dyekjær-Hansen, Torsten Hesselbjerg, Jørgen B. Jepsen og Gorm Toftegaard Nielsen) udtaler herefter:

Den foreslåede forhøjelse af værdigrænsen i § 9, stk. 4, vil fjerne den frie ankeadgang til Højesteret for en række sager, der ofte alene vedrører bevisspørgsmål. Forhøjelsen af værdigrænsen er således vigtig for at sikre, at Højesteret i videst muligt omfang behandler netop de sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen, eller som i øvrigt har væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. En forhøjelse af værdigrænsen bør imidlertid efter flertallets opfattelse ikke gennemføres,

uden at det sikres, at den ekspertise, Sø- og Handelsretten besidder på sit område, opretholdes. Denne ekspertise vil vanskeligt kunne opretholdes, hvis mere end halvdelen af Sø- og Handelsrettens sager bliver overført til byretterne, medmindre retten gøres til ankeinstans.

Flertallet finder, at der ikke er væsentlige betænkeligheder af hensyn til retsenheden, hvis Sø- og Handelsretten gøres til ankeinstans i de sø- og handelssager, som tidligere er blevet behandlet i Sø- og Handelsretten i 1. instans. Retsplejerådet finder tværtimod, at et sådant forslag vil kunne være med til at sikre retsenheden på de områder, hvor Sø- og Handelsretten har en særlig ekspertise, herunder også i funktionærsagerne.

Flertallet finder endvidere, at det forhold, at afgørelser truffet af Sø- og Handelsrettens skifteafdeling skal indbringes for Østre Landsret, ikke taler afgørende imod at gøre Sø- og Handelsretten til ankeinstans i sø- og handelssager.

Flertallet foreslår derfor, at Sø- og Handelsretten gøres til ankeinstans for de sø- og handelssager, der - inden for Sø- og Handelsrettens geografiske område - behandles ved byretten i 1. instans, fordi sagen ligger under værdigrænsen, eller fordi sagen er en funktionærsag, jf. § 9, stk. 6.

Afgrænsningen mellem Sø- og Handelsretten og landsretterne som ankeinstans må træffes efter det kendte og anvendte kriterium i retsplejelovens § 6, stk. 5, hvorefter der ved søsager og handelssager forstås sager, i hvilke fagkundskab til søforhold eller til handelsforhold skønnes at være af betydning. Efter § 6, stk. 5, 2. pkt., tages der ved afgørelsen særligt hensyn til parternes ønsker. Reglen i § 6, stk. 5, har i praksis kun givet anledning til få tvister om kompetencen, og der er ikke grund til at tro, at den foreslåede ankeadgang vil give særlige problemer, forudsat den administreres med hidtidig smidighed og under tilbørlig hensyntagen til parternes ønsker.

Flertallet har dernæst overvejet, hvorledes Sø- og Handelsretten skal sammensættes ved behandlingen af ankesager. Efter flertallets opfattelse er det som udgangspunkt af afgørende betydning, at der ved behandlingen af en ankesag deltager 3 juridiske dommere. For så vidt angår Sø- og Handelsretten er der imidlertid tale om det særlige forhold, at der medvirker fagdommere med en høj grad af ekspertise inden for henholdsvis sø- og handelsforhold. Det må antages, at det i høj grad er på grund af disse fagdommere, som udgør et flertal af rettens medlemmer ved behandlingen af den enkelte sag, at så mange parter ønsker deres sag behandlet ved Sø- og Handelsretten. På denne særlige baggrund finder Retsplejerådet, at det vil være forsvarligt, at der ved behandlingen af ankesager i Sø- og Handelsretten alene medvirker 2 juridiske dommere i forening med 3 fagdommere. Herved tilgodeses også hensynet til, at der ikke anvendes flere af Sø-

og Handelsrettens ressourcer, end der kan anses for forsvarligt, samtidig med at overvægten af sagkyndige i forhold til juridiske dommere bevarer.

I nogle sager, herunder navnlig funktionærsager, vil det dog af hensyn til en ligelig repræsentation af forskellige interesser være nødvendigt, at der medvirker 4 fagdommere. Det foreslås derfor, at retten, hvor det findes nødvendigt, i stedet kan tilkalde 4 sagkyndige. I disse sager vil det være nødvendigt for at opnå stemmeulighed, at der medvirker 3 juridiske dommere.

Et mindretal (Poul Holm, Linda Lauritsen og K. Wiingaard) finder på linie med Retsplejerådets bemærkninger i betænkning 1130/1988, at en ordning med Sø- og Handelsretten som yderligere ankeinstans rejser principielle betænkeligheder og vil kunne påvirke de almindelige bestræbelser på at opretholde retsenhed. Endvidere kan nedsættelse af det sædvanlige antal juridiske dommere i ankeinstansen give anledning til særlige retssikkerhedsmæssige indvendinger. Spørgsmålene må vurderes i bredere sammenhæng, eventuelt i forbindelse med en generel revision af den civile retspleje. Der bør ikke på det foreliggende grundlag gennemføres regler om ankebehandling i Sø- og Handelsretten.

3. Udvidelse af Sø- og Handelsrettens geografiske område

Retsplejerådet har endvidere overvejet, om Sø- og Handelsrettens geografiske område bør udvides, eventuelt til at omfatte Sjælland eller hele Østre Landsrets kreds. Det nuværende område - Storkøbenhavn - er historisk betinget og afspejler ikke længere handelens og industriens lokalisering. Geografiske forhold taler med de nutidige transportmuligheder næppe imod en udvidelse, navnlig hvis Sø- og Handelsretten som foreslået gøres til ankeinstans, således at behandling ved denne ret i de fleste sager kun vil være aktuel ved sager af større værdi eller ved en eventuel anke.

Det er da også bemærkelsesværdigt, at adskillige sø- og handelssager fra hele landet efter parternes enighed anlægges ved Sø- og Handelsretten, jf. § 9, stk. 5.

Der er imidlertid betydelig usikkerhed forbundet med at skønne over, hvordan forslagene om forhøjelse af værdigrænsen i § 9, stk. 4, og om ankebehandling ved Sø- og Handelsretten vil påvirke sagstilgangen til Sø- og Handelsretten. Bl.a. på denne baggrund finder Retsplejerådet ikke tilstrækkeligt grundlag for på nuværende tidspunkt at foreslå en udvidelse af Sø- og Handelsrettens geografiske område.

I stedet foreslår flertallet alene, at parterne i sø- og handelssager, der i 1. instans behandles ved en byret, der ligger uden for Sø- og Handelsrettens geografiske område,

kan aftale, at sagen ved anke skal indbringes for SØ- og Handelsretten. En sådan regel vil være et naturligt supplement til den gældende regel i § 9, stk. 5, om SØ- og Handelsretten som aftalt værneting.

Et mindretal (Poul Holm, Linda Lauritsen og K. Wiingaard) henviser til bemærkningerne i kapitel 6.2, hvorefter der ikke på det foreliggende grundlag bør gennemføres regler om ankebehandling i SØ- og Handelsretten.

Kapitel 7

Reglerne om kære

1.1 Ændring af karebegrænsningsreglen i retsplejelovens § 392

Ifølge § 392, stk. 1, nr. 1-3, kan landsrettens afgørelse i følgende sager ikke kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse: 1) afgørelser i kæresager, 2) kendelser og beslutninger, der afsiges under behandlingen af en ankesag, såfremt byretten har taget stilling til det spørgsmål, som afgørelsen angår, og 3) enstemmige kendelser og beslutninger, som afsiges under sagsforberedelsen eller domsforhandlingen, jf. kapitel 33-34, eller som afsiges efter §§ 378 (tilrettelæggelse af forberedelsen og udveksling af processkrifter) eller 381-384 (nova) under behandlingen af en ankesag.

Som beskrevet i kapitel 2 ovenfor har bestemmelsen i praksis givet anledning til en række fortolkningsproblemer. Retsplejerådet finder, at der er behov for en klarere afgrænsning i loven af, hvilke kæremål der kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse. Samtidig bør det overvejes, om der bør ske en begrænsning af, hvilke afgørelser der frit skal kunne kæres til Højesteret.

Retsplejerådet har overvejet, om kære til Højesteret i alle tilfælde bør begrænses til sager, der vedrører principielle spørgsmål, og hvor Procesbevillingsnævnet derfor meddeler tilladelse.

Landsrettens afgørelser i kæresager kan allerede efter de nugældende regler kun kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 392, stk. 1, nr. 1.

De afgørelser i form af kendelser og beslutninger, som landsretten træffer under behandlingen af en ankesag, kan efter § 392, stk. 1, nr. 2, kun frit kæres til Højesteret, hvis byretten ikke har taget stilling til det pågældende spørgsmål. Som beskrevet ovenfor var retstilstanden tidligere den, at landsrettens kendelser og beslutninger under en ankesag i alle tilfælde kun kunne kæres, hvis der blev meddelt 3. instansbevilling.

Den nuværende regel i § 392, stk. 1, nr. 2, blev indført på grundlag af Retsplejerådets betænkning nr. 698/1973. Som begrundelse for at indføre en adgang til frit at kære kendelser og beslutninger om spørgsmål, som byretten ikke havde taget stilling til, blev der i betænkningen bl.a. henvist til, at reglen ville få betydning for afgørelser vedrø-

rende ankens admittering og om sagsomkostninger og processuelle straffe.

For så vidt angår landsrettens afgørelser om sagsomkostninger og processuelle straffe blev adgangen til særskilt at kære bestemmelser herom i domme ophævet ved lov nr. 320 af 4. juni 1986. Det er herefter alene landsrettens afgørelser om sagsomkostninger i hævde og forligte sager samt landsrettens afgørelser om salær til den beskikkede advokat i sager, hvor der er meddelt fri proces, der frit kan kæres til Højesteret. Om disse afgørelser anførte Retsplejerådet i sin udtalelse af 10. december 1984, der dannede grundlag for lovændringen, følgende:

"Højesterets forslag gælder som nævnt omkostningsafgørelser i domme, nien derimod ikke landsretternes omkostningsafgørelser i forbindelse med sager, der haves eller forliges. Omkostningsfastsættelsen sker i disse sager jævnligt, uden at sagens realitet er blevet procederet for landsretten, og der kan derfor være et større behov for en fornyet prøvelse ved en højere instans. Der foreslås heller ingen ændring med hensyn til appel (kære) til højesteret af fastsættelse af salær til beskikkede advokater, der finder sted helt uafhængig af sagens udfald."

Landsrettens ankesdomme afsiges i vidt omfang på grundlag af nye anbringender eller oplysninger, der er blevet inddraget under ankesagen, og som byretten ikke har taget stilling til. Disse domme kan ikke ankes uden Procesbevillingsnævnets tilladelse, og det forekommer derfor mindre velbegrundet, at der er en videre adgang til at få en prøvelse ved Højesteret af enkelte spørgsmål, der afgøres under behandlingen af sagen.

Retsplejerådet finder derfor ikke, at der er behov for at opretholde en videre kæreadgang for den nævnte type omkostningsafgørelser end for de afgørelser om omkostninger, der er indeholdt i domme. Sagsomkostninger fastsættes med udgangspunkt i sagens værdi, og landsretterne har på dette område - som på andre områder, hvor landsretterne er den ordinære sidste instans - mulighed for gennem deres praksis i et stort antal sager at opretholde den nødvendige ensartethed med hensyn til omkostningsfastsættelsen. Dette gælder både med hensyn til omkostningsafgørelsen inter partes og med hensyn til størrelsen af det salær, der tilkommer en beskikket advokat. Der vil endvidere fortsat være mulighed for med Procesbevillingsnævnets tilladelse at indbringe afgørelser om principielle spørgsmål for Højesteret. Retsplejerådet finder det således forsvarligt, at afgørelser om sagsomkostninger i almindelighed finder deres endelige afgørelse ved landsretterne. Højesteret er da også efter gældende praksis meget tilbageholdende med at ændre landsrettens omkostningsafgørelser m.v., idet landsretten jo må formodes at have et særligt kendskab til sagen, som Højesteret kun vanskeligt kan bibringes under et kæremål.

Retsplejerådet foreslår på denne baggrund, at § 392, stk. 1, nr. 2, ændres, således at kærebegrænsningen omfatter alle afgørelser, der træffes under behandlingen af en an-

kesag. Dette svarer endvidere til retstilstanden for så vidt angår straffesager, jf. § 968, stk. 3, dog at afgørelsen om salær til den beskikkede forsvarer antages at kunne kæres, jf. herved § 1013, stk. 2.

Som konsekvens heraf finder Retsplejerådet, at også adgangen til at kære domme, der er afsagt af landsretten som ankeinstans, og hvorved sagen afvises, fordi den ikke er indbragt for rette domstol eller ikke rettidigt er indbragt for domstolene eller ankeretten, jf. § 391, stk. 3, bør begrænses.

For så vidt angår afgørelser om, hvorvidt sagen er indbragt for rette domstol, vil det i det tilfælde, hvor byretten når frem til, f.eks. at en sag har værneting i Danmark, og derfor behandler sagen, hvorefter landsretten under en anke når frem til det modsatte resultat og afviser sagen, være vanskeligt at begrunde, at der skal være fri adgang til at prøve spørgsmålet i Højesteret.

For så vidt angår afgørelser om, hvorvidt anken er rettidig, vil en kendelse, der går ud på at anken admitteres, ikke kunne kæres som følge af den foreslåede udvidelse af kærebegrænsningsreglen til at omfatte alle kendelser, der afsiges under behandlingen af en ankesag. En dom, der går ud på afvisning, fordi anken ikke er rettidig, bør derfor heller ikke frit kunne kæres. Dette svarer da også til den gældende ordning for så vidt angår straffesager, hvor der ikke er fri kæreadgang til Højesteret vedrørende spørgsmål om admittering af anken til landsretten.

Retsplejerådet foreslår derfor, at de afvisningsdomme, som er omtalt i § 391, stk. 3, og som afsiges af landsretten eller Sø- og Handelsretten som ankeinstans, kun skal kunne kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

For så vidt angår de kendelser og beslutninger, der afsiges af landsretten som 1. instans som led i sagsforberedelsen eller under domsforhandlingen, kræver kære til Højesteret efter de gældende regler tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, hvis kendelsen er enstemmig, jf. § 392, stk. 1, nr. 3. Langt de fleste af landsrettens kendelser er enstemmige. Efter Retsplejerådets opfattelse skal Højesteret ikke være almindelig klage- eller cencurinstans for landsretternes og Sø- og Handelsrettens sagsbehandling, men kæreadgangen bør begrænses til principielle spørgsmål. De spørgsmål, som kendelsen vedrører, vil naturligvis i givet fald stadig kunne inddrages under en eventuel anke.

Retsplejerådet finder således, at kære af landsrettens og Sø- og Handelsrettens kendelser og beslutninger, som hovedregel kun skal kunne ske med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

I visse tilfælde, hvor landsretten eller Sø- og Handelsretten træffer en delafgørelse, jf. § 253, om f.eks. rettens kompetence eller om lovvalg, som er afgørende for hele sagens behandling, vil det dog være hensigtsmæssigt, at spørgsmålet, selv om det ikke er principielt, med det samme kan kæres til Højesteret og ikke skal afvente en eventuel ankesag.

1.2. Delafgørelser efter retsplejelovens § 253

Som beskrevet ovenfor i kapitel 2 har afgrænsningen af karebegrænsningsreglen i forhold til bestemmelsen i § 253, stk. 4, hvorefter visse delafgørelser kun kan ankes eller kæres med appelinstansens tilladelse, givet anledning til fortolkningsproblemer.

Retsplejerådet finder, at dette spørgsmål bør afklares i loven. Det vil være uhensigtsmæssigt, at der i den samme kæresag skal indhentes tilladelse både fra Procesbevillingsnævnet og fra Højesteret. Begrundelsen for bestemmelsen i § 253, stk. 4, er, at det normalt ikke vil være hensigtsmæssigt, at delafgørelser særskilt appelleres, og at en vurdering af, om dette undtagelsesvist skulle være hensigtsmæssigt, bedst foretages af appel instansen. Det vil således være hensigtsmæssigt, at vurderingen af, om det bør tillades, at en delafgørelse truffet af en landsret påkæres særskilt, fortsat foretages af Højesteret.

Retsplejerådet foreslår derfor, at kære af delafgørelser, der træffes af landsretten eller Sø- og Handelsretten som 1. instans, ikke skal kræve Procesbevillingsnævnets tilladelse. Dette vil være i overensstemmelse med Højesterets praksis, for så vidt angår afgrænsningen mellem § 253, stk. 4, og § 392, stk. 1, nr. 3.

De hensyn, der ligger bag reglen i § 253, stk. 4, hvorefter særskilt kære af de delafgørelser, der er omhandlet i § 253, stk. 3, kræver appelinstansens tilladelse, gør sig imidlertid gældende i lige så høj grad for så vidt angår afgørelser om sagens formalitet som vedrørende sagens realitet. Retsplejerådet finder derfor, at der ikke er behov for at opretholde sondringen mellem formalitet og realitet, som i praksis kan være vanskelig at træffe. Det foreslås derfor, at § 253, stk. 4, ændres, således at kære af delafgørelser i alle tilfælde kun kan ske med appelinstansens tilladelse, med mindre der er tale om en afgørelse, der kan fuldbyrdes.

For så vidt angår delafgørelser, der træffes under behandlingen af en ankesag, finder Retsplejerådet ikke, at der kan begrundes et behov for en særlig let adgang til 3. instansbehandling. Kære af disse afgørelser bør derfor forudsætte Procesbevillingsnævnets tilladelse. Det er imidlertid samtidig nødvendigt, at Højesteret har adgang til at vurdere, om det er hensigtsmæssigt, at den pågældende kendelse appelleres isoleret fra

resten af sagen. Kære af en delafgørelse efter § 253, der træffes af landsretten som ankeinstans, bør derfor forudsætte tilladelse både fra Procesbevillingsnævnet og Højesteret. I de tilfælde, hvor Procesbevillingsnævnet meddeler 3. instansbevilling til kære af en sådan afgørelse, må det forventes, at Højesteret kun undtagelsesvis vil nægte tilladelse efter § 253, stk. 4. Det vil formentlig kun ske i de tilfælde, hvor Højesteret skønner, at det påkærede spørgsmål ikke forsvarligt kan endeligt afgøres, uden at der samtidig gives den oplysning om sagens realitet, som en samlet påkendelse indebærer. Hvis Højesteret i et sådant tilfælde nægter tilladelse efter § 253, stk. 4, må det forudsættes, at Procesbevillingsnævnet som udgangspunkt vil meddele 3. instansbevilling til anke af landsrettens dom i sagen.

2. Kære i sø- og handelssager

Som konsekvens af forslaget om, at Sø- og Handelsretten gøres til ankeinstans for sø- og handelssager, som behandles i 1. instans ved en byret inden for Sø- og Handelsrettens geografiske område, finder Retsplejerådets flertal (Poul Sørensen, K. Arildsen, Karen Dyekjær-Hansen, Torsten Hesselbjerg, Jørgen B. Jepsen og Gorm Toftegaard Nielsen), at også kæresager vedrørende afgørelser, der træffes under byrettens behandling af disse sager, bør afgøres af Sø- og Handelsretten. Det vil være naturligt, at den instans, der skal behandle en eventuel anke, også tager stilling til eventuelle kæremål.

Endvidere bør den almindelige kærebegrænsning vedrørende landsrettens afgørelser udvides til også at omfatte Sø- og Handelsrettens afgørelser, dvs. hvad enten Sø- og Handelsretten optræder som 1. instans eller som appelinstans.

Endelig finder flertallet, at også kæresager vedrørende faged-forbud, hvor den efterfølgende justificationssag skal behandles af Sø- og Handelsretten som 1. instans eller som ankeinstans, bør afgøres af Sø- og Handelsretten.

Et mindretal (Poul Holm, Linda Lauritsen og K. Wiingaard) henviser til bemærkningerne i kapitel 6 og finder, at der ikke på det foreliggende grundlag bør gennemføres regler om kærebehandling i Sø- og Handelsretten.

Kapitel 8

Udkast til lov om ændring af retsplejeloven m.v. med bemærkninger

1. Lovudkast

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 752 af 15. august 1996, som ændret senest ved lov nr. . . . , foretages følgende ændringer:

Flertalsforslag (7 medlemmer):

1. § 9, stk. 3, nr. 1, affattes således:

"1. Sø- og handelssager, jf. § 6, stk. 5, om krav, der har en økonomisk værdi over 500.000 kr."

2. § 9, stk. 4, ophæves og i stedet indsættes:

"Stk. 4. Byretten kan efter begæring af en part henvise en sø- og handelssag til behandling ved Sø- og Handelsretten, hvis sagen er omfattet af en af bestemmelserne i § 226, stk. 1, nr. 1-5, eller hvis sagen efter indhentet udtalelse fra Sø- og Handelsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved Sø- og Handelsretten. Såfremt sagen hører under en byret, der ligger uden for Sø- og Handelsrettens område, jf. § 9, stk. 2, kan henvisning kun ske, såfremt parterne er enige herom.

Stk. 5. Begæring om henvisning efter stk. 4 skal så vidt muligt fremsættes i 1. retsmøde eller, såfremt sagen forberedes skriftligt, før skriftvekslingens afslutning. Retten kan dog i særlige tilfælde henvise sagen efter en begæring, der fremsættes senere, men dog inden domsforhandlingen er begyndt. Afgørelsen af, om sagen skal henvises eller ikke, træffes ved kendelse. En kendelse, hvorved sagen henvises, kan ikke indbringes for højere ret."

Stk. 5-6 bliver herefter stk. 6-7.

3. I § 9, stk. 5, der bliver stk. 6, indsættes efter "jf. § 6, stk. 5,": "om krav, der har

en økonomisk værdi over 500.000 kr.", og "Jf. dog stk. 4" udgår.

Flertalsforslag (6 medlemmer)

4. I § 9 a, stk. 1, ændres "den enkelte sags behandling" til: "behandlingen af 1. instanssager".

5. Efter § 9 a indsættes:

"9 b. I behandlingen af ankesager deltager 2 dommere og 3 af rettens sagkyndige medlemmer. Retten kan, når sagens karakter taler derfor, tilkalde 4 sagkyndige. I så fald deltager 3 dommere i sagens behandling.

Stk. 2. Uden for domsforhandlingen kan en enkelt dommer handle på rettens vegne.

Stk. 3. I behandlingen af kæresager deltager 3 dommere. Retten kan, når sagens karakter taler derfor, bestemme, at retten skal sammensættes som nævnt i stk. 1."

Flertalsforslag (7 medlemmer)

6.1 % 18 a, stk 1, og i § 18 b, 1. pkt., ændres "ved henvisning efter § 9, stk. 4" til: "i sager, der ikke er omfattet af § 9, stk. 3, nr. 1, § 9, stk. 4, eller 226, stk. 3".

Fælles forslag:

7. I § 227, stk. 1, ændres "500.000 kr." til: "1.000.000 kr.".

8. I § 253, stk. 4, 1. pkt., udgår: "eller afgørelsen vedrører sagens formalitet".

Flertalsforslag (6 medlemmer):

9. I § 368, stk. 1 indsættes efter "i hvis kreds byretten ligger": ",jf. dog § 368 a".

10. § 368, stk. 3, affattes således:

"Stk. 3. Domme, der er afsagt af en landsret eller Sø- og Handelsretten som 1. instans, kan af parterne ankes til Højesteret, for så vidt ikke andet er bestemt ved lov."

11. Efter § 368 indsættes:

"§ 368 a. Anke af domme i sø- og handelssager, jf. § 6, stk. 5, som er behandlet ved en byret, der hører under Sø- og Handelsrettens område, jf. § 9, stk. 2, sker til Sø- og

Handelsretten. Såfremt parterne er enige herom, kan sagen dog i stedet indbringes for en af **landsretterne**.

Stk. 2. Domme i sø- og handelssager, der er behandlet ved en byret, der ikke hører under Sø- og Handelsrettens område, kan, hvis parterne er enige herom, ankes til Sø- og Handelsretten.

Stk. 3. Indsigelse om, at en ankesag skal behandles af Sø- og Handelsretten, eller indsigelse mod, at sagen ved anke er indbragt for denne ret, skal fremsættes i svarskriftet.

Stk. 4. Reglerne i § 368, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, finder tilsvarende anvendelse."

12. I § 369, *stk. 2*, indsættes efter "indbringes særskilt for landsret": "eller Sø- og Handelsretten".

13. I § 371, *stk. 1, 1. pkt.*, indsættes efter "afsagt af en landsret": "eller Sø- og Handelsretten".

14. I § 372, *stk. 1*, indsættes efter "fra byret til landsret": "eller Sø- og Handelsretten".

15. I § 372, *stk. 2, sidste pkt.*, indsættes efter "Landsrettens": "eller Sø- og Handelsrettens".

16. § 382, *stk. 2*, affattes således:

"*Stk. 2.* Indsigelser som nævnt i §§ 368 a, stk. 3, og 376, stk. 2, der ikke i overensstemmelse med disse bestemmelser er angivet i svarskriftet, kan kun tages under påkendelse, såfremt de i § 383, stk. 2, angivne betingelser er opfyldt.

17. I § 383, *stk. 2, 2. pkt.*, indsættes efter "Ved anke til landsret": "eller Sø- og Handelsretten".

18. I § 385, *stk. 1*, indsættes efter "behandles ved landsret": "eller Sø- og Handelsretten".

19. I § 386, *stk. 1, 3. pkt.*, indsættes efter "genparter til landsretten": "eller Sø- og Handelsretten".

20. I § 386, *stk. 2, 2. pkt.*, indsættes efter "dokumenter til landsretten": "eller Sø- og Handelsretten".

21. I § 389 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

"Stk. 2. Kære af kendelser eller beslutninger, der er afsagt af en byret i en sag, som, hvis den ankes, skal behandles af Sø- og Handelsretten i medfør af § 368 a, sker til Sø- og Handelsretten."

Stk. 3-4 bliver herefter stk. 4-5."

Fælles forslag

22. § 389, *stk. 4*, der bliver stk. 5, ophæves.

Flertalsforslag (6 medlemmer)

23. I § 391 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

"Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse på bestemmelser om sagsomkostninger, der er fastsat til mere end 10.000 kr., og processuelle straffe i domme, som i medfør af § 368 a ved anke skal indbringes for Sø- og Handelsretten. Kære sker i så fald til Sø- og Handelsretten."

Stk. 3 bliver herefter stk. 4.

24. I § 391, *stk. 3*, der bliver stk. 4, indsættes efter 1. pkt.:

"Hvis dommen er afsagt af en landsret eller Sø- og Handelsretten som ankeinstans, kan kære kun ske med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Sådan tilladelse kan gives, hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter. Ansøgning om kæretilladelse skal indgives til nævnet inden 2 uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 6 måneder efter, at afgørelsen er truffet."

Mindretallets forslag (3 medlemmer) i stedet for nr. 24:

I § 391, *stk. 3*, indsættes efter 1. pkt.:

"Hvis dommen er afsagt af en landsret som ankeinstans, kan kære kun ske med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Sådan tilladelse kan gives, hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter. Ansøgning om kæretilladelse skal indgives til nævnet inden 2 uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give

tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 6 måneder efter, at afgørelsen er truffet."

Fælles forslag:

25. § 392, *stk. 1*, affattes således:

"Kendelser og beslutninger, der afsiges af en landsret eller af Sø- og Handelsretten efter reglerne i § 253 i en sag, der behandles af retten som 1. instans, kan kæres til Højesteret, såfremt Højesteret tillader det.

26. I § 392, *stk. 2*, indsættes som 1. pkt.:

"I andre tilfælde kan landsrettens eller Sø- og Handelsrettens kendelser og beslutninger kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Sådan tilladelse kan gives, hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter."

27. § 394, *stk. 2, sidste pkt.*, ophæves.

Flertalsforslag (6 medlemmer):

28. I § 650 indsættes som *stk. 2*:

"*Stk. 2.* Såfremt den retssag, der skal anlægges efter § 648, *stk. 1*, jf. § 634, *stk. 1*, skal anlægges ved Sø- og Handelsretten eller ved en eventuel anke skal indbringes for Sø- og Handelsretten efter § 368 a, skal kære dog ske til denne ret."

§ 2

Flertalsforslag (6 medlemmer)

I skattestyrelsesloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 517 af 14. juni 1996, foretages følgende ændringer:

1. I § 33 indsættes som *stk. 4*:

"*Stk. 4.* Landsrettens afgørelser i sager, som ikke har en økonomisk værdi over 500.000 kr., kan ikke indbringes for Højesteret. Procesbevillingsnævnet kan dog meddele tilladelse til anke eller kære af landsrettens afgørelse til Højesteret, hvis sagen er af principiel karakter. Ansøgning om karettilladelse skal indgives til Procesbevillings-

nævnet inden 2 uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 6 måneder efter, at afgørelsen er truffet. Ansøgning om anketilladelse skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 8 uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter, at afgørelsen er truffet."

Mindretalsforslag 1 (1 medlem)

1. I § 33 indsættes som stk. 4:

"Stk. 4. Landsrettens afgørelser kan ikke indbringes for Højesteret. Procesbevillingsnævnet kan dog meddele tilladelse til anke eller kære af landsrettens afgørelse til Højesteret, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning om karettilladelse skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 2 uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 6 måneder efter, at afgørelsen er truffet. Ansøgning om anketilladelse skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 8 uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter, at afgørelsen er truffet."

Mindretalsforslag 2 (1 medlem)

1. I § 33 indsættes som stk. 4:

"Stk. 4. Landsrettens afgørelser i sager, som ikke har en økonomisk værdi over 500.000 kr., kan ikke indbringes for Højesteret. Procesbevillingsnævnet kan dog meddele tilladelse til anke eller kære af landsrettens afgørelse til Højesteret, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning om karettilladelse skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 2 uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 6 måneder efter, at afgørelsen er truffet. Ansøgning om anketilladelse skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 8 uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter, at afgørelsen er truffet."

Stk. 2. Bestemmelserne i § 1, nr. 1-4, 7 og 9-15, finder anvendelse i sager, der er anlagt efter lovens ikrafttræden. § 2 finder anvendelse i sager, hvor domsforhandlingen er påbegyndt efter lovens ikrafttræden. De øvrige bestemmelser i loven finder anvendelse på domme, kendelser og beslutninger, der er afsagt efter lovens ikrafttræden.

2. Bemærkninger til lovudkastet

Til nr. 1 (§ 9, stk. 3, nr. 1)

Ændringen indebærer, at kun sø- og handelssager med en økonomisk værdi på 500.000 kr. eller derover kan anlægges ved Sø- og Handelsretten. Alle andre sø- og handelssager - fraset særlige bestemmelser i andre love end retsplejeloven - skal anlægges ved byretten, men kan efter begæring af en part henvises til behandling ved Sø- og Handelsretten, såfremt en af henvisningsbetingelserne i § 226, stk. 1, er opfyldt, jf. § 9, stk. 4, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 2.

Til nr. 2. (§ 9, stk. 4)

Det foreslås, at byretten på begæring af en part kan henvise en sø- og handelssag til behandling ved Sø- og Handelsretten efter samme regler, efter hvilke andre civile byretsager kan henvises til behandling ved landsretten. Hvis sagen behandles af en byret uden for Storkøbenhavn, skal henvisning til Sø- og Handelsretten dog kun kunne ske, hvis begge parter er enige om det.

For så vidt angår sager, der opstår af ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, gælder den særlige henvisningsregel i § 226, stk. 3. I modsætning til den foreslåede regel i § 9, stk. 4, kan der i disse sager ske henvisning på begæring af kun én part, uanset om sagen behandles ved en byret uden for Sø- og Handelsrettens geografiske område. Henvisningsreglen i § 226, stk. 3, berøres ikke af lovforslaget.

Til nr. 3 (§ 9, stk. 5)

Ændringen er en konsekvens af forslaget om, at kun sø- og handelssager om krav med en økonomisk værdi over 500.000 kr. skal behandles af Sø- og Handelsretten som 1. instans. Ændringen indebærer, at værdigrænsen også gælder for de sager, der behandles af en byret uden for Storkøbenhavn, hvor parterne kan aftale, at sagen skal behandles af Sø- og Handelsretten.

77/ nr. 4 (§ 9 a, stk. 1)

Ændringen er en konsekvens af, at der i den foreslåede bestemmelse i § 9 b fastsættes særlige regler om rettens sammensætning i anke- og kæresager.

Til nr. 5 (§ 9 b)

Det foreslås, at ankesager i almindelighed skal behandles af 2 juridiske dommere og 3 sagkyndige.

Hvis sagens karakter taler for det, kan der i stedet tilkaldes 4 sagkyndige, jf. om 1. instanssagerne § 9 a, stk. 7. Dette vil navnlig være nødvendigt i funktionærsager, hvor der skal være en ligelig repræsentation af arbejdsgivere og lønmodtagere. I de sager, hvor der medvirker 4 sagkyndige, skal der for at opnå stemmeulighed medvirke 3 juridiske dommere.

Den foreslåede regel i stk. 2, hvorefter en enkelt dommer uden for domsforhandlingen kan handle på rettens vegne, svarer til, hvad der gælder for ankesager, der behandles af en landsret, jf. § 6, stk. 1, 2. pkt.

I stk. 3 foreslås det, at kæresager som hovedregel skal behandles af 3 juridiske dommere. I kæresager, hvor der er behov for særligt fagkundskab, kan retten dog i stedet sammensættes som i stk. 1 af 2 juridiske dommere og 3 sagkyndige eller, hvis sagens karakter taler derfor, af 3 juridiske dommere og 4 sagkyndige.

Til nr. 6 (§§ 18 a og 18 b)

Ændringerne er en konsekvens af forslaget om, at sager, der ligger under værdigrænsen i § 9, stk. 3, nr. 1, skal anlægges ved byret og ikke som hidtil henvises fra Sø- og Handelsretten til behandling ved byret.

Til nr. 7 (§ 227, stk. 1)

Det foreslås, at grænsen for, hvornår en sag efter begæring af en part skal behandles af landsretten som 1. instans, forhøjes fra 500.000 kr. til 1.000.000 kr.

Til nr. 8 (§ 253, stk. 4)

Det foreslås, at adgangen til at frit at kære delafgørelser vedrørende en sags formalitet ophæves, således at der, ligesom for så vidt angår realitetsspørgsmål, kræves appelin-

stansens tilladelse.

Til nr. 9 (§ 368, stk. 1)

Ændringen er en konsekvens af forslaget i § 368 a om, at Sø- og Handelsretten skal være ankeinstans for sø- og handelssager, der er behandlet af byretten i 1. instans.

Til nr. 10 (§ 368, stk. 3)

Ændringen er en konsekvens af, at Sø- og Handelsretten bliver ankeinstans for sø- og handelssager, der er behandlet af byretten i 1. instans, og at Sø- og Handelsrettens domme i ankesager kun skal kunne indbringes for Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. den foreslåede bestemmelse i § 371, stk. 1.

Til nr. 11 (§ 368 a)

Det foreslås, at Sø- og Handelsretten skal være ankeinstans for sø- og handelssager, der i 1. instans har været behandlet ved byret, fordi sagsgenstanden ikke overstiger 500.000 kr., jf. § 9, stk. 3, nr. 1, eller fordi der er tale om en funktionærsag, jf. § 9, stk. 6 - som efter forslaget bliver stk. 7 - som ikke er omfattet af henvisningsreglen i § 226, stk. 3.

Hvis sagen er behandlet ved en byret, der hører under Sø- og Handelsrettens område (Storkøbenhavn), jf. § 9, stk. 2, skal ankesagen behandles ved Sø- og Handelsretten, medmindre parterne aftaler, at den i stedet skal behandles ved en af landsretterne, jf. § 368 a, stk. 1, 1. pkt. Det samme gælder, hvis der er tale om en sag over 500.000 kr., hvor parterne har vedtaget byretsbehandling.

Hvis sagen er behandlet ved en byret uden for Storkøbenhavn, kan parterne aftale, at sagen skal indbringes for Sø- og Handelsretten, jf. § 368 a, stk. 2. Dette stemmer for så vidt med den (fortsat) gældende regel i § 9, stk. 5 - der bliver § 9, stk. 6 - om vedtagelse af Sø- og Handelsretten som værneting. Aftaler om, hvortil anke skal ske, kan indgås, inden sagen opstår, f.eks. som et led i en kontrakt mellem parterne, eller aftalen kan indgås i forbindelse med sagens behandling i 1. instans eller i forbindelse med anken.

Om en sag er en sø- og handelssag afgøres som hidtil efter § 6, stk. 5, hvorefter en sø- og handelssag er en borgerlig sag, i hvilken fagkundskab til søforhold eller til handelsforhold skønnes at være af betydning.

Det foreslås, at indsigelser om, at en ankesag, der er indbragt for en af landsretterne, skulle have været indbragt for Sø- og Handelsretten - eller omvendt - skal fremsættes i svarskriftet. Dette svarer til bestemmelsen i § 376, stk. 2, om indsigelser mod anken, der kan frafaldes. Efter den foreslåede bestemmelse i § 382, stk. 2, kan retten dog i visse tilfælde tillade, at en sådan indsigelse fremsættes på et senere tidspunkt. Der henvises i øvrigt til § 382, stk. 2, som affattet ved forslagets § 1, nr. 19, og bemærkningerne til denne bestemmelse. Tages indsigelsen om, at sagen er indbragt for forkert ankeinstans, til følge, henvises ankesagen til rette ankeinstans, jf. § 232.

Det forudsættes, at Sø- og Handelsretten, hvis den finder, at den efter § 6, stk. 5, ikke er sagligt kompetent til at behandle ankesagen, henviser den til behandling ved den pågældende landsret, jf. § 232.

I § 368 a, stk. 4, foreslås det, at ankebegrænsningen i § 368, stk. 1, 2. pkt., for så vidt angår krav med en økonomisk værdi på under 10.000 kr. også skal finde anvendelse ved anke til Sø- og Handelsretten.

Til nr. 12 (§ 369, stk. 2)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at Sø- og Handelsretten nu skal være ankeinstans.

Tilnr. 13 (§577, stk. 1, 1. pkt.)

Det foreslås, at de domme, der afsiges af Sø- og Handelsretten som 2. instans, helt svarende til landsrettens ankedomme kun kan indbringes for Højesteret, hvis Procesbevillingsnævnet meddeler 3. instansbevilling.

Til nr. 14 og 15 (§§ 372, stk. 1 og stk. 2, sidste pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af, at Sø- og Handelsretten nu også skal være ankeinstans.

Til nr. 16 (§ 382, stk. 2)

Det foreslås, at indsigelser om, at en sag, der er anket til Sø- og Handelsretten, skulle have været anket til en landsret - eller omvendt - der ikke i overensstemmelse med den foreslåede bestemmelse i § 368 a, stk. 3, er fremsat i svarskriftet, kun kan tages under påkendelse, hvis betingelserne i § 383, stk. 2, er opfyldt. Dette svarer til retsstillingen for indsigelser mod anken, der kan frafaldes, jf. § 376, stk. 2. Sø- og Handelsretten

skal altså fortsat påse, at den efter § 6, stk. 5, er sagligt kompetent til at behandle ankesagen.

Efter § 383, stk. 2, kan tilladelse meddeles, hvis det af særlige grunde må anses for undskyldeligt, at indsigelsen ikke er fremsat tidligere, hvis der er grund til at antage, at nægtelse af tilladelsen vil medføre et uforholdsmæssigt tab for parten, eller hvis modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser.

En indsigelse om, at sagen skal behandles ved en anden ankeinstans, som fremsættes på et sent tidspunkt, vil, hvis den tages til følge, medføre en forsinkelse af sagen og et betydeligt ressourcespild. Det må derfor forudsættes, at tilladelse kun vil blive givet, hvor der foreligger særlige omstændigheder, f.eks. hvis en sag er anket til en landsret, og der meddeles tilladelse til fremsættelse af en ny påstand, til hvis afgørelse særlig fagkundskab til sø- eller handelsforhold er af betydning.

Tilnr. 17 (§ 383, stk. 2)

Det foreslås, at reglerne om, hvornår der kan gives tilladelse til at fremsætte nye påstande og anbringender under en ankesag, der behandles ved landsret, også skal gælde for ankesager, der behandles ved Sø- og Handelsretten.

Til nr. 18, 19 og 20 (§§ 385, stk. 1, og 386, stk. 1, 3. pkt., og stk. 2, 2. pkt.)

Det foreslås, at reglerne om indlevering af ekstrakt i ankesager, der behandles ved landsret, også skal gælde for ankesager, der behandles ved Sø- og Handelsretten.

Til nr. 21 (§ 389, stk. 2)

Som følge af, at Sø- og Handelsretten nu også skal behandle ankesager, foreslås det, at Sø- og Handelsretten også skal behandle kæresager vedrørende kendelser og beslutninger i de byretssager, der hører under Sø- og Handelsretten som ankeinstans. Hvis der ikke på tidspunktet for kæremålet er taget **stilling til**, om sagen skal behandles som sø- eller handelssag, jf. § 20, stk. 1, må den ret, der kæres til, i givet fald tage stilling til spørgsmålet. Det forudsættes, at den ret, der kæres til, henviser kæremålet til den kompetente ret, såfremt retten ikke finder at have kompetence til at behandle kæremålet. Der henvises herved til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 15 (§ 382, stk. 2).

Til nr. 22 (§ 389, stk. 4)

Som følge af de foreslåede regler i § 392 om begrænsning af kæreadgangen til Højesteret vil kære til Højesteret fremover kun kunne ske med tilladelse fra Højesteret og/eller Procesbevillingsnævnet. Bestemmelsen i § 389, stk. 4, hvorefter kære til Højesteret kan ske, medmindre andet er bestemt i loven, foreslås derfor ophævet.

Til nr. 23 (§ 391, stk. 3)

Det foreslås, at bestemmelser om sagsomkostninger i domme skal påkæres til Sø- og Handelsretten, hvis dommen ved anke skulle have været indbragt for denne ret.

Til nr. 24 (§ 391, stk. 4) (Flertallets forslag)

Det foreslås, at domme, der afsiges af en landsret eller Sø- og Handelsretten som ankeinstans, og hvorved sagen afvises, fordi den ikke er indbragt for rette domstol eller ikke rettidigt er indbragt for domstolene eller ankeinstansen, kun skal kunne kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Til nr. 24 (§ 391, stk. 4) (Mindretallets forslag)

Forslaget svarer til flertallets forslag bortset fra, at Sø- og Handelsretten efter mindretallets forslag ikke skal kunne fungere som ankeinstans.

Til nr. 25 (§ 392, stk. 1)

De afgørelser, der omfattes af § 253, er for så vidt angår kendelser og beslutninger, afgørelser om et enkelt af sagens spørgsmål, der ikke afslutter rettens behandling af sagen eller et af kravene i sagen. Disse afgørelser kan efter de gældende regler kun kæres med appelinstansens tilladelse, medmindre de kan fuldbyrdes eller vedrører sagens formalitet.

Det foreslås, at kære af disse kendelser, hvis de er truffet under behandlingen af en sag i 1. instans, altid forudsætter Højesterets tilladelse, dvs. uanset om afgørelsen vedrører sagens formalitet eller realitet. Derimod forudsætter kære af sådanne kendelser afsagt af en landsret eller Sø- og Handelsretten i 1. instans ikke tillige Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Kendelser og beslutninger, der træffes efter retsplejelovens § 253 under behandlingen af en ankesag, vil efter forslaget kun kunne kæres, hvis både Procesbevillingsnævnet og Højesteret meddeler tilladelse.

Til nr. 26 (§ 392, stk. 2)

Det foreslås, at alle andre kendelser og beslutninger truffet af en landsret eller af Sø- og Handelsretten end de, der er nævnt i § 392, stk. 1, kun skal kunne kæres til Højesteret **med** Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Til nr. 27 (§ 394, stk. 2, sidste pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget til ændring af § 392, hvorefter kære af landsrettens afgørelser, **bortset** fra de tilfælde, der er nævnt i forslaget til § 792, stk. 1, altid kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Til nr. 28 (§ 650, stk. 2)

Det foreslås, at Sø- og Handelsretten skal behandle kæremål vedrørende kendelser om fogedforbud i sager, hvor den efterfølgende justificationssag skal anlægges ved Sø- og Handelsretten, eller hvor justificationssagen ved en eventuel anke skal indbringes for Sø- og Handelsretten.

Hvis der er tvivl om, hvorvidt justificationssagen hører under Sø- og Handelsretten, må dette afgøres i forbindelse med kæremålet. Såfremt **kære** instansen når frem til, at kære er sket til en forkert domstol, forudsættes det, at der sker henvisning til den kompetente domstol, jf. § 232.

Til § 2 (flertallets forslag)

Det foreslås, at landsrettens afgørelser i sager, som har været behandlet af Landsskatteretten, og som har en økonomisk værdi af højst 500.000 kr., kun skal kunne indbringes for Højesteret **med** Procesbevillingsnævnets tilladelse. Procesbevillingsnævnet kan meddele tilladelse, hvis sagen er principiel. Ved en skattesags værdi forstås det omtvistede skattebeløb, der beregnes på sammen måde som ved beregningen af retsafgifter. I personskattesager ansættes sagens værdi i praksis til 50 pct. af det omtvistede indkomstbeløb.

Mindretalsforslag 1

Det foreslås, at Procesbevillingsnævnet også skal give tilladelse til anke i sager, der ikke er af principiel karakter, men hvor andre særlige grunde i øvrigt taler derfor. Dette svarer til kriteriet for meddelelse af 2. instansbevillinger efter retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt. De sager, hvor Procesbevillingsnævnet efter mindretallets forslag vil

kunne meddele afslag på anketilladelse, vil være sager, der drejer sig om en bevisvurdering, eller som er af mindre betydende karakter for fastlæggelsen af myndighedernes praksis på skatteområdet. Det foreslås endvidere, at ankebegrænsningen skal gælde for alle skattesager uanset værdi. Forslaget svarer i øvrigt til flertallets forslag.

Mindretalsforslag 2

Det foreslås, at ankebegrænsningen ikke skal gælde for sager med en økonomisk værdi over 500.000 kr. Mindretallet forventer, at resultatet af ændringen alene bliver, at mindre skattesager, hvis afgørelse alene afhænger af en bevisvurdering indenfor en fast etableret praksis, ikke belaster Højesteret.

Til § 3

Det foreslås, at de nye regler om saglig kompetence finder anvendelse på sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden, således at retterne har kompetence til at færdigbehandle de sager, der allerede er anlagt efter de hidtidige regler.

Det foreslås endvidere, at reglen om ankebegrænsning i skattesager skal finde anvendelse i sager, hvor domsforhandlingen er påbegyndt, efter lovens ikrafttræden.

For så vidt angår de nye regler om begrænsning af kære- og ankeadgangen og reglerne om adgangen til anke til Sø- og Handelsretten foreslås det, at disse regler finder anvendelse på domme, kendelser og beslutninger, der er afsagt efter lovens ikrafttræden.

Bilag 1

Statistiske oplysninger for Retsplejerådets overvejelser vedrørende retternes saglige kompetence i borgerlige sager

1. Landsretterne: (Østre Landstret)		1993	1994	1995	1996
Der ønskes alene oplysning om borgerlige 1. instanssager. Sagerne opdeles i dels sager, der er anlagt i henhold til retsplejeloovens § 225, stk. 1, m.v. (pkt. 1. nedenfor), dels øvrige sager (pkt. 2. nedenfor).					
1.	Antallet af sager anlagt i henhold til retsplejeloovens § 225, stk. 1, samt forvaltningsager anlagt ved landstretten i henhold til særlovgivning i alt:	338	352	326	318
	Heraf skatesager:	104	156	151	135
	Heraf ekspropriationsager:	9	6	6	9
	Heraf børnefjernelsessager:	81	87	82	81
2.	Andre 1. instanssager end medtaget under pkt. 1:				
2.1.	Antal i alt:	551	597	579	580
2.2.	Indbringelsesmåden:				
	Henvist i m.a. retsplejeloovens § 226 m. værdi:	63	109	109	71
	Henvist i m.a. retsplejeloovens § 226 u. værdi:	15	2	3	3
	Henvist i m.a. retsplejeloovens § 227, stk. 1:	33	43	36	41
	Anlagt i m.a. retsplejeloovens § 227, stk. 2:	440	443	431	465
2.3.	Fordeling af disse sager efter værdi:				
	Ingen økonomisk værdi:	85	71	82	71
	Økonomisk værdi under 500.000 kr.:	51	87	79	58
	Økonomisk værdi 500.000 - 1 mio. kr.:	199	234	213	213
	Økonomisk værdi 1 mio. kr. - 2 mio. kr.:	93	95	95	119
	Økonomisk værdi over 2 mio. kr.:	123	110	110	119

Statistiske oplysninger for Retsplejerådets overvejelser vedrørende retternes saglige kompetence i borgerlige sager

I. Landsretterne: (Vestre Landstret)		1993	1994	1995	1996
Der ønskes alene oplysning om borgerlige 1. instanssager. Sagerne opdeles i dels sager, der er anlagt i henhold til retsplejeloens § 225, stk. 1, m.v. (pkt. 1. nedenfor), dels øvrige sager (pkt. 2. nedenfor).					
1.	Antallet af sager anlagt i henhold til retsplejeloens § 225, stk. 1, samt forvalningssager anlagt ved landstretten i henhold til særlovgivning i alt:	214	225	216	234
	Heraf skattesager:	155	164	153	147
	Heraf ekspropriationssager:			13	16
	Heraf børnefjernelsessager:	59	61	50	60
2.	Andre 1. instanssager end medtaget under pkt. 1:				
2.1.	Antal i alt:	372	272	234	352
2.2.	Indbringelsesmåden:				
	Henvist i m.a. retsplejeloens § 226 m. værdi:	88	44	27	27
	Henvist i m.a. retsplejeloens § 226 u. værdi:	8	10	11	7
	Henvist i m.a. retsplejeloens § 227, stk. 1:	28	26	32	26
	Anlagt i m.a. retsplejeloens § 227, stk. 2:	168	141	130	193
2.3.	Fordeling af disse sager efter værdi:				
	Ingen økonomisk værdi:	8	10	11	7
	Økonomisk værdi under 500.000 kr.:	17	39	25	32
	Økonomisk værdi 500.000 - 1 mio. kr.:	199	84	92	92
	Økonomisk værdi 1 mio. kr. - 2 mio. kr.:	31	48	47	66
	Økonomisk værdi over 2 mio. kr.:	33	43	26	63

NB! Det bemærkes, at der i 1993 og 1994 ikke er foretaget særlig registrering af ekspropriationssager.

1

SAGSOVERSIGT 1990 - 1996

INDKOMNE SAGER

Indkomne sager	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
borgerlige anker	205	185	182	221	207	232	249
straffeanker	54	45	50	65	53	78	51
kæremål og andragender*	145	145	216	189	193	232	266
I alt	404	375	448	475	453	542	566

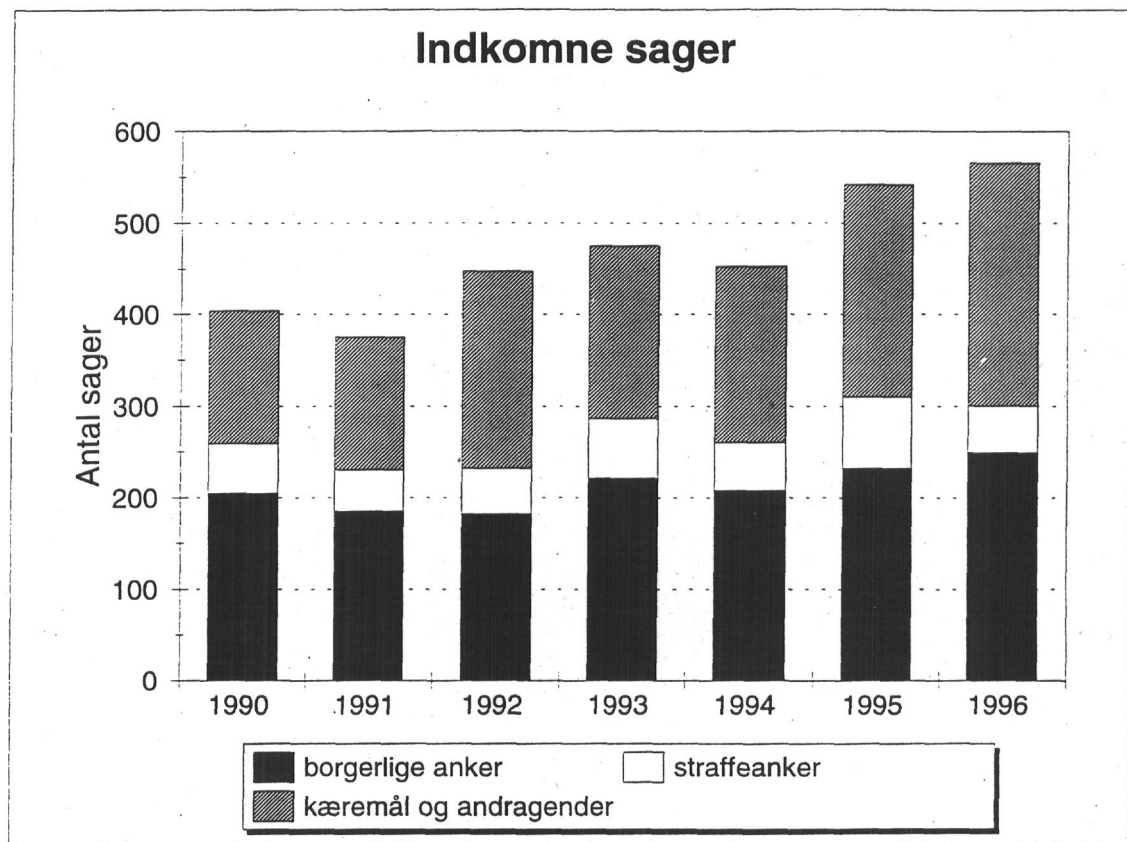
AFSLUTTEDE SAGER

Afgørelser dom/kendelse/beslutn.	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
borgerlige anker	121	140	83	107	113	110	140
straffeanker	36	50	44	61	43	42	64
kæremål og andragender*	141	124	204	175	189	232	246
I alt	298	314	331	343	345	384	450

Hævede sager og sager sluttet på anden måde	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
borgerlige anker	87	73	68	67	71	70	92
straffeanker	6	4	3	9	1	10	9
kæremål og andragender*	10	8	6	22	11	7	14
I alt	103	85	77	98	83	87	115

I alt afsluttede sager	401	399	408	441	428	471	565
------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

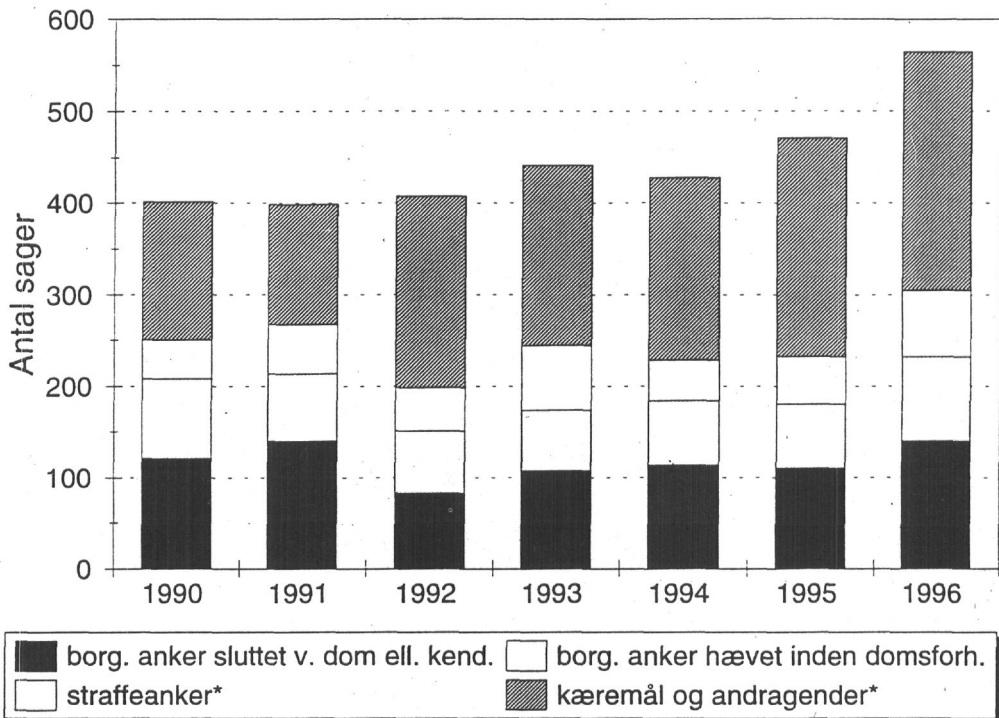
*Til kategorien andragender, hører blandt andet anmodninger om ekstraordinær anke og genoptagelse, jf. rpl. § 399, anmodning efter retsplejelovens § 253, stk. 4, og anmodninger om appel efter appelfristens udløb.

Bilag 5

Højesteret

Afsluttede sager

Bilag 6

Højesterets beholdning af uafgjorte sager i alt:

Ultimo	1990	347
	1991	318
11	1992	356
11	1993	390
	1994	411
11	1995	482
"	1996	482

Skriftlige borgerlige ankesager

	Udgået til	Afgjort
	skriftlig behandling	efter skriftlig votering
1991	10	15
1992	8	6
1993	8	10
1994	14	10
1995	15	12
1996	33	14

Beholdning ultimo 1996: 30

Heraf optaget til votering og dom: ca. 20

Statistiske oplysninger for Retsplejerådets overvejelser vedrørende retternes saglige kompetence i borgerlige sager

III. Højesteret:		1993	1994	1995	1996
Der ønskes alene oplysning om borgerlige sager. Sagerne opdeles i dels sager med offentligretligt søgsmålsgrundlag (pkt. 1.1. nedenfor), dels øvrige sager (d.v.s. fortrinsvis formueretlige sager, pkt. 1.2. nedenfor).					
1.	2. instanssager				
1.1.	Antal sager med offentligretligt søgsmålsgrundlag i alt:	74	70	75	88
	Heraf skatesager:	40	39	54	48
	Heraf ekspropriationsager:	9	3	6	2
1.2.	Andre sager i alt:	138	128	143	138
	<i>Specificeret efter værdi fordeler disse sager sig således:</i>				
	Ingen økonomisk værdi:	16	7	15	16
	Økonomisk værdi under 500.000 kr.:	57	51	50	53
	Økonomisk værdi 500.000 - 750.000 kr.:	24	23	20	24
	Økonomisk værdi 750.000 - 1 mio. kr.:	8	8	11	8
	Økonomisk værdi 1 mio. - 2 mio. kr.:	13	18	23	16
	Økonomisk værdi over 2 mio. kr.:	20	21	24	21
2.	Antal 3. instanssager i alt:	9	9	14	24
	Heraf sager med offentligretligt søgsmålsgrundlag:	1	1	0	1

Statistiske oplysninger for Retsplejerådets overvejelser vedrørende retternes saglige kompetence i borgerlige sager

III. Højesteret:		1993	1994	1995	1996
Behandling af ankesager fra Sø- og Handelsretten					
1.	Indleverede sager i alt:	42	42	28	32
	<i>Specificeret efter værdi, fordeler sagerne sig således:</i>				
	Ingen økonomisk værdi:	6	6	1	4
	Økonomisk værdi under 100.000 kr.:	8	7	6	8
	Økonomisk værdi 100.000 - 200.000 kr.:	6	5	3	4
	Økonomisk værdi 200.000 - 300.000 kr.:	7	6	6	4
	Økonomisk værdi 300.000 - 400.000 kr.:	1	3	1	1
	Økonomisk værdi 400.000 - 500.000 kr.:	6	2	2	3
	Økonomisk værdi 500.000 - 600.000 kr.:	2	4	0	1
	Økonomisk værdi 600.000 - 1 mio. kr.:	1	3	2	4
	Økonomisk værdi over 1 mio. kr.:	5	6	7	3
Obs! Ingen SH's-sager fra henholdsvis 1993 og 1996 var 3. instanssager. Der var én i 1994 (værdi 0,-) og én i 1995 (værdi ml. 200-300.000,-)					

Bilag 10

HØJESTERET

J.nr. 19 96-05-09/LKJ

29.04.97

I 1996 modtog Højesteret i alt 48 skattesager. Disse sagers samlede værdi udgjorde 30.777.400 kr.

Sagens værdi	Antal sager	Gennemsnitlig værdi pr. sag
0-199.999	31	62.941,62
200.000-399.999	6	294.710,46
400.000-599.999	4	542.097,89
600.000-799.999		
800.000-999.999	1	895.986,00
1 mio.-1.999.999	3	1.327.546,60
2 mio.-2.999.999	1	2.600.000,00
3 mio.-3.999.999		
4 mio.-4.999.999		
5 mio.-5.999.999		
6 mio.-6.999.999	1	6.624.319,50
7 mio.-7.999.999		
8 mio.-8.999.999		
9 mio.-9.999.999		
10 mio. og derover	1	10.786.611,00

Bilag 11

Statistiske oplysninger for Retsplejerådets overvejelser vedrørende retternes saglige kompetence i borgerlige sager					
II. Sø- og Handelsretten:		1993	1994	1995	1996
Der ønskes alene oplysning om borgerlige sager					
I.	Indleverede sager i alt:	232	471	594	602
<i>Specificeret efter værdi fordeler sagerne sig således:</i>					
Ingen økonomisk værdi:		43	96	52	64
Økonomisk værdi under 100.000 kr.:		38	77	168	140
Økonomisk værdi 100.000 - 200.000 kr.:		24	72	76	134
Økonomisk værdi 200.000 - 400.000 kr.:		27	67	115	126
Økonomisk værdi 400.000 - 600.000 kr.:		37	66	83	49
Økonomisk værdi 600.000 - 800.000 kr.:		12	16	20	14
Økonomisk værdi 800.000 - 1 mio. kr.:		14	19	22	17
Økonomisk værdi over 1 mio. kr.:		37	58	58	58

Bilag 12

Den nugældende formulering af de kapitler i retsplejeloven, der berøres af ændringerne i betænkningens lovudkast

LOV OM RETTENS PLEJE

Første bog. Domsmagten m.m.

Første afsnit. Domstolenes ordning

Kapitel 1

Retterne

§ 1. De almindelige domstole er Højesteret, landsretterne og byretterne samt Sø- og Handelsretten i København.

Stk. 2. Denne lovs regler finder alene anvendelse på rettens pleje ved de almindelige domstole, medmindre andet er bestemt i denne eller anden lov.

Stk. 3. **Militære** straffesager behandles efter lov om militær retspleje.

§ 1 a. Begæringer om genoptagelse af en straffesag, jfr. kapitel 86, kæremål vedrørende udelukkelse af en forsvarer, jfr. § 737, og sager om disciplinær forfølgning i de i §§ 49 og 55 nævnte tilfælde behandles og påkendes af den særlige klageret. Klageretten består af 3 ordentlige medlemmer, der efter indstilling af justitsministeren beskikkes af kongen på 10 år. Inden for dette tidsrum kan intet medlem afsættes uden ved dom, hvorimod et medlem udtræder, når betingelserne for dets beskikkelse ikke længere er til stede; genbeskikkelse kan ikke finde sted.

Stk. 2. De tre ordentlige medlemmer skal være en højesteretsdommer, en landsdommer og en byretsdommer; om beskikkelsen af disse medlemmer sker indstilling til justitsministeren fra henholdsvis højesteret, landsretterne og Den danske Dommerforening, således at der til hver af stillingerne foreslås fire personer, blandt hvilke beskikkelsen sker.

Stk. 3. I sager om genoptagelse af en straffesag og i kæremål vedrørende udelukkelse af en forsvarer tiltrædes retten desuden af to personer, hvoraf den ene skal være i virksomhed som advokat og udpeges blandt fire personer, der hertil bringes i forslag af advokatrådet, medens den anden skal være en beskikket universitetslærer i retsvidenskab eller en anden jurist med særlig videnskabelig uddannelse. På beskikkelsen af disse medlemmer, deres afgang m. v. finder reglerne i stk. 1 tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. For hvert af rettens medlemmer beskikker kongen efter tilsvarende regler som for vedkommende medlem en suppleant, der i fornødent fald tiltræder retten. For

dommerne og advokaten beskikkes suppleanterne blandt de i medfør af stk. 2 og 3 indstillede.

Stk. 5. Den som medlem beskikkede højsteretsdommer udfører hvervet som klagerettens præsident.

Stk. 6. Skriverforretningerne ved klageretten udføres gennem højsterets justitskontor, jfr. § 3, efter aftale mellem højsterets præsident og klagerettens præsident.

Stk. 7. Vederlag til klagerettens præsident og øvrige medlemmer fastsættes ved finansloven.

Stk. 8. Klagerettens sæde er i København, men retten kan i særlige tilfælde, når omstændighederne taler derfor, efter præsidentens bestemmelse også sættes andetsteds.

§ 2. Højsteret er øverste domstol for hele riget. Den har sit sæde i København og består af en præsident og 14 andre højsteretsdommere. I præsidentens sted træder i fornødent fald den efter embedsalder ældste af rettens tilstedeværende dommere.

Stk. 2. Når præsidenten ikke deltager i behandlingen af en sag, beklædes formandspladsen af den dommer, han efter forhandling med rettens medlemmer udpeger dertil.

§ 2 a. I afgørelsen af sager ved højsteret deltager, medmindre andet særligt er bestemt, mindst 5 dommere. Sagernes fordeling mellem dommerne bestemmes af præsidenten. Er i en sag de nødvendige antal højsteretsdommere ikke til rådighed, kan præsidenten tilkalde en eller flere landsdommere til at deltage i sagens behandling.

Stk. 2. Efter rettens nærmere bestemmelse kan følgende afgørelser træffes af udvalg, der består af mindst 3 dommere, og som sammensættes af præsidenten efter forhandling med rettens medlemmer:

- 1) Beslutninger og kendelser, der ikke træffes under domsforhandlingen i domssager,
- 2) i borgerlige sager domme, hvorved anke afvises, domme i sager, hvor indstævnte møder uden at rejse indsigelse, og domme, hvorved der alene tages stilling til spørgsmål om sagsomkostninger og processuelle straffe, og
- 3) domme i kæresager.

Stk. 3.1 det omfang retten finder det formålstjenligt, kan et enkelt af medlemmerne handle på udvalgets vegne. I vedtagelsen af domme og kendelser, bortset fra kendelser om afvisning af kæremål, skal dog alle udvalgets medlemmer deltage.

§ 3. Til højsteret hører et justitskontor, der forestås af en justitssekretær. Under justitssekretærens embedsområde hører oppebørsel af og regnskabsaflæggelse for retsafgifter samt de i kapitel 3 særligt nævnte forretninger. Der ansættes endvidere ved højsteret et antal protokolsekretærer og fuldmægtige. Højsterets præsident træffer be-

stemmelse om forretningernes fordeling.

§ 4. Der skal være 2 landsretter: østre landsret og vestre landsret. Under østre landsret henhører staden København og øernes amter, under vestre landsret Jyllands amter.

Stk. 2._Østre landsret, der har sit sæde i København, består af en præsident og 55 andre landsdommere; vestre landsret, der har sit sæde i Viborg, består af en præsident og 36 andre landsdommere.

Stk. 3._I præsidentens forfald træder i fornødent fald det efter embedsalder ældste tilstedeværende medlem af retten i hans sted.

§ 5. Landsretternes domsmyndighed omfatter dels behandling og påkendelse i første instans af retssager i det omfang, som bestemmes ved reglerne i denne lov, dels prøvelse i anden instans af byretternes behandlinger og afgørelser overensstemmende med de nævnte regler. Endvidere kan kære rejses for landsretten over byrettens afgørelser vedrørende de i § 14 a, c og e ommeldte forhold.

§ 6. I afgørelsen af sager ved landsretterne deltager, medmindre andet er bestemt, mindst 3 dommere. Uden for domsforhandlingen kan dog en enkelt dommer handle på rettens vegne. Sagerne fordeling mellem dommerne bestemmes af præsidenten efter forhandling med rettens medlemmer.

Stk. 2.1 nævningesager deltager 12 nævninger i sagens behandling. I domsmands-sager sammensættes retten af 3 landsdommere og 3 domsmænd.

Stk. i.JDersom domsforhandlingen i de i stk. 2 nævnte sager må antages at ville blive af længere varighed, kan rettens præsident bestemme, at suppleanter for landsdommerne og nævningerne eller domsmændene skal overvære forhandlingen. Suppleanterne for landsdommerne og domsmændene deltager ikke i rettens rådslagninger og afstemninger, som de dog efter retsformandens bestemmelse kan overvære. Suppleanterne for nævningerne deltager ikke i nævningernes rådslagninger og afstemninger. I øvrigt finder reglerne om nævninger og domsmænd tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse. Bliver nogen af landsdommerne, nævningerne eller domsmændene forhindret i at deltage i hele sagens behandling, indtræder en suppleant i hans sted.

Stk. 4._I søsager tiltrædes landsretten under domsforhandlingen af 2 sagkyndige medlemmer. I handelssager kan landsretten bestemme, at retten under domsforhandlingen skal tiltrædes af 2 sagkyndige medlemmer. Retten kan tilkalde de sagkyndige til retsmøder uden for domsforhandlingen, når den finder særlig anledning hertil, herunder navnlig i tilfælde af afhøring af parter eller vidner, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt.

Stk. 5._Ved søsager og handelssager forstås i denne lov borgerlige sager, i hvilke fagkundskab til søforhold eller til handelsforhold skønnes at være af betydning. Ved af-

gøreisen af, om en sag er en sø- eller handelssag, tages særligt hensyn til, om parterne ønsker, at retten skal tiltrædes af sagkyndige medlemmer.

Stk. 6.1 straffesager, der i 1. instans er behandlet ved søret, jfr. § 18 a, tiltrædes landsretten under domsforhandlingen af 2 sagkyndige medlemmer.

§ 6 a. I borgerlige sager, for hvis udfald anvendelsen af reglerne i kap. 5 a i lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m. v. er af væsentlig betydning, tiltrædes landsretten under domsforhandlingen af 2 sagkyndige medlemmer. Bestemmelsen i § 6, stk. 4, 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2.1 straffesager vedrørende overtrædelse af §§23 b og c i den i stk. 1 nævnte lov tiltrædes landsretten under domsforhandlingen af 2 sagkyndige medlemmer.

§ 7. Når rettens præsident ikke deltager i behandlingen af en sag, beklædes formandspladsen af den af rettens dommere, som præsidenten har beskikket dertil. Sådan beskikkelse sker for et år ad gangen og kan fornyes.

§ 8. I fornødent fald træder den efter embedsalder ældste af de dommere, af hvilke retten dannes, i formandens sted.

§ 9. Sø- og handelsretten i København består af en præsident, en eller flere vicepræsidenter, en dommer og et antal sagkyndige medlemmer. Forretningernes fordeling mellem præsidenten og vicepræsidenterne bestemmes af præsidenten efter forhandling med vicepræsidenterne. Sager vedrørende lov om markedsføring skal dog så vidt muligt behandles af én bestemt af dommerne.

Stk. 2. Under sø- og handelsretten hører de områder, der er henlagt under Københavns byret, retten på Frederiksberg og retterne i Gentofte, Lyngby, Gladsaxe, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Glostrup, Brøndbyerne, Tåstrup, Tårnby og Hørsholm.

Stk. 3. Under sø- og handelsretten hører følgende sager:

1. Sø- og handelssager, jfr. § 6, stk. 5.
2. Straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning.
3. Søforklaringer.
4. Foretagelse af retshandlinger til brug for andre retter i sø- og handelssager, jfr. § 6, stk. 5, i straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning, og i sager om afgivelse af søforklaring.
5. Behandling af konkursboer og begæring om gældssanering, ledelse af akkordforhandling og modtagelse af anmeldelser om betalingsstandsning, jfr. konkurslovens § 4.
6. Sager, der ved særlig lovbestemmelse er henlagt til retten.

Stk. 4. Søg- og handelssager om krav, der har en økonomisk værdi af højst 100.000 kr., henvises af Sø- og Handelsretten til vedkommende byret, medmindre de er omfattet af en eller flere af bestemmelserne i § 226, stk. 1, nr. 1-5, eller behandling findes mest hensigtsmæssigt at kunne ske i forbindelse med en anden sag, der verserer ved Sø- og Handelsretten. Inden Sø- og Handelsretten træffer afgørelse om henvisning, skal parterne have lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet. Sø- og Handelsrettens kendelse om spørgsmålet kan ikke indbringes for højere ret.

Stk. 5. Søg- og handelssager, jfr. § 6, stk. 5, der efter stk. 2 skulle behandles ved en anden ret, kan indbringes for sø- og handelsretten i København, når parterne er enige herom, jf. dog stk. 4.

Stk. 6. Sager, der opstår af ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, behandles kun ved sø- og handelsretten i det omfang, disse sager er henvist til denne ret efter bestemmelsen i § 226, stk. 3.

§ 9 a. I den enkelte sags behandling deltager præsidenten, en vicepræsident eller en dommer og efter reglerne i stk. 2-7 eventuelt tillige et antal af rettens sagkyndige medlemmer.

Stk. 2. Under domsforhandling i borgerlige sager tiltrædes retten af 2 sagkyndige. Retten kan tilkalde de sagkyndige til retsmøder uden for domsforhandlingen, når den finder særlig anledning hertil, herunder navnlig i tilfælde af afhøring af parter eller vidner, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt.

Stk. 3. I straffesager tiltrædes retten under domsforhandlingen og pådømmelsen af 2 sagkyndige. Tilkaldelse af sagkyndige er dog ikke nødvendig i sager, som fremmes til dom uden udfærdigelse af anklageskrift i medfør af § 925, eller i sager, som afgøres ved dom i henhold til § 934, stk. 1, eller § 935, stk. 1, eller slutes i henhold til § 936 eller § 937.

Stk. 4. Retten kan også i øvrigt i straffesager tilkalde 2 sagkyndige.

Stk. 5. Under afgivelse af søforklaring tiltrædes retten af 2 sagkyndige.

Stk. 6. Ved afgørelse af tvistigheder i konkursboer om, hvorvidt en anmeldt fordring skal anerkendes, tiltrædes retten af 2 sagkyndige, såfremt sag til afgørelse af tvisten ville være søeller handelssag, jfr. § 6, stk. 5. I øvrigt kan retten ved behandlingen af konkursboer tilkalde en eller flere sagkyndige.

Stk. 7. Retten kan i alle sager tilkalde 4 sagkyndige i stedet for 2, når sagens karakter taler derfor. I sager vedrørende lov om markedsføring tilkaldes altid 4 sagkyndige under domsforhandlingen, medmindre retten efter parternes anmodning bestemmer, at der kun skal tilkaldes 2 sagkyndige, eller - i straffesager - at sagen skal behandles uden tilkaldelse af sagkyndige.

§ 10. Til hver landsret og sø- og handelsretten hører et justitskontor, der forestås af en justitssekretær. Under justitssekretærens embedsområde hører oppebørsel af og

regnskabsaflæggelse for retsafgifter samt de i kapitel 3 særligt nævnte forretninger. Der ansættes desuden ved disse retter et antal fuldmægtige. Rettens præsident træffer bestemmelse om forretningernes fordeling.

§ 11. Domsbehandling af landsretssager, i hvilke nævninger eller domsmænd skal medvirke, foregår dels på det sted, hvor landsretten har sit sæde, dels på andre af justitsministeren dertil fastsatte steder i landsretskredsen. Justitsministeren bestemmer, hvilke dele af landsretskredsen der skal henlægges til hvert af disse tingsteder.

Stk. 2. Landsretten kan bestemme, at retten skal sættes uden for det sædvanlige tingsted.

§ 12. Landet inddeles i 82 retskredse. Justitsministeren kan foretage forandringer i retskredsens område, medmindre forandringen indebærer oprettelse eller nedlæggelse af en retskreds. Det påhviler justitsministeriet at udsende en fortegnelse over retskredsene med angivelse af området for hver af kredsene.

§ 13. Byrettens virkekreds omfatter behandling og påkendelse af retssager og foretagelse af retshandlinger i det omfang, som bestemmes ved reglerne i denne lov.

§ 14. Til byretternes virkekreds hører uden for den egentlige retspleje, hvortil også regnes skifteforvaltning og foged- og auktionsforretninger:

- a. tinglysningsvæsenet,
- b. oppebørsel af retsafgifter og regnskabsaflæggelse herfor,
- c. udmeldelse af syns- og skøns mænd uden for retsplejen, for så vidt den ikke kan ske af øvrigheden,
- d. retshjælpsforretninger,
- e. notarialforretninger

samt uden for Københavns byrets område:

- f. . tilsyn med og revision af dødsboer, der behandles af eksekutorer.

Stk. 2. Justitsministeren fastsætter regler om notarialforretninger.

Stk. 3. Skifteretten bistår ægtefællen og arvingerne med udfærdigelse af anmeldelser og opgørelser, der skal indgives til skifteretten i henhold til skifteloven, arveloven og arveafgiftsloven, medmindre udfærdigelsen på grund af boets størrelse eller beskaffenhed vil være særlig tidkrævende eller kræve særlige undersøgelser. Skifteretten vejleder endvidere om betingelserne for og fremgangsmåden ved indgivelse af ansøgning om gældssanering.

§ 15. Københavns byret består af en præsident og 36 andre dommere.

Stk. 2. Retten i Århus består af en præsident og 13 andre dommere.

Stk. 3. Retten i Odense består af en præsident og 10 andre dommere.

Stk. 4. Retten i Ålborg består af en præsident og 9 andre dommere.

Stk. 5. Retten i Roskilde består af en præsident og 7 andre dommere.

Stk. 6. Københavns byret og retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde deles i afdelinger, som hver beklædes af en enkelt dommer. Almindelige regler om forretningernes fordeling mellem afdelingerne fastsættes af rettens præsident med justitsministerens godkendelse. Sagernes fordeling mellem dommerne bestemmes af præsidenten efter forhandling med rettens medlemmer.

§ 16. Til Københavns byret hører et justitskontor, der forestås af en justitssekretær. Under justitssekretærens embedsområde hører oppebørsel af og regnskabsaflæggelse for retsafgifter vedrørende domssager samt de i kapitel 3 særligt nævnte forretninger.

Stk. 2. Oppebørsel af indtægter vedrørende skifte-, foged- og tinglysningforretninger samt regnskabsaflæggelse herfor hører under den dommer eller fuldmægtig, som præsidenten bemyndiger dertil.

§ 16 a. Retten i Randers består af 4 dommere. Retten på Frederiksberg samt retterne i Lyngby, Ballerup, Esbjerg, Horsens og Herning består af 3 dommere. Retterne i Tåstrup, Hørsholm, Svendborg, Haderslev og Skanderborg består af 2 dommere.

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte retter deles i afdelinger, som hver beklædes af en enkelt dommer.

Stk. 3. Ved de i stk. 1 nævnte retter varetages rettens administration af den dommer, der er udnævnt hertil. Almindelige regler om forretningernes fordeling mellem afdelingerne fastsættes af den administrerende dommer med Justitsministeriets godkendelse. Sagernes fordeling mellem dommerne bestemmes af den administrerende dommer efter forhandling med det eller de øvrige medlemmer af retten.

§ 17. Der ansættes 2 dommere ved retterne i Gentofte, Gladsaxe, Glostrup, Helsingør, Hillerød, Frederikssund, Holbæk, Slagelse, Næstved, Sønderborg, Vejle, Kolding, Fredericia, Silkeborg, Viborg, Frederikshavn og Hjørring.

Stk. 2. Almindelige regler om forretningernes fordeling mellem dommere ved de i stk. 1 nævnte retter fastsættes af justitsministeren, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. Ved første ledighed i en af dommerstillingerne ved de i stk. 1 nævnte retter skal der ske udnævnelse i stillingen med forbehold om senere indførelse af administrationsordning. Ved ledighed i den anden stilling indføres administrationsordning ved den pågældende ret, og en af dommerne udnævnes til administrerende dommer. § 16 a, stk. 3, 2. og 3. pkt., finder i så fald tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. De øvrige byretter består hver af én dommer.

§ 17 a. Fuldmægtige ved byretterne og ved sø- og handelsretten i København er bemyndiget til at udføre foged-, skifte-, og notarialforretninger, de i § 1018, stk. 1, nævnte forhør, søforklaringer og tinglysningsforretninger i det omfang, hvori det af dommeren eller rettens præsident overdrages dem at udføre disse forretninger. Bemyndigelse til at udføre andre dele af de egentlige dommerforretninger kan meddeles af justitsministeren.

Stk. 2._Ved byretterne og ved sø- og handelsretten i København kan der meddeles andre personer bemyndigelse til at udføre foged-, skifte-, notarial- og tinglysningsforretninger samt faderskabssager, såfremt der ikke skal træffes afgørelse i tvistigheder. Personer, der er bemyndiget til at udføre fogedforretninger, kan dog efter dommerens nærmere bestemmelse træffe afgørelser efter § 490, § 494, stk. 2 og 3, og § 525. For så vidt angår sø- og handelsretten i København, Københavns byret og retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, meddeles bemyndigelsen af rettens præsident. For så vidt angår de i § 16 a, stk. 1, nævnte retter, meddeles bemyndigelsen af den administrerende dommer. Ved de øvrige retter meddeles bemyndigelsen af dommeren.

§ 18. Antages domsforhandlingen i en straffesag, der behandles ved byretten, at ville blive af længere varighed, kan landsrettens præsident efter indstilling fra dommeren bestemme, at forhandlingen skal overværes af en suppleant for denne. For så vidt angår Københavns byret og retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, træffes bestemmelsen af rettens præsident. Suppleanten deltager ikke i rettens rådslagninger og afstemninger, men kan efter dommerens bestemmelse overvære disse. Suppleanten indtræder i stedet for dommeren, såfremt denne bliver forhindret i at beklæde retten ved sagens behandling og pådømmelse.

Stk. 2._I straffesager, hvor domsmænd medvirker, tiltrædes byretten af 2 domsmænd. Formandspladsen beklædes af dommeren. Antages domsforhandlingen i en sådan sag at ville blive af længere varighed, kan dommeren bestemme, at forhandlingen skal overværes af en suppleant, eventuelt to suppleanter, for domsmændene. For så vidt angår Københavns byret og de i § 15, stk. 2-4, og § 16 a, stk. 1, nævnte retter, træffes bestemmelsen herom af rettens præsident eller den dommer, der er beskikket i medfør af § 16 a, stk. 3, efter indstilling fra dommeren. Suppleanten deltager ikke i rettens rådslagninger og afstemninger, men kan efter retsformandens bestemmelse overvære disse. I øvrigt finder reglerne om domsmænd tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse. Suppleanten tiltræder retten, såfremt en af domsmændene bliver forhindret i at medvirke ved sagens behandling og pådømmelse.

§ 18 a. Uden for det i § 9, stk. 2, nævnte område og ved henvisning efter § 9, stk. 4, virker byretten som søret i følgende sager:

1. Søsager, jfr. § 6, stk. 5.

2. Straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning.
3. Søforklaringer.
4. Foretagelse af retshandlinger til brug for andre retter i søsager, jfr. § 6, stk. 5, i straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning, og i sager om afgivelse af søforklaring.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 9 a, stk. 2-5, om medvirken af sagkyndige finder tilsvarende anvendelse.

§ 18 b. Uden for det i § 9, stk. 2, nævnte område og ved henvisning efter § 9, stk. 4, kan byretten i handelssager, jfr. § 6, stk. 5, bestemme, at retten under domsforhandlingen skal tiltrædes af 2 sagkyndige dommere. Retten kan tilkalde de sagkyndige til retsmøder uden for domsforhandlingen, når den finder særlig anledning hertil, herunder navnlig i tilfælde af afhøring af parter eller vidner, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt. Bestemmelsen i 2. pkt. finder tilsvarende anvendelse ved foretagelse af retshandlinger til brug for andre retter i handelssager.

§ 18 c. Bestemmelserne i § 9 a, stk. 2-4, om medvirken af sagkyndige finder tilsvarende anvendelse ved byrettens behandling af borgerlige sager, for hvis udfald anvendelsen af reglerne i kap. 5 a i lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m. v. er af væsentlig betydning, og straffesager vedrørende overtrædelse af denne lovs §§ 23 b og c.

§ 18 d. Under behandling af konkursboer kan **sagkyndige** dommere tilkaldes efter reglerne i §§ 6, stk. 4, 18 a, stk. 2, og 18 b.

§ 19. Justitsministeren fastsætter tingstederne for **byretterne**.

Stk. 2. Tildeles der en retskreds flere tingsteder, fastsætter justitsministeren de dele af kredsen, som med hensyn til rettens ordentlige møder skal henhøre til ethvert af disse. Dommeren er pligtig ved de ordentlige retsmøder på ethvert tingsted i kredsen at modtage dokumenter, som indleveres til lysning eller aflysning, samt efter forudbegæring at udlevere lyste og aflyste dokumenter.

Stk. 3. Dommeren skal have bolig ved kredsens tingsted (hovedtingsted). Dog kan justitsministeren tilstede afvigelse herfra.

Stk. 4. **Skønnes** det efter omstændighederne fornødent, kan justitsministeren bestemme, at dommeren på et eller flere steder i retskredsen uden for hovedtingstedet vil have at indrette en afdeling af sit embedskontor. Justitsministeren træffer bestemmelse om kontordagenes antal og kontortidens længde.

Stk. 5. Reglen i § 11, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse på byretterne.

§ 20. Sø- og handelssager kan behandles ved de for almindelige borgerlige retssager dannede retter, når begge parter er enige herom.

Stk. 2. Anmodning om, at en sag skal behandles som sø- eller handelsretssag eller indsigelse derimod, skal fremsættes i 1. retsmøde eller, såfremt sagen forberedes skriftligt, før skriftvekslingens slutning. Retten kan dog i særlige tilfælde tage hensyn til en anmodning eller indsigelse, der fremsættes senere, men dog inden domsforhandlingens begyndelse.

§ 21. Regeringens ret til at anordne ekstraordinære retter vedbliver indtil videre i sit nuværende omfang, dog at særdomstole med dømmende myndighed ikke kan ned-sættes. De ekstraordinære retter skal i sager, der omfattes af nærværende lov, anvende denne lovs regler bortset fra bestemmelserne om retskredsens grænser, og deres afgørelser kan påkæres umiddelbart til højesteret.

§ 21 a. Justitsministeren kan anmode en eller flere dommere om at gennemføre en undersøgelse af nærmere bestemte sager. Justitsministeren kan bestemme, at der skal deltage sagkyndige i undersøgelsen.

Stk. 2. Undersøgelsesretten har ingen dømmende myndighed.

Stk. 3. Undersøgelsen gennemføres efter reglerne i denne lov. Undersøgelsesretten kan dog i særlige tilfælde bestemme, at undersøgelsen skal foregå for lukkede døre. Bestemmelserne om retskredsens grænser og bestemmelsen i § 169 finder ikke anvendelse.

Stk. 4. Undersøgelsesrettens afgørelser kan påkæres umiddelbart til Højesteret.

Stk. 3. Undersøgelsen afsluttes med en beretning. Beretningen offentliggøres af justitsministeren, medmindre ganske særlige grunde taler imod offentliggørelse.

Tredje bog. Den borgerlige retspleje

Første afsnit. Almindelige bestemmelser

Kapitel 21

Saglig kompetence

§ 224. Borgerlige retssager behandles i 1. instans ved byret, medmindre andet er bestemt i denne eller anden lov.

§ 225. Ved landsret behandles i 1. instans sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der har den øverste administrati-

ve kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og private. Dette gælder dog ikke de i kapitel 43 a og 43 b omhandlede sager.

Stk. 2. Parterne kan vedtage, at sager, der efter stk. 1 er landsretssager, skal behandles ved byret.

§ 226. Byretten kan med undtagelse af de i stk. 2 og 3 nævnte sager efter begæring af en part henvise en sag til behandling ved landsret, såfremt

- 1) sagen er af principiel karakter,
- 2) sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne,
- 3) sagen har særlig indgribende betydning for en part,
- 4) sagen rejses af eller mod en offentlig myndighed eller institution,
- 5) sagen rejser spørgsmål om anvendelse af fællesmarkedsret eller fremmed ret eller
- 6) sagen efter indhentet udtalelse fra landsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved landsretten.

Stk. 2. Reglerne i stk. 1 gælder ikke for de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b og 44 omhandlede sager.

Stk. 3. Byretten kan efter begæring af en part henvise sager, der opstår af ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, til behandling ved Sø- og Handelsretten i København, såfremt fagkundskab til sø- og handelsforhold skønnes at være af betydning for sagens afgørelse og henvisningen er begrundet i en eller flere af bestemmelserne i stk. 1, nr. 1-5.

Stk. 4. Begæring om henvisning efter stk. 1 og 3 skal så vidt muligt fremsættes i 1. retsmøde eller, såfremt sagen forberedes skriftligt, før skriftvekslingens slutning. Retten kan dog i særlige tilfælde henvise sagen efter en begæring, der fremsættes senere, men dog inden domsforhandling er begyndt.

Stk. 5. Afgørelse af, om sagen skal henvises eller ikke, træffes ved kendelse. En kendelse, hvorved sagen henvises, kan ikke indbringes for højere ret.

§ 227. Sager om krav, der har en økonomisk værdi over 500.000 kr., skal henvises til behandling ved landsret, såfremt en af parterne begærer det. Reglerne i § 226, stk. 4 og 5, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Sagsøger kan endvidere anlægge de i stk. 1 nævnte sager ved landsretten.

§ 228. Sagens værdi bestemmes efter påstanden i stævningen. Omfatter påstanden flere krav fra samme part, er sagens værdi den samlede værdi af disse krav. Renter, sagsomkostninger og værdien af en modydelse, hvoraf krav måtte være betinget, medregnes ikke.

Stk. 2. Angår påstanden en ydelse, der skal betales et ubestemt antal gange, beregnes værdien ved at multiplicere ydelserne pr. år med 10. Angår påstanden en ydelse, der skal betales et bestemt antal gange, beregnes værdien ved at multiplicere ydelserne pr. gang med antallet af gange, ydelserne skal betales. Værdien kan dog ikke overstige ydelserne pr. år multipliceret med 10. Er ydelserne ikke af samme størrelse, lægges ydelserne for det sidste år inden sagens anlæg til grund for beregningen.

§ 229. Kan sagens værdi ikke bestemmes på grundlag af påstanden i stævningen, men angår sagen dog krav af økonomisk værdi, skal sagsøgeren anslå værdien så nøjagtigt som muligt. Om fornødent ansætter retten værdien ved et skøn.

§ 230. Udvides påstanden i en sag om krav af økonomisk værdi, der er anlagt ved byret, ud over den i § 227 nævnte grænse, henvises sagen efter en af parternes begæring til fortsat behandling ved landsretten. Reglerne i § 226, stk. 4 og 5, finder tilsvarende anvendelse.

§ 231. (Ophævet).

§ 232. Retten påser af egen drift, at den har saglig kompetence til at behandle sagen.

Stk. 2. Har retten ikke saglig kompetence til at behandle sagen eller et af de rejste krav, henviser den sagen eller kravet til afgørelse ved rette domstol, såfremt sagen eller kravet hører under en almindelig domstol eller boligret. Retten kan dog beslutte at færdigbehandle sagen, såfremt kompetencespørgsmålet først kommer til afgørelse under sagens gang.

Stk. 3. **Afgørelse** om henvisning træffes ved kendelse. Er retten ikke kompetent, og kan henvisning ikke ske, afviser retten sagen ved dom.

§§ 233-234. (Ophævet).

Kapitel 36

Anke

§ 368. Domme afsagt af en byret kan af parterne ankes til den landsret, i hvis kreds byretten ligger. Angår sagen krav, der efter påstanden har en økonomisk værdi af højst 10.000 kr., kan dommen kun ankes med justitsministerens tilladelse, jf. stk. 2.

Stk. 2. Justitsministeren kan meddele tilladelse til anke af domme, der efter stk. 1 ikke kan indbringes for landsretten. Bestemmelserne i § 371 og § 372, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse. Fristen for indgivelse af ansøgning er dog 4 uger.

Stk. 3._Domme, der er afsagt af en landsret som 1. instans og af sø- og handelsretten i København, kan af parterne ankes til højesteret, for så vidt ikke andet er bestemt ved lov.

Stk. 4._Anken kan omfatte afgørelser, der er truffet under sagen, for så vidt ikke andet er bestemt ved lov.

Stk. J._Bestemmelser om sagsomkostninger og processuelle straffe i domme, som er afsagt af en landsret og af sø- og handelsretten i København, kan kun ankes særskilt til højesteret med tilladelse fra justitsministeren. Bestemmelserne i § 371 finder tilsvarende anvendelse.

§ 369. Anke kan ske til forandring, ophævelse eller hjemvisning.

Stk. 2._Bestemmelser i domme, der er afsagt af en byret, om sagsomkostninger og processuelle straffe kan kun indbringes særskilt for landsret ved kære, jfr. § 391, stk. 1.

Stk. 3._Domme, hvorved retten afviser sagen, fordi den ikke er indbragt for rette domstol eller ikke rettidigt er indbragt for domstolene eller for ankeretten, kan kun indbringes for højere ret ved kære, jfr. § 391, stk. 2.

Stk. 4._Den, der er dømt som udebleven eller uden at have svaret, kan kun anke dommen under påberåbelse af fejl ved sagsbehandlingen.

§ 370. Parterne kan ikke give afkald på anke, inden dommen i den pågældende sag er afsagt.

§ 371. Domme, der er afsagt af en landsret som 2. instans, kan ikke ankes. Justitsministeren kan dog meddele tilladelse til prøvelse i 3. instans, såfremt sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor.

Stk. 2._Ansøgning om tilladelse efter stk. 1, 2. pkt., skal indgives til justitsministeriet inden 8 uger efter dommens afsigelse. Justitsministeren kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden ét år efter afsigelsen.

§ 372. Ankefristen er 4 uger ved anke fra byret til landsret og 8 uger ved anke fra landsret og fra sø- og handelsretten i København til højesteret. Fristen regnes fra dommens afsigelse, jfr. § 219.

Stk. 2._Anke sker ved indlevering af ankestævning på ankeinstansens kontor. Indlevering skal ske inden ankefristens udløb eller, hvis der er meddelt tilladelse efter § 371, inden 4 uger efter, at tilladelsen er meddelt ansøgeren. **Indleveres** stævningen senere, afvises anken. Justitsministeren kan dog undtagelsesvis tillade anke indtil ét år ef-

ter dommens afsigelse. Stævningen skal i så fald indleveres inden 4 uger efter tilladelsens meddelelse.

Stk. i. En anke, der hæves eller afvises af anden grund end overskridelse af fristen efter stk. 2, kan med rettens tilladelse på ny tages under behandling, såfremt ny ankestævning indleveres på rettens kontor inden 2 uger efter det retsmøde, hvori sagen blev hævet eller afvist.

§ 373. Ankestævningen skal indeholde:

- 1) angivelse af den dom, der ankes,
- 2) angivelse af indstævntes adresse,
- 3) appellantens påstand,
- 4) angivelse af de anbringender, dokumenter og andre beviser, som appellanten vil påberåbe sig, og som ikke var påberåbt i foregående instans, og
- 5) angivelse af en postadresse i Danmark, hvortil meddelelser til appellanten vedrørende sagen kan sendes, og hvor forkyndelser kan ske.

Stk. 2. Med ankestævningen skal indleveres en udskrift af den dom, der ankes, og genparter af ankestævningen. Endvidere indleveres genparter af de i stk. 1, nr. 4, nævnte dokumenter, for så vidt de er i appellantens besiddelse. Rettens præsident kan fastsætte bestemmelser om antallet af genparter.

§ 374. Opfylder ankestævningen ikke kravene i § 373, stk. 1, nr. 1, 3 og 5, og er den herefter uegnet til at danne grundlag for sagens behandling, underrettes appellanten om, at sagen ikke kan fremmes. Efter appellantens anmodning træffes afgørelse om afvisning af anken ved kendelse. Det samme gælder, såfremt appellanten ikke inden en af retten fastsat frist fremsender udskrift af dommen og genpart af de i § 373, stk. 2, nævnte dokumenter.

§ 375. Retten lader ankestævningen forkynde for indstævnte på grundlag af de oplysninger, som ankestævningen indeholder, og pålægger indstævnte at afgive svarskrift, medmindre han alene påstår dommen stadfæstet i overensstemmelse med § 377, stk. 1. Retten bestemmer samtidig, om afgivelse af svarskrift skal ske ved fremlæggelse i et retsmøde eller ved indlevering til retten. Indstævnte skal i forbindelse med forkyndelsen gøres bekendt med, at han anses for at have påstået stadfæstelse, hvis han henholdsvis udebliver fra retsmødet eller ikke rettidigt indleverer svarskrift. Varslet for indkaldelsen til retsmødet eller fristen for svarskriftets indlevering til retten skal i almindelighed være på mindst 2 uger. Varslet eller fristen, der regnes fra forkyndelsen,

kan efter anmodning forlænges.

§ 376. Svarskriftet skal indeholde:

- 1) indstævntes påstand,
- 2) angivelse af de anbringender, dokumenter og andre beviser, som indstævnte vil påberåbe sig, og som ikke var påberåbt i 1. instans, og
- 3) angivelse af en postadresse i Danmark, hvortil meddelelser til indstævnte vedrørende sagen kan sendes, og hvor forkyndelse kan ske.

Stk. 2. Indsigelser mod anken, som kan frafaldes, skal fremsættes i svarskriftet. Påstår indstævnte anken afvist, og ønsker han dette spørgsmål påkendt særskilt, jfr. § 253, kan han indskrænke sig til i svarskriftet at fremsætte sine indsigelser mod anken.

Stk. 3. Svareskriftet skal være ledsaget af de i stk. 1, nr. 2, nævnte dokumenter, for så vidt de er i indstævntes besiddelse.

Stk. 4. Har retten truffet bestemmelse om afgivelse af svarskrift ved fremlæggelse i et retsmøde, skal indstævnte overgive en genpart af skriftet og de ledsagende dokumenter til appellanten senest samtidig med fremlæggelsen. Har retten bestemt, at afgivelse skal ske ved indlevering til retten, sender indstævnte en genpart af skriftet og de ledsagende dokumenter til appellanten senest samtidig med indleveringen.

§ 377. Afgivelse af svarskrift er unødvendig, såfremt indstævnte påstår dommen stadfæstet og ikke under anken ønsker at påberåbe sig andre anbringender, dokumenter og lignende end dem, der var påberåbt i foregående instans.

Stk. 2. Indstævnte anses for at have påstået stadfæstelse i henhold til stk. 1, såfremt han ikke rettidigt afgiver svarskrift i overensstemmelse med rettens bestemmelse, jfr. § 375. Har retten bestemt, at svareskrift skal afgives ved indlevering til retten, underretter denne appellanten, såfremt svareskrift ikke er indleveret rettidigt.

§ 378. Retten bestemmer, om forberedelsen af anken skal fortsætte ved udveksling af yderligere processkrifter eller afholdelse af retsmøder, eller om forberedelsen skal sluttes og sagen straks berammes til domsforhandling. Bestemmelserne i § 376, stk. 3 og 4, finder tilsvarende anvendelse med hensyn til indlevering af yderligere processkrifter. De trufne bestemmelser kan senere ændres.

Stk. 2. Retten kan pålægge en part at indlevere et processkrift inden en af retten fastsat frist. Såfremt et processkrift ikke indleveres rettidigt, finder reglerne i § 386 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Afholdes et forberedende møde, kan retten bestemme, at domsforhandlingen skal foregå i tilslutning til dette, såfremt parterne er enige herom, eller sagen findes tilstrækkeligt oplyst og også i øvrigt egnet til straks at domsforhandles.

§ 379. Efter at ankestævningen er forkyndt for indstævnte, kan appellanten ikke

hæve sagen, såfremt indstævnte rettidigt, jfr. § 375, fremsætter anden påstand end stadfæstelse og ønsker sagen fremmet.

§ 380. Dokumenter og genparten af dokumenter, som en part ønsker at påberåbe sig, men som ikke tidligere er fremsendt, samt meddelelse om andre beviser, som en part ønsker at føre under domsforhandlingen, men som ikke er angivet i hans processkrifter, skal sendes til retten og modparten snarest muligt og ikke senere end 2 uger før domsforhandlingen.

Stk. 2. Anmodning om bevisførelse uden for domsforhandlingen skal fremsættes snarest muligt og senest 2 uger efter, at retten har modtaget svarskrift eller et senere processkrift.

§ 381. Retten kan tillade en part at føre beviser, som ikke er angivet i overensstemmelse med § 380, såfremt overskridelse af fristen må anses for undskyldelig.

§ 382. Påstande, som har været gjort gældende i foregående instans, men ikke er fremsat i ankestævningen eller i et rettidigt afgivet svarskrift, jf. § 375, og som heller ikke er omfattet af § 377, kan retten nægte fremsat, selv om modparten ikke protesterer, såfremt påstanden burde have været fremsat tidligere under anken.

Stk. 2. Indsigelser som nævnt i § 376, stk. 2, der ikke i overensstemmelse med denne bestemmelse er angivet i svarskriftet, kan kun tages under påkendelse, såfremt de i § 383, stk. 2, angivne betingelser er opfyldt.

§ 383. Påstande og anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, kan, hvis modparten protesterer, kun tages i betragtning med rettens tilladelse.

Stk. 2. Retten kan meddele tilladelse efter stk. 1, såfremt det anses for undskyldeligt, at de pågældende påstande og anbringender ikke tidligere er fremsat, eller der er grund til at antage, at nægtelse af tilladelse vil medføre et uforholdsmæssigt tab for parten. Ved anke til landsret kan tilladelse tillige meddeles, hvis modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser.

Stk. 3. Er påstande og anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, ikke fremsat i ankestævningen eller i et rettidigt afgivet svarskrift, jf. § 375, kan retten, selv om modparten ikke protesterer, nægte fremsættelsen, såfremt de burde have været fremsat tidligere under anken. Det samme gælder anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, og som ikke er fremsat under forberedelsen af anken.

§ 384. Påstande og anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, som ville gøre det nødvendigt for retten at tage stilling til forhold, som ikke

har foreligget for den foregående instans, kan retten nægte fremsat under anken, selv om modparten ikke protesterer.

§ 385. I ankesager, der behandles ved landsret, finder § 365, stk. 3, tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. I ankesager, der behandles af højesteret, påhviler det appellanten at udarbejde og inden en af retten fastsat frist at indsende en ekstrakt af den indankede sags dokumenter til retten til brug for dokumentationen af denne under domsforhandlingen. Rettens præsident kan efter forhandling med Advokatrådet fastsætte almindelige regler om ekstraktens udformning og indsendelse til højesteret.

§ 386. Udebliver appellanten fra noget retsmøde ved den ret, til hvilken sagen er anket, afviser retten anken. Det samme gælder, hvis appellanten ikke rettidigt har indsendt behørigt udformet ekstrakt til højesteret. Har indstævnte nedlagt anden påstand end stadfæstelse, fremmes sagen efter indstævntes anmodning på grundlag af det foreliggende skriftlige materiale samt indstævntes bevisførelse og mundtlige indlæg. Sker udeblivelsen under sagens forberedelse, kan retten dog efter indstævntes anmodning i stedet tillade, at sagen fremmes på grundlag af det foreliggende skriftlige materiale og et skriftligt indlæg fra indstævnte. Afholdes yderligere retsmøder, indkaldes også appellanten hertil. Har indstævnte udvidet sin påstand eller fremsat anbringender, der ikke var påberåbt i 1. instans, kan hensyn hertil kun tages, såfremt ændringen eller fremsættelsen er foretaget i et retsmøde, hvor appellanten var mødt, eller i et processkrift, der er forkyndt for appellanten.

Stk. 2. Udebliver indstævnte fra noget retsmøde ved den ret, til hvilken sagen er anket, fremmes sagen på grundlag af det foreliggende skriftlige materiale samt appellants bevisførelse og mundtlige indlæg. Sker udeblivelsen under sagens forberedelse, kan retten dog efter appellants anmodning i stedet tillade, at sagen fremmes på grundlag af det foreliggende skriftlige materiale og et skriftligt indlæg fra appellanten. Afholdes yderligere retsmøder, indkaldes også indstævnte hertil. Har appellanten udvidet sin påstand eller fremsat anbringender, der ikke var påberåbt i 1. instans, kan hensyn hertil kun tages, såfremt ændringen eller fremsættelsen er foretaget i et retsmøde, hvor indstævnte var mødt, eller i et processkrift, der er forkyndt for indstævnte.

Stk. 3. Udebliver begge parter fra noget retsmøde ved den ret, til hvilken sagen er anket, hæver retten anken.

Stk. 4. Udeblivelse fra et retsmøde under genoptagelse af forberedelsen har kun den i stk. 1-3 angivne virkning, såfremt dette er angivet i indkaldelsen.

Stk. 5. Retten kan undlade at tillægge en parts udeblivelse virkning efter stk. 1-3, navnlig hvor udeblivelsen må antages at skyldes lovligt forfald, eller modparten ønsker sagen udsat.

§ 387. Retten kan bestemme, at domsforhandlingen eller en del af denne skal foregå skriftligt, hvis

- 1) parterne er enige herom,
- 2) genstanden for forhandlingen alene er, om anken kan fremmes, eller
- 3) det i øvrigt på grund af sagens særlige beskaffenhed findes hensigtsmæssigt.

§ 388. Har ankeinstansen hjemvist sagen, kan enhver af parterne inden 4 uger efter dommens afsigelse indgive skriftlig anmodning om fornyet behandling af sagen til den ret, til hvilken sagen er hjemvist. I tilfælde af fristoverskridelse finder § 372, stk. 2, tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Med anmodningen om fornyet behandling skal følge en udskrift af hjemvisningsdommen. Sagen fremmes derefter efter lovens almindelige regler.

Kapitel 37

Kære

§ 389. Kendelser og beslutninger, der er afsagt af en byret, kan, medmindre andet er bestemt i loven, kæres til den landsret, i hvis kreds byretten ligger.

Stk. 2. Kendelser og beslutninger om sagsomkostninger, der er fastsat til højst 10.000 kr., kan kun kæres til landsretten med justitsministerens tilladelse. Bestemmelserne i § 392, stk. 2, og § 394, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Kendelser og beslutninger, der er afsagt af en landsret eller af sø- og handelsretten i København, kan, medmindre andet er bestemt i loven, kæres til højesteret.

§ 390. Efter at der er afsagt dom i en sag, kan afgørelser, der er truffet under sagen, ikke kæres af en part, og retten kan ophæve en allerede iværksat kære, såfremt det spørgsmål, afgørelsen angår, kan inddrages under en senere anke af sagen.

§ 391. Bestemmelser i domme afsagt af en byret om sagsomkostninger, der er fastsat til mere end 10.000 kr., og om processuelle straffe kan indbringes særskilt for landsret ved kære.

Stk. 2. Justitsministeren kan give tilladelse til kære af bestemmelser i domme om sagsomkostninger, der efter stk. 1 ikke kan indbringes for landsretten. Bestemmelserne i § 392, stk. 2, og § 394, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Domme, hvorved retten afviser sagen, fordi den ikke er indbragt for rette domstol eller ikke rettidigt er indbragt for domstolene eller ankeretten, kan indbringes for højere ret ved kære.

§ 392. Landsrettens afgørelse i følgende sager kan ikke kæres:

- 1) afgørelser i kæresager,

- 2) kendelser og beslutninger, der afsiges under behandling af en ankesag, såfremt byretten har taget stilling til det spørgsmål, som afgørelsen angår, og
- 3) enstemmige kendelser og beslutninger, som afsiges under sagsforberedelsen eller domsforhandlingen, jfr. kapitel 33-34, eller som afsiges efter §§ 378 eller 381-384 under behandlingen af en ankesag.

Stk. 2. Når særlige grunde taler derfor, kan justitsministeren give tilladelse til kære af de i stk. 1 nævnte afgørelser. Ansøgning om kæretilladelse skal indgives til justitsministeriet inden 2 uger efter, at afgørelsen er truffet. Justitsministeren kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 6 måneder efter, at afgørelsen er truffet.

§ 393. Kære kan iværksættes af enhver, over for hvem kendelsen eller beslutningen indeholder en afgørelse.

Stk. 2. Kære sker ved indlevering af et kæreskrift til den ret, hvis afgørelse kæres. Skriftet skal indeholde den kærendes påstand og om fornødent en angivelse af de grunde, hvorpå kæren støttes. En genpart af kæreskriftet skal samtidig sendes til modparten.

Stk. 3. Kære af afgørelser, der er afsagt af en byret, kan dog altid fremsættes mundtligt til retsbogen. Det samme gælder kære af afgørelser, der er afsagt af en landsret eller af sø- og handelsretten i København, og som iværksættes af vidner, syns- og skøns mænd eller de i § 299 nævnte tredjemænd.

Stk. 4. Kære kan støttes på nye anbringender og beviser.

§ 394. Kærefristen, der regnes fra den dag, afgørelsen er truffet, er 2 uger, jfr. § 219.

Stk. 2. Kæfen skal ske inden kærefristens udløb eller, hvis der er meddelt tilladelse efter § 392, inden 2 uger efter, at tilladelsen er meddelt ansøgeren. Iværksættes kære senere, afvises kæren af den ret, hvortil afgørelsen kæres. Justitsministeren kan dog undtagelsesvis tillade kære indtil 6 måneder efter afgørelsen. Kæreskriftet skal i så fald indleveres inden 2 uger efter tilladelsens meddelelse.

§ 395. Kære har ikke opsættende virkning, medmindre andet er bestemt i loven, eller det bestemmes af den ret, hvis afgørelse kæres, eller den ret, hvortil afgørelsen kæres.

§ 396. Den ret, hvis afgørelse kæres, indsender, for så vidt den ikke omgør sin afgørelse, jfr. §§ 178 og 222, til den ret, hvortil afgørelsen kæres, inden en uge efter modtagelsen af kæreskriftet eller tilførsel til retsbogen om kæren:

- 1) kæreskriftet eller, i de i § 393, stk. 3, nævnte tilfælde, udskrift af retsbogen,
- 2) udskrift af den afgørelse, der kæres, og
- 3) bilag af betydning for kæresagen.

Stk. 2. Retten kan vedlægge en erklæring om kæren.

Stfc. 3. Retten giver parterne meddelelse om sagens indsendelse og om indholdet af rettens erklæring.

§ 397. Parterne har adgang til at indsende skriftlige udtalelser til den ret, hvortil afgørelsen kæres. Udtalelser, der fremkommer til retten senere end 10 dage efter afgivelsen af den i § 396, stk. 3, nævnte meddelelse, tages kun i betragtning, såfremt der endnu ikke er truffet afgørelse i sagen.

Stk. 2. Den ret, hvortil afgørelsen kæres, kan fra parterne og den ret, hvis afgørelse kæres, indhente oplysninger eller erklæringer.

§ 398. Retten træffer ved kendelse afgørelse i sagen på det indkomne skriftlige grundlag.

Stk. 2. Hvor særlige grunde taler derfor, kan retten bestemme, at der skal foretages mundtlig forhandling. Parterne opfordres i så fald til at give møde. Udebliver den kærende, afvises kæremålet.